

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

Robertas JONAITIS

**MOKSLO, STUDIJŲ IR VERSLO INTEGRACIJOS STRATEGINIAI
PRIORITETAI: ŠIAULIŲ REGIONO ATVEJIS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2011

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

Robertas JONAITIS

**MOKSLO, STUDIJŲ IR VERSLO INTEGRACIJOS STRATEGINIAI
PRIORITETAI: ŠIAULIŲ REGIONO ATVEJIS**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, vadyba ir verslo administravimas (03S1)
Šaka- viešasis administravimas**

Teigiu, kad magistro studijų baigiamasis darbas, kurį teikiu vadybos studijų programos magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas:

Magistro darbo autorius: Robertas Jonaitis

(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas: Prof. dr. Teodoras Tamošiūnas

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

SANTRAUKA

Robertas Jonaitis. **Mokslo, studijų ir verslo integracijos strateginiai prioritetai: Šiaulių regiono atvejis.** Magistro darbas.

Magistro darbe nagrinėjami pagrindiniai strateginio valdymo aspektai, išanalizuoti ir susisteminti teoriniai bei teisiniai mokslo, studijų ir verslo integracijos ypatumai. Siekiant atskleisti mokslo, studijų ir verslo integracijos tendencijas, atlikta išorinių ir vidinių veiksmų, SSGG analizė. Dokumentų analizės ir ekspertų apklausos metodais atlikti empiriniai tyrimai apie verslo inkubatoriaus veiklos, skatinant mokslo, studijų ir verslo integraciją, vertinimą Lietuvos bei Šiaulių regiono mastu. Tyrimas parodė, jog mokslo, studijų ir verslo integracijos procese, sukurta viešųjų paslaugų verslui infrastruktūra, kuriai priskirtinos įvairios ne pelno įstaigos: savivaldybių įsteigti informacijos centrai, Verslo inkubatorius, Regiono plėtros agentūra ir kt. Tačiau mokslo, studijų ir verslo integracijos strateginiams prioritetams įgyvendinti trukdo tai, jog daugiausia dėmesio skiriama fizinei įstaigų infrastruktūrai plėtoti, techninei jų bazei stiprinti. O paslaugos verslo įmonėms yra nepakankamos, neišplėtos specializuotos paslaugos. Be to, inkubuojamų įmonių ir mokslo institucijų tarpusavio bendradarbiavimą stabdo skirtingi įmonių ir mokslo institucijų tikslai ir abiejų įstaigų iniciatyvos stoka. Apibendrinus tyrimo rezultatus paaiškėjo, jog pagrindinės problemos yra tai, jog įmonės ir mokslo institucijos veikia daugiau individualiai nei integruotai, o taip pat aiškios mokslo, studijų verslo integracijos valdymo politikos trūkumas.

Mokslo, studijų ir verslo integracijos Šiaulių regione strateginiai prioritetai, kurie įgalintų gerinti mokslo, studijų ir verslo integracijos procesą yra palanki verslo aplinka mažoms ir vidutinėms įmonėms, bendradarbiavimu ir mokymusi grindžiamų mokslo, studijų ir verslo veiklos ryšių stiprinimas, studentų, mokslo institucijų ir įmonių specialistų dalyvavimas studijų procese bei Verslo inkubatorių veiklos ir valdymo tobulinimas.

SUMMARY

Robertas Jonaitis. **Science, study and strategic priorities of the business integration:** the case of Siauliai region. Master's Work.

Master's work deals with main aspects of strategic management, analyses and systematizes theoretical and legal peculiarities of education, research and business integration performance. In order to disclose integration trends of science, education, and business, external and internal factor, SSGG analysis has been performed. There has been made an empirical researches of the document analysis and expert survey methods in order to carry out the methods of business incubator activities, that promotes education, study and business integration, and the assessment on the extent of Lithuania and the region of Siauliai. The analysis showed that in the education, study and the process of business integration, a public business service infrastructure has been created, which is attributable to various non-profit institutions: information centers set up by local governments, business incubators, regional development agencies and others. However, science, study, and the strategic priorities of business integration has been hampered by the development of physical infrastructure agencies, the focus is based on the strengthening of their technical base. while the services for business are inadequate, specialized services are not expanded enough. also, the objectives of different companies and study institutions and lack of initiative of incubated companies and academic institutions hinders cooperation between them.

When the results were summarized, it showed that the main problem is that companies and educational institutions function more integrated than individually, also there are an insufficient priorities of education and business institutions, purposes, tasks, the adjustment and correcting the means of their realization, as well as the lack of management policy in science and study business integration. The strategic priorities of science, study and business integration in the region of Siauliai that could enable the improvement of education, study and business integration process - is a favorable business environment for small and medium-sized companies, and the strengthening of education, study and business activity bonds is based on collaboration and learning, the participation of students, educational institutions and companies professionals in the process of study, development and management of Business incubator activities.

TURINYS

SANTRAUKA	3
LENTELIŲ SĄRAŠAS	5
ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS	6
ĮVADAS	7
1. MOKSLO STUDIJŲ IR DARBO RINKOS INTEGRACIJOS STRATEGIJA: TEORINIAI ASPEKTAI.....	11
1.1. Strategijos bei integracijos sampratos.....	11
1.2. Strategijų formavimo modelių teoriniai aspektai.....	13
1.3. Strategijų formavimo metodai	15
1.4. Mokslo, studijų ir verslo integracijos svarba.....	19
1.5. Mokslo, studijų ir verslo bendradarbiavimas.....	24
1.6. Verslo inkubatoriai kaip mokslo, studijų ir verslo integracijos sistemos dalis.....	32
1.6.1. Verslo inkubatorių samprata ir rūšys.....	32
1.6.2. Verslo inkubatorių esmė.....	35
1.6.3. Verslo inkubatorių valdymas: užsienio šalių patirtis	38
2. VERSLO INKUBATORIŲ VEIKLOS ANALIZĖ	42
2.1 Tyrimo tikslas, metodika, organizavimas.....	42
2.2. Verslo inkubatorių išorinių veiksnių analizė	43
2.2.1. Politiniai veiksniai, turintys įtakos verslo inkubatorių veiklai.....	44
2.2.2. Ekonominiai veiksniai, turintys įtakos verslo inkubatorių veiklai.....	49
2.2.3. Socialiniai veiksniai, turintys įtakos verslo inkubatorių veiklai	55
2.2.4. Technologiniai veiksniai, turintys įtakos verslo inkubatorių veiklai	57
2.3. Verslo inkubatorių vidinių veiksnių analizė	58
2.4. Verslo inkubatoriaus veiklos SSGG analizė.....	69
3. MOKSLO, STUDIJŲ IR VERSLO INTEGRACIJOS ŠIAULIŲ REGIONE STRATEGINIAI PRIORITETAI: INTERVIU IR GENERALINĖS ASAMLĖJOS METU GAUTŲ DUOMENŲ ANALIZĖ	78
3.1. I strateginis prioritetasis. Palanki verslo aplinka mažoms ir vidutinėms įmonėms.....	78
3.2. II strateginis prioritetasis. Bendradarbiavimu ir mokymusi grindžiamų mokslo, studijų ir verslo veiklos ryšių stiprinimas	82
3.3. III strateginis prioritetasis. Studentų, mokslo institucijų ir įmonių specialistų dalyvavimas studijų procese	83
3.4. IV strateginis prioritetasis. Verslo inkubatorių veiklos ir valdymo tobulinimas.....	86
IŠVADOS	89
REKOMENDACIJOS	91
LITERATŪRA	92
PRIEDAI	98

LENTELIŲ SĄRAŠAS

- 1 lentelė. Strategijos samprata
- 2 lentelė. Nustatytinės ir plėtotinės strategijos
- 3 lentelė. Socialinės ir ekonominės raidos problemos
- 4 lentelė. Tyrimo etapai
- 5 lentelė. 2001-2008 metų deklaruotos ir nedeklaruotos emigracijos srautai tūkst.
- 6 lentelė. Išlaidos MTTP pagal finansavimo šaltinius, %
- 7 lentelė. Tyrėjai dalyvaujantys moksliniuose tyrimuose ir technologijų
- 8 lentelė. MTEP darbuotojų skaičius pagal amžiaus grupes 2009 m.
- 9 lentelė. MTTP darbuotojai verslo įmonių sektoriuje
- 10 lentelė. Verslo sektoriaus išlaidos MTTP Lietuvoje 2006 - 2009 m., mln.Lt.
- 11 lentelė. Išlaidos MTTP aukštojo mokslo ir mokslo ir valdžios sektoriuose, tūkst. lt
- 12 lentelė. Darbo jėgos emigracija

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

- 1 paveikslas. Regioninė politika ir jos dalys
- 2 paveikslas. Plėtotinė strateginio planavimo metodologijos principinė schema
- 3 paveikslas. Veiksmų lemiančių institucijos strateginio planavimo metodologijos pasirinkimą, sąsaja.
- 4 paveikslas. Atsakomybės schema
- 5 paveikslas. Darbo rinką veikiantys veiksniai
- 6 paveikslas. Žmogiškąjį kapitalą veikiančios sferos
- 7 paveikslas. Žmogiškųjų išteklių aplinkos sistema
- 8 paveikslas. Žiniomis grįstos ekonomikos raiškos priemonės
- 9 paveikslas. Inkubatoriai susiję su mokslu ir viešojo / privataus sektorių inkubatoriai
- 10 paveikslas. Verslo inkubatoriaus modelis
- 11 paveikslas. Verslo inkubatorių transformacijos laipsnis
- 12 paveikslas. Konkurencingumo skatinimo organizacinė sąranka
- 13 paveikslas. Sanglaudos politikos lėšos MTTP ir inovacijoms 2007–2013 m.
- 14 paveikslas. Valstybių narių inovacinių projektų atrankos pažangos rodikliai 2007– 2013 m.
- 15 paveikslas. 2007 – 2013 m. ES struktūrinė parama pagal veiksmų programas
- 16 paveikslas. Regionų inovacijų veiksmingumo rodikliai
- 17 paveikslas. Gyventojų (25–64 metų amžiaus) išsilavinimas pagal apskritis 2009 m. procentais.
- 18 paveikslas. Lietuvos mokslo ir studijų kompiuterių tinklas LITNET. (kompiuterių tinklas, jungiantis Lietuvos Respublikos mokymo, mokslo ir tyrimo institucijas)
- 19 paveikslas. VI organizacinė struktūra
- 20 paveikslas. Verslo inkubatoriaus veiklos modelis
- 21 paveikslas. MTEP darbuotojų skaičius
- 22 paveikslas. Gyventojų su aukštuoju išsilavinimu dalies kitimas
- 23 paveikslas. Verslo inkubatorių finansavimo šaltinių sudėtis
- 24 paveikslas. Tyrime dalyvavusių įmonių nurodytos priežastys, dėl kurių sunku išlaikyti dirbančiuosius ir rasti naujų darbuotojų
- 25 paveikslas. Švietimo ir mokslo ministerijos planuojama 2007 – 2013 m. ES parama Lietuvos mokslui

ĮVADAS

Magistro darbo aktualumas ir problematika. Mokslo, studijų ir verslo skatinimas yra viena iš svarbiausių Europos Sąjungos mokslinių tyrimų, studijų ir inovacijų politikos krypčių. Ji įgyvendinama verslo inkubatorių, klasterių, technologinių platformų, jungtinių technologinių iniciatyvų, žinių regiono, besimokančių regionų ir kitomis paramos programomis bei instrumentais (Galkutė, 2008).

Integracija yra nuolatinis procesas, kurį įprasmina ne tik politiniai sprendimai, bet ir neformali ekonominių mainų plėtra (Kasčiūnas, 2008). Tačiau Lietuvoje nėra tinkamai išplėtotą mokslo, studijų ir verslo integraciją. Dalis studentų stoja į universitetus tam, kad gautų aukštojo mokslo baigimo diplomus, pastebimas iškreiptas visuomenės požiūris į studijų kokybę, mokslo prasmę ir esmę. Universiteto diplomas neturėtų būti traktuojamas kaip vieno gyvenimo etapo pabaigos simbolis. Verslo subjektai turėtų būti suinteresuoti, kad inovatyvūs žmonės, turintys aukšto lygio teorinių žinių, taikytų jas konkrečioje organizacinėje sistemoje tam, kad paveiktų įmonės rezultatus ir ūkio augimo tempai taptų spartesni. Be to, Europos universitetai ir kiti viešieji mokslinių tyrimų institutai turi būti skatinami tobulinti kvalifikaciją ir išteklius, leidžiančius veiksmingai bendradarbiauti su verslo įmonėmis ir kitomis suinteresuotomis šalimis šalies viduje ir už jos ribų (Žalioji knyga, 2007).

Mokslo, studijų ir verslo integracija turėtų būti suinteresuoti tiek mokslo, tiek verslo atstovai. Verslas turėtų formuoti užklausą mokslininkams, kokios srities specialistai yra reikalingi. O tai sąlygotų, jog į verslo rinką būtų integruojami stiprūs konkrečios srities specialistai, kas lemtų kryptingą verslo vystymąsi ir tolimesnėje perspektyvoje progresyvų ekonomikos vystymąsi. Tačiau pastebima tendencija, kad populiariausia specialybė šalyje yra vadyba, o sritys, kurios yra specializuotos - mažiau paklausios stojantiesiems. Tokie specialistai kaip technologai, inžinieriai ar kiti specializuotų sričių žinovai yra sunkiai surandami darbo rinkoje. Galima numanyti, jog verslininkai vangiai formuoja poreikį specialistams, o verslo ir mokslo sąsaja yra silpna. Todėl darbo rinkoje pastebimas kvalifikuotų specialistų trūkumas. Lietuvoje nėra tinkamai išplėtotą mokslo, studijų ir verslo integraciją. Taigi verslo ir mokslo integralumas Lietuvai reikšminga sritis (Lodienė, 2010).

Tyrimo problema išreiškiama šiais klausimais:

- Kokie yra pagrindiniai mokslo, studijų bei verslo integracijos prioritetai?
- Su kokiomis problemomis susiduriama siekiant mokslo, studijų bei verslo integracijos?

Tyrimo objektas – mokslo, studijų bei verslo integracijos strateginiai prioritetai.

Tyrimo tikslas – išskirti ir įvertinti mokslo, studijų bei verslo integracijos Šiaulių regione strateginius prioritetus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Remiantis moksline literatūra išskirti ir pagrįsti mokslo studijų ir darbo rinkos integracijos **strateginius prioritetus**;
2. Išanalizuoti vidinius / išorinius veiksnius, turinčius įtakos mokslo studijų ir darbo rinkos integracijai;
3. Ištirti mokslo ir verslo sistemos esmines stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes įgyvendinant mokslo, studijų ir verslo integraciją.
4. Atlikti Šiaulių verslo inkubatoriaus specialistų bei verslo atstovų nuostatų analizę apie mokslo, studijų bei verslo integracijos problemas bei tai lemiančias priežastis.

Hipotezė. Pagrindiniai mokslo, studijų ir verslo integracijos Šiaulių regione strateginiai prioritetai yra šie:

- Palanki verslo aplinka mažoms ir vidutinėms įmonėms.
- Bendradarbiavimu ir mokymusi grindžiamų mokslo, studijų ir verslo veiklos ryšių stiprinimas.
- Studentų, mokslo institucijų ir įmonių specialistų dalyvavimas studijų procese.
- Verslo inkubatorių veiklos ir valdymo tobulinimas.

Tyrimo metodai:

1. *Teoriniai:* mokslinės literatūros ir teisinių dokumentų, reglamentuojančių mokslo, studijų ir verslo bei verslo inkubatorių veiklą, studijavimas, analizė, lyginimas bei apibendrinimas.
2. *Empiriniai:* ekspertų metodas, kokybinio tyrimo metodas - pusiau struktūruotas interviu, skirtas institucijų specialistams suinteresuotiems verslo inkubatorių veiklos efektyvumu bei mokslo, studijų ir verslo integracija.
3. *Statistiniai:* statistinių tyrimo duomenų kiekybinė aprašomoji analizė.

Tyrimo imtis. Pusiau struktūruoto interviu metodu buvo apklausti 4 specialistai, suinteresuoti verslo inkubatorių veikla, t. y. Šiaulių verslo inkubatoriaus vyr. Finansininkė ir Šiaulių universiteto dėstytoja, Šiaulių verslo inkubatoriaus direktorius ir Šiaulių universiteto dėstytoja UAB “Kompera” direktorius bei UAB R. G. “Pramogos” generalinis direktorius. Lietuvos Respublikos bei tarptautiniai teisės aktai, oficialūs valstybės ir tarptautinių institucijų dokumentai, oficialiosios statistikos ir kiti dokumentai, kuriuose pateikiami statistiniai duomenys bei kitokia informacija apie mokslo, studijų ir darbo rinkos integraciją, verslo inkubatorius, jų funkcijas ir paplitimą šalyje. Taip pat Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos surinkti duomenys, apibūdinantys 2006 – 2010 m. politinę, ekonominę, socialinę bei mokslo, studijų ir verslo sektoriaus bei verslo inkubatorių sistemos situaciją šalyje bei Šiaulių regione. Taip pat tiriamojoje dalyje naudojami duomenys Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmų generalinėje asamblėjoje (2011 04 22) pranešimų metu pateikta

informacija.

Tyrimo bazė. Panaudojus pusiau struktūruoto interviu metodą ir dokumentų analizę nagrinėjama Verslo inkubatorių veikla, skatinant mokslo, studijų ir darbo rinkos integraciją. Siekiant įvertinti esamą verslo inkubatorių sistemos situaciją, skatinant mokslo, studijų ir darbo rinkos integraciją, 2010 m. Vasario mėnesį buvo atliktas tyrimas Šiaulių regione: Šiaulių verslo inkubatoriuje, UAB „Kompera“, UAB R. G. „Pramogos“.

Tyrimo naujumas. Greta atliktų mokslinių darbų, nagrinėjančių mokslo, studijų, verslo integracijos aspektus, pasigendama tyrimų, kuriuose atsispindėtų pagrindiniai šios tyrimų srities strateginiai prioritetai. Kokia yra mokslo, studijų ir verslo integracijos svarba analizavo V. Keciorytė (2008), K. Pukelis (2003); B. Melnikas (2000), Martinkus, Beržinskienė (2005) (gilinosi į mokslo, studijų ir darbo rinkos bendradarbiavimo kokios problemas); M. Kučinskienė, A. Fominienė, (2010) (interesų sritis – verslo inkubatorių (VI) veikla). Užsienio šalių VI veiklos ypatumais domėjosi B. Melnikas (2006). C. W. Roney. (2004) (aptarė strateginio valdymo aspektus). Duomenų susijusių su mokslo, studijų ir verslo integracija bei strateginiais prioritetais galima rasti Lietuvos statistikos departamento statistiniuose duomenyse, Lietuvos strateginiuose dokumentuose (pvz. „Europa 2020“, „Lietuva 2030“) ir kt. Magistro darbe susistemintai pateikiami bei analizuojami pagrindiniai mokslo, studijų ir verslo integracijos strateginiai prioritetai, pateiktos galimas jų kaitos kryptis.

Rezultatų teorinis ir praktinis reikšmingumas. *Verslo inkubatorių veikla, skatinant mokslo, studijų ir darbo rinkos integracijos strategijos įgyvendinimą yra neabejotinai svarbus dalykas ir pagrindai gali būti laikomas savarankišku sistemingai vykdomos stebėsenos objektu. Šis objektas, tai dalis nuolatinių strateginių šalies raidos tyrimų, kurie turėtų būti vykdomi siekiant objektyviai analizuoti ir vertinti jos būklę, numatyti perspektyvias tolesnės plėtros kryptis ir būdus.*

Tyrimo metu bus išanalizuotos verslo inkubatorių problemos, skatinant mokslo, studijų ir verslo integracijos strateginių prioritetų įgyvendinimą Šiaulių regione. Įvertintos galimybės ir poreikis tobulinti verslo inkubatoriaus veiklą. Tyrimo metu nustatytos verslo inkubatorių problemos atvers galimybes:

1. tobulėti ir tobulinti kompetencijas ir supratimą apie verslo inkubatorių veiklą, skatinant mokslo, studijų ir verslo integraciją;
2. galimybė nubrėžti gaires Šiaulių verslo inkubatoriaus veiklos tobulinimo procese.

Svarbu paminėti ir tai, jog didelis tyrimo rezultatų potencialių vartotojų ratas, tai mokslo, studijų ir verslo sektoriaus bei verslo inkubatorių darbuotojai. Mokslo, studijų ir verslo integracijos strateginių prioritetų įgyvendinimo poveikį pajustų visi Lietuvos gyventojai, todėl sėkmingas jo įgyvendinimas svarbus visiems.

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro įvadas, 3 dalys, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, priedai. Darbe pateikta 25 paveikslai ir 12 lentelių.

Darbo apimtis - 97 puslapiai ir 10 priedų, panaudota 90 literatūros šaltinių ir 41 dokumentas.

1. MOKSLO STUDIJŲ IR DARBO RINKOS INTEGRACIJOS STRATEGIJA: TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Strategijos bei integracijos sampratos

Daugelį šimtmečių karo vadai savo armijas vedė naudodamiesi mūšio strategijomis ir planais, kurie būdavo rengiami atsižvelgiant į savas turimas pajėgas, į priešų galimybes ir aplinkos sąlygas. Cummings (1995 cit. pas Roney) nurodo, kad ankstyviausias išlikęs šaltinis, kuriame yra išdėstyta karo strategija, yra graikų herojo Aenėjo parašyta dar 450 metų prieš Kristų (Roney, 2004).

Modernių strategijų šaknys dažniausiai glūdi XIX a.: Clausewitzas parengė traktatų apie kariavimo techniką, o Alfredas Thayeras Mahanas (karinio jūrų laivyno karininkas) padėjo modernios kariavimo metodikos pagrindus. Daugumos XIX ir XX a. pradžios strategijų kūrėjų darbai dabar jau yra istorinio pobūdžio. Jie atspindi buvusias karines kampanijas ir, remdamiesi jomis, pateikia išvadas. Bėgant metams, daug kartų bandyta išgryninti strateginę išmintį - surašyti viską tiesiog į "karo principų" vadovėlį, kuris būtų universali mokymo priemonė. Posakiai "vengti išsibarstymo", "sutelkti pajėgas" yra kilę iš karinių veiksmų, tačiau dažnai vartojami ir paprastame gyvenime. Plėtodami strateginius principus, strategai pabrėžia manevravimo, jėgų sutelkimo, netikėtumo, iniciatyvumo, lankstumo ir panašias reikšmes (Andriuščenka, 2003). Todėl svarbu paminėti, jog strategija yra iš graikų kalbos termino „strategos“ kilęs žodis, kuris išvertus reiškia "menas". Karinė strategija susijusi su kariuomenės manevrais, užimant atitinkamą poziciją prieš atžvilgiu. Kai padėtis užimama, dėmesys sutelkiamas į taktiką. Be to, iš kariuomenės tam tikrus principus perėmė ir verslo pasaulis (Nickols, 2006).

1 lentelė

Strategijos samprata

Autorius	Apibrėžimas
E. Bagdonas, L. Bagdonienė (2000)	Strategija traktuojama, kaip organizacijos veiksmų planas, kuris jai padeda įgyvendinti jos siekimus tikslus, tai tada labai svarbu tai organizacijai priimti tam tikrus sprendimus, atlikti strateginę analizę, parengti planą ir žinoma jį įgyvendinti.
K. H. Hammonds (2001)	Apgalvotas pasirinkimas, kurioje srityje organizacija siekia pirmauti, o tam reikia nubrėžti savo siekių tiksliai ribas.
J. A. F. Stoner, R. E. Freeman, D. R. Gilbert Jr. (2005)	Tam tikras veiklos modelis. Šiuo požiūriu strategija gali būti norima ir reali. Sumanymas gali skirtis nuo realios strategijos. Strategija kaip planas, gudrybė ar modelis įvertina vidinę organizacijos aplinką.

Sudaryta autoriaus, remiantis šaltiniais: Hammonds, K. H. (2001). *Michael Porter's big ideas* [žiūrėta 2010-05-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.fastcompany.com/online/44/porter.html>>; Stoner, J. A. F., Freeman, R. E., Gilbert, D. R. Jr. (2005). *Vadyba*. Kaunas: Poligrafija ir informatika. Bagdonas, E., Bagdonienė, L., (2000). *Administravimo principai*. Kaunas: Technologija

Galima teigti, jog strategija yra labai plati sąvoka ir bandymas ją apibūdinti vienu ar dviem sakiniais gali baigtis tuo, kad bus nepaminti svarbūs elementai. Literatūroje strategija įvardijama kaip

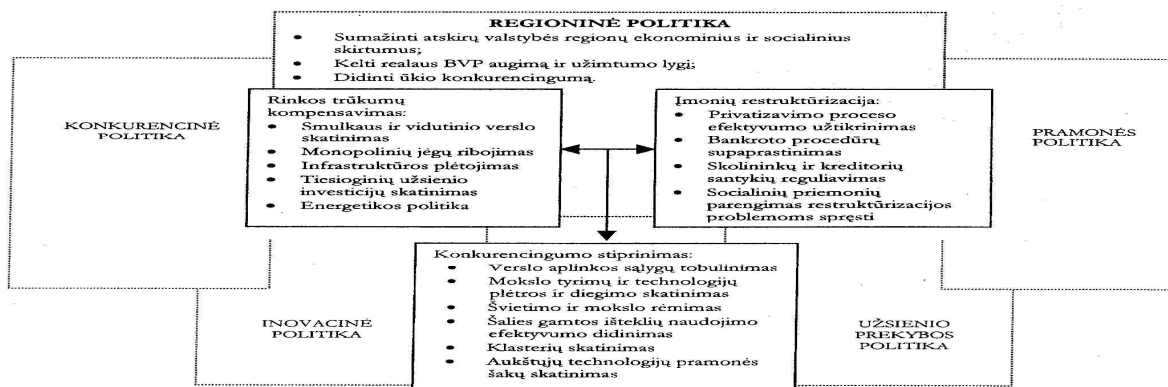
tikslas ar misija, veiklos kryptis, paaiškinimas kokia kompanijos veikla, paaiškinimas, koks kompanijos tikslas, tikslai ir uždaviniai, stipriosios ir silpnosios pusės, grėsmės ir galimybės, sėkmės faktoriai, svarbiausi sprendimai, gebėjimai ir kompetencijos, planavimas, įgyvendinimas bei konkurencinis pranašumas (Sadler, Ryall, Craig, 2003).

Nepaisant to, kaip skirtingai vartojama strategijos sąvoka, galima teigti, kad strategijos esmė yra pasirinkti kitokį nei konkurentų veikimo būdą (Hammonds, 2001).

Strategijos kūrimo esmė – rasti tinkamiausią būdą geriausiems rezultatams pasiekti ir padidinti bendrą įstaigos vertę. Grėsminga perspektyva tapti nekonkurencinga organizacija globalizuotos rinkos sąlygomis įpareigoja visų įstaigų vadovus iš naujo įvertinti savo galimybes, mąstyti strategiškai ir planuoti savo žingsnius į ateitį, įgyvendinti naujus strateginius sprendimus siekiant išlikti sudėtingomis rinkos ekonomikos sąlygomis (Neverauskas, Rastenis, 2000).

Nemažiau svarbus procesas, dažniausiai einantis po strategijos suformavimo – integracija. Pasak G. Vitkaus (2002), integracija – tai procesas, kai pavieniai autonomiškai socialiniai junginiai nustato ir plėtoja tarpusavio sąryšius taip, kad palaipsniui kiekvieno jų autonomija mažėja ir kiekvienas tampa didesnio bei sudėtingesnio junginio sudedamąja dalimi. O A. Junevičius (1999) teigia, jog integracija – tai daugiapasmė ir įvairiai traktuojama sąvoka, reiškianti atskirų dalių sujungimą į vieną sistemą, o santykiai tarp dalių ir jų funkcijos yra koordinuoti bei subordinuoti ir reguliuojami visos sistemos interesų atžvilgiu.

O mokslo, studijų ir verslo integracija yra regioninės politikos dalis, todėl svarbu paminėti, jog anot V. Damašienės (2004), regioninę politiką konstruoja remdamasi 4 skirtingų politikos blokų (konkurencinės, inovacinės, užsienio prekybos, pramonės politikos) sąranga, kai įvairių programų tarpusavio kooperavimas ir jų aktyvus įgyvendinimas leidžia efektyviai vykdyti regioninę šalies politiką (žr. 1 pav.).

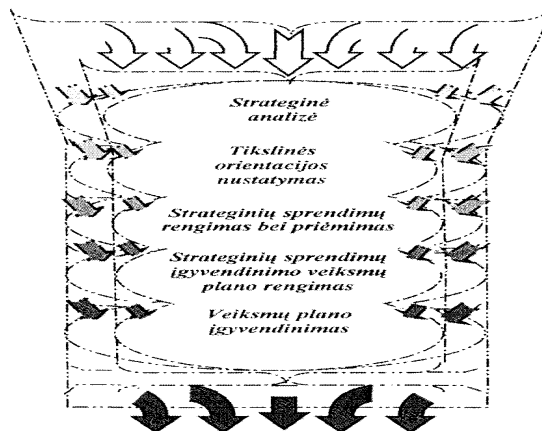
1 pav. Regioninė politika ir jos dalys

Šaltinis: Damašienė, V. (2004). *Regiono pramonės plėtros ir užimtumo valdymas*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, p. 30.

Regionalizacija taip pat įtakoja didėjančią žinių svarbą, spartėjančių technologinės pažangos rezultatų panaudojimą, infrastruktūros tobulinimą, ekonomikos augimą partnerystės pagrindu, valstybinės ir vietinės valdžios institucijų efektyvesnį paskirstymą (Bagdzevičienė, 2003). O visa tai turi įtakos mokslo, studijų ir verslo integracijos procesui.

1.2. Strategijų formavimo modelių teoriniai aspektai

Šiuolaikinėje verslo aplinkoje vykstantys pokyčiai verčia įmones ieškoti naujų analitinių metodikų sėkmingai verslo plėtrai pagrįsti (Kučinskienė, Jatulevičienė, 2004). Todėl strateginis planavimas, anot R. Jucevičiaus (1998), yra reikalingas tam, kad organizacija būtų kuo daugiau pasiruošusi besikeičiančiai aplinkai, kad patirtų kuo mažiau nuostolių, kad sugebėtų tinkamai pasirengti laukiantiems iššūkiams. Strategijos planavimo procesas pavaizduotas 2 paveiksle.

2 pav. Plėtotinė strateginio planavimo metodologijos principinė schema
Šaltinis: Bivainis J., Tunčikienė Ž., 2005.

Tačiau R. Jucevičiaus (1998) teigimu, procedūrine prasme strateginio projektavimo modelis apima tokius pagrindinius etapus: organizacijos stiprių ir silpnų savybių, galimybių bei pavojų analizę; pagrindinių sėkmės veiksnių konkrečioje veikloje analizę; ypatingų organizacijos savybių, lemiančių jos konkurencinį pranašumą, nustatymą bei vadovų vertybinių orientacijų ir jų socialinės atsakomybės išsiaiškinimą. Šie etapai atsispindi visose šiuolaikinėse strateginio valdymo, o ypač strateginės analizės, koncepcijose ir metodikose. Tai rodo šios teorijos, modelio pagrįstumą ir gyvybingumą.

Tačiau reikia pripažinti ir tai, kad nėra įmanoma pasiruošti visiems įmanomiems pokyčiams, todėl rašant strateginį planą būtina suvokti jo keitimo, o tiksliau koregavimo svarbą.

O pasak H. Mintzberg (1994), strateginis planas, kaip ir įrankiai, kuriais mes pasirenkame jį paruošti yra tam, kad tai taptų komunikavimo ir valdymo arba kontroliavimo sistema. Labai svarbu žinoti, kad visa komanda tai yra organizacija eina viena kryptimi. Žmonės, kurie organizacijoje užsiima

planavimu ir yra tie strategijų kūrėjai.

Taip pat gali būti sudarinėjamos strateginės sąjungos, kurios, anot M. C. Wittman (2007), gali būti labai sėkmingos ir gali būti pražūtingos. Sudarant strategines sąjungas įmonių vadovai privalo būti atsargūs, jei susijungimo strategija yra tiesiogiai susijusi su tos įmonės strateginiais objektais. Vadovai turi nustatyti prioritetinius strateginius objektus. Sudaryta sąjunga turi vystyti įmonių kompetencijas, kurios yra susijusios su strategine sąjunga. Kuomet sąjunga sukuria vertę ir gaunamas palankus rezultatas tai turi būti nustatomas kiekvienos iš įmonių indėlis.

O tam, kad pagrįsti strateginį mąstymą arba pačią strategiją, R. Gunn, W. Williams (2007) pažymi, jog yra svarbu pasirinkti reikiamus strateginio planavimo įrankius. Jie veikia tarsi pagalbinis mechanizmas be kurio pati strategija lyg ir pakimba ore.

Taip pat reikia pastebėti Craig K. Tyran (1994) išreikštą nuomonę, jog strategija tai nėra formulė arba paprastas uždavinys, kuris turėtų paprastą sprendimo būdą. Taip pat svarbu suvokti, kad pasirinkti tinkamą instrumentariją arba kitaip tariant būdą yra labai svarbu neklysti, nes paprastai strategijos įgyvendinimas reikalauja didelių investicijų. O strategijos keitimas arba įgyvendinimas apima visas organizacijos sritis, todėl įgyvendinant strategija turi dalyvauti visos su ta organizacija susijusios sritys.

Dažnai pasitaiko ir tokių atvejų S. Vaitkevičiaus, G. Merkio, A. Savanevičienės (2006) teigimu, kad organizacijos vengia rinktis tam tikrus instrumentus, nes nėra tikros, ar jų naudojimas leis išspręsti iškilusias problemas. Strateginės analizės instrumentų tipologijos sudarymas leistų organizacijoms pagal bendrus kriterijus tarpusavyje palyginti strateginės analizės instrumentus ir objektyviau apsispręsti, kokius instrumentus pasirinkti sprendžiant iškilusią problemą.

Minėtų autorių teigimu, strateginės analizės instrumentus galima grupuoti pagal instrumento paskirtį sprendimo priėmimo procese į:

- Sprendimo – priėmimo instrumentus ir technikas;
- Fakto – konstatavimo instrumentus ir technikas.
- Instrumentų santykio su aplinka pobūdį į:
 1. Instrumentus, orientuotus į vidinės aplinkos analizę;
 2. Instrumentus, orientuotus į veiklos aplinkos analizę;
 3. Instrumentus, orientuotus į nuotolinės – įmonės nevaldomos – aplinkos analizę;
 4. Aplinkos atžvilgiu indiferentiškus ir (arba) universalius instrumentus.
- Būtiną informacinį ir loginį pagrindimą į: „Racionalistinius“ bei „Sofistinius“.

Svarbu paminėti, jog S. Vaitkevičiaus, G. Merkio, A. Savanevičienės (2006) teigimu, instrumentų ekspertinio vertinimo rezultatai parodė, kad galima teigti, jog strateginės analizės instrumentus tikslinga

skirstyti pagal šiuos požymius: analizuojamo objekto pobūdį ir analitinės informacijos šaltinių poreikį (instrumentas analizuoja organizacijos vidinę, veiklos arba išorinę aplinką, pakanka ar nepakanka įmonėje jau surinktų duomenų); gaunamos informacijos pobūdį (instrumentu produkuojamo žinojimo „visybiškumas“, produkuojamos informacijos išbaigtumas, technologiškumas ir praktinis pritaikomumas, informacijos euristiškumas). Taip pat pagal naudojimo sąnaudas ir būtinus išteklius (įmlumas laikui, materialinės sąnaudos ir finansinės išlaidos) bei įmlumą žinioms ir sudėtingoms technologijoms (ar reikia, ar nereikia specialių mokslo žinių, specialių kompetencijų ir technologijų).

Be to, parengta instrumentų klasifikavimo (pozicionavimo) metodika ateityje gali būti panaudota naujiems (ypač naujai įvedamiems į strateginę analizę) instrumentams sugretinti pagal nustatytus kriterijus su jau klasifikuotais. O sudaryta strateginei analizei naudojamų metodų tipologija turi kelis, iš esmės tik strateginei analizei būdingus indikatorius, t. y. : klasifikavimas pagal instrumentu analizuojamo objekto pobūdį, pagal produkuojamos informacijos išbaigtumo, technologiškumo ir praktinio pritaikomumo kriterijus. O taip pat klasifikavimas pagal kai kuriuos žmogiškųjų išteklių sąnaudų ir jų panaudojimo ypatumų kriterijus tokius kaip: aukščiausio lygio vadovo ištraukimo laipsnis, išorinių ekspertų ir konsultantų įtraukimo laipsnis, žemesnio ir vidutinio lygio vadovų įtraukimo laipsnis, organizacijos specialistų įtraukimo laipsnis, eilinių darbuotojų įtraukimo laipsnis.

Taip pat galima pastebėti, jog S. Nadkarni, V. K. Narayanan (2007) teigimu, netinkamas instrumentų pasirinkimas sąlygoja ir tai, kad vienos įmonės geba greičiau ir efektyviau surasti reikiamas nišas, t. y. suspėti ir laiku integruotis bei prisitaikyti besikeičiančioje aplinkoje. Tam, kad įmonės sėkmingai plėstųsi joms reikia susidaryti strategines schemas, kurios turi būti lanksčios turėti du svarbiausius požymius tai yra jos turi būti kompleksinės ir sukoncentruotos. Kompleksiškumas padės organizacijai pakelti motyvaciją ir prisitaikomumą.

1.3. Strategijų formavimo metodai

Dauguma autorių strategijos formavimo metodus sieja su strategijų rūšimis, kuriuos nusako atitinkamais požymiais. H. Mintzberg, B. Ahlstrand, J. Lampel (1998) plačiai aprašo apie nustatytines bei plėtotines strategijas. Iš anksto suplanuotos, griežta kontrole pagrįstos strategijos, kai dėmesys kreipiamas į aiškiai apibrėžtus, vienareikšmiškus sprendimus, yra lengviau įgyvendinamos praktiškai, tačiau jas sunku keisti ir pritaikyti naujomis sąlygomis.

2 lentelė

Nustatytinės ir plėtotinės strategijos

<i>Strategijos forma</i>	<i>Pagrindiniai ypatumai</i>
Planinės strategijos	Rengiamos oficialių planų pavidalu. Tai aukščiausių organizacijos vadovų suformuluoti ir paskelbti aiškūs ketinimai, kurie yra laikomi oficialiai kontroliuojamais užtikrinant griežtą ir nenukrypstamą strategijos įgyvendinimą. Didžioji dauguma strategijų sumanytos iš anksto.

Antreprene-riškos strategijos	Kuriamos kaip centralizuota vizija. Ketinimai pasireiškia kaip vadovo asmeninis, oficialiai nepaskelbtas situacijos numatymas, todėl jie gali būti pritaikyti naujomis sąlygomis. Tai leidžia daryti prielaidą, kad organizacija yra tiesiogiai kontroliuojama vadovo ir kad ji veikia ganėtinai palankiomis sąlygomis. Tokios strategijos iš esmės yra apibrėžtos, tačiau detalės gali būti spontaniškos ir iškilus būtinybei - persiorientuoti.
Ideologizuo- tos strategijos	Kuriamos tada, kai skirtingus žmones vienija tam tikri įsitikinimai. Ketinimai formuojami kaip kolektyvinė visų organizacijos narių situacijos vizija, kontroliuojama griežtų, visiems nariams priimtinių normų. Organizacija yra aktyvi išorinės aplinkos atžvilgiu. Tokios strategijos gana stabilios, nors ir nekonservatyvios.
Skėtinės strategijos	Gimsta priverstiniu būdu. Vadovas vykdo dalinę kontrolę apibrėždamas strategijos tikslus arba ribas, kiti organizacijos nariai dalyvauja vadovaudamiesi savo patirtimi ir polinkiais. Tokias strategijas galime vadinti sąmoningai plėtotinėmis. Jos yra iš dalies numatytos, stabilios (iki tam tikrų ribų), iš dalies laisvos (kiek leidžia ribos).
Procesinės strategijos	Vadovas kontroliuoja strategijos kūrimo ir vyksmo procesą (sprendžia, kokios struktūros ir žmonės jas įgyvendina) palikdamas strategijos kontrolę kitiems darbuotojams. Tokios strategijos yra iš dalies sąmoningos, iš dalies spontaniškos, t. y. sąmoningai plėtotinės.
Nesusijusios strategijos	Rengiamos rizikingomis sąlygomis. Strateginio proceso dalyviai, neturėdami glaudžių ryšių vieni su kitais, kuria savų veiksmų schemas, kurios gali skirtis, net ir prieštarauti bendriems organizacijos ketinimams. Strategijos yra neapibrėžtos.
Susitarimo (konsensuso) strategijos	Formuojamos pasiekus susitarimą. Atskirų organizacijos narių veiklos schemas yra derinamos, jei nėra centralizuotų ar bendrų ketinimų. Tokios strategijos yra išskirtinai spontaniškos. Jos tikėtinos labai mažose organizacijose, veikiančiose lėtai kintančioje aplinkoje, arba priešingai - ištikus didelei krizei.
Primestos strategijos	Kuriamos išorinėje terpėje, kai veiklos modelį diktuoja aplinka (tiesiogiai ar netiesiogiai). Pimestos strategijos dažniausiai yra besivystančios, tačiau jeigu jos atitinka vidinį organizacijos pobūdį gali tapti apibrėžtos.

Šaltinis: Mintzberg, H., Ahlstrand, B., Lampel, J. (1998). *Strategy Safari: a guided tour through the wilds of strategic management*. London: Prentice Hall., p. 257-272.

Iš esmės priešingos suplanuotoms strategijoms yra spontaniškai atsiradusios strategijos, pagrįstos mokymu ir sprendimais, kurie dažnai priimami strategiją įgyvendinant. Spontaniškai besivystančios strategijos koncepcija išplečia strateginio valdymo mokslo galimybes, nes pripažįstama organizacijos teisė ir sugebėjimas eksperimentuoti. O *plėtotinė strategija* - tai atskiro vadovo arba nedidelės lyderių grupės pastangų rezultatas. 1 lentelėje pateikiamas visų galimų strategijos formų sąrašas - pradedant iš anksto, iki smulkmenų apgalvota ir baigiant spontaniška strategija (Mintzberg, Ahlstrand, Lampel, 1998).

Svarbu paminėti, jog iš anksto apibrėžtas strategijas pripažįsta nustatytinis strateginio valdymo požiūris. Pagal nustatytinį požiūrį (*Prescriptive Approach*) strateginis valdymas yra tiesioginis (nuoseklus) ir racionalus procesas, kurio metu strategija parengiama ir įgyvendinama remiantis analizės rezultatais. Strateginis valdymas pagrįstas tam tikra strateginio planavimo sistema, kaip formalizuota nuostatų ir metodų visuma, leidžiančia nuosekliai ir racionaliai nagrinėti organizacijos aplinką ir išteklius, apibrėžti strategijos tikslus, rengti strateginių sprendimų alternatyvas ir priimti galutinius strateginius sprendimus, kurie vėliau įgyvendinami. **Nustatytinė strategija** - tai strategija, kurios galutiniai tikslai yra suformuluoti iš anksto, o sprendimai kompleksiskai rengiami prieš strategijos įgyvendinimą (Arimavičiūtė, 2005).

Ji turi daug **pranašumų**. Nustatytinė strategija **apima organizaciją** ir jos svarbiausias problemas **kompleksiškai**. Be to, ji yra **logiška, nuosekli ir baigtinė**, nes formali strateginio planavimo sistema pateikia logišką ir nuoseklią strateginio proceso stadijų seką. Turint iš anksto apibrėžtus tikslus galima pagal juos **vertinti ir lyginti strateginių sprendimų alternatyvas**. Organizacija gali **kompleksiškai kontroliuoti, kaip strategija įgyvendinama** ir ar ji atitinka kintančią aplinkos situaciją (Mintzberg, Ahlstrand, Lampel, 1998).

Remiantis nustatytinio strateginio valdymo požiūriu, susiduriama su kai kuriais **sunkumais**, nes ne visada ateitį galima nuspėti gana tiksliai, o strategijos įgyvendinimo stadiją griežtai atsieti nuo jos rengimo stadijos. Be to, dėl greitai kintančios aplinkos dažnai sunku (arba apskritai neįmanoma) iš anksto garantuoti apibrėžtą strategijos tikslinę orientaciją (viziją, misiją ir tikslus) ir priimti geriausius strateginius sprendimus (Bosas, 2004). Ne visoms organizacijoms priimtina formalizuota strateginio planavimo sistema. Kartais tikslinga atsisakyti ilgalaikių strateginių pranašumų ir gauti didesnę naudą išnaudojant trumpalaikes galimybes.

Todėl **plėtotinis požiūris (Emergent Approach)** susiformavo kaip būdas išvengti nustatytinio požiūrio trūkumams. Pagal jį strateginiai sprendimai gimsta laipsniškai ir nenutrūkstamai ir jų negalima vienu ypu sujungti į bendrą, užbaigtą organizacijos strategiją. Plėtotiniam strateginiam valdymui nėra būdingas strateginės analizės, strategijos kūrimo ir įgyvendinimo stadijų jungimas į bendrą, nuoseklią ir logišką visumą. **Plėtotinė strategija** - strategija, kurios galutinė tikslinė orientacija nėra iš anksto aiški ir kurios daliniai strateginiai sprendimai yra rengiami laipsniškai ir nenutrūkstamai. Plėtotinis požiūris daugiausia pagrįstas valdžios ir mokymosi mokyklų nuostatomis (Mintzberg, Ahlstrand, Lampel, 1998).

Plėtotinis požiūris turi keletą **pranašumų**. Pirmiausia nereikalaujama iš anksto numatyti organizacijos strateginės padėties. Strateginius sprendimus galima priimti tuomet, kai yra išnagrinėta dabartinė strateginė situacija. Šis požiūris, kintant sąlygoms ir galimybėms, **yra lankstesnis** už nustatytinį. Galimybė panaudoti formaliąją strateginio planavimo sistemą nėra visiškai atmetama, tačiau ji nėra pernelyg gremėzdiška ir biurokратиška, kad trukdytų operatyviai reaguoti į aplinkos pokyčius. Kadangi strategijos kūrimo ir įgyvendinimo stadijos griežtai neatsiejamos, anksčiau priimti strateginiai sprendimai gali būti lanksčiai keičiami ir tikslinami.

Svarbu paminėti, jog plėtotinis požiūris leidžia rengiant ir įgyvendinant strategiją **tiksliu įvertinti su žmogaus veiksmu susijusius aspektus**: strateginius pokyčius, organizacijos kultūrą ir politiką. Tai garantuoja skirtingų interesų suderinimą priimant strateginius sprendimus. Be to, **greičiau gaunami strateginių sprendimų įgyvendinimo rezultatai**. Šiuo atveju pirmenybė nesuteikiama vien ilgalaikiams tikslams ir neaukojami trumpalaikiai interesai.

Savo ruožtu galima išvardyti kai kuriuos plėtotinio požiūrio **trūkumus**. Pirmiausia *nesukaupta reikiama šio požiūrio panaudojimo patirtis*. Palyginti su nustatytinu, plėtotinis požiūris *nėra pakankamai logiškas, nuoseklus ir baigtinis*. Be to, kai kuriose veiklos šakose *būtinai iš anksto aprobuoti ilgalaikiai strateginiai tikslai*, be kurių organizacijos negalėtų veiksmingai funkcionuoti. Pavyzdžiui, transporto infrastruktūros arba ryšių tinklai kuriami daugelį metų. Eksperimentavimas yra priimtinas pradžioje, o vėliau turi būti parengti ilgalaikiai projektai. Sutelkiant dėmesį į atskiras problemas ir neapimant kompleksiskai visos organizacijos negalima veiksmingai reaguoti į aplinkos pokyčius, išnyksta sinergijos efektas. Nelieta galimybių įvertinti ir lyginti strateginių sprendimų alternatyvų pagal tikslus, uždavinius ir kriterijus. Administracinė kontrolė organizacijoje yra paprastesnė ir aiškesnė, jei strategija yra parengta iš anksto (Mintzberg, Ahlstrand, Lampel, 1998).

Plėtotinis strateginio valdymo požiūris daug mažiau detalizuojamas, nes neatskiriami glaudžiai susiję strategijos kūrimo ir jos įgyvendinimo etapai. Nėra galutinės patvirtintos strategijos, teikiama daug nuolat išbandomų pasiūlymų, kuriuos nagrinėja strateginio proceso subjektai. Kadangi eksperimentuojama, diskutuojama ir mokomasi, nuolat atsiranda strateginių sprendimų, nesudarančių išbaigtos strategijos. Strategijos kūrimas ir įgyvendinimas siejamas grįžtamuoju ryšiu su strateginės analizės stadija. Tai leidžia greitai įvertinti aplinkos ir išteklių pokyčius nuolat atsinaujinančioje organizacijos strategijoje. Plėtotiniam požiūriui būdingi dažnesni strategijos atsinaujinimo ciklai, palyginti su nustatytinu požiūriu (Arimavičiūtė, 2005).

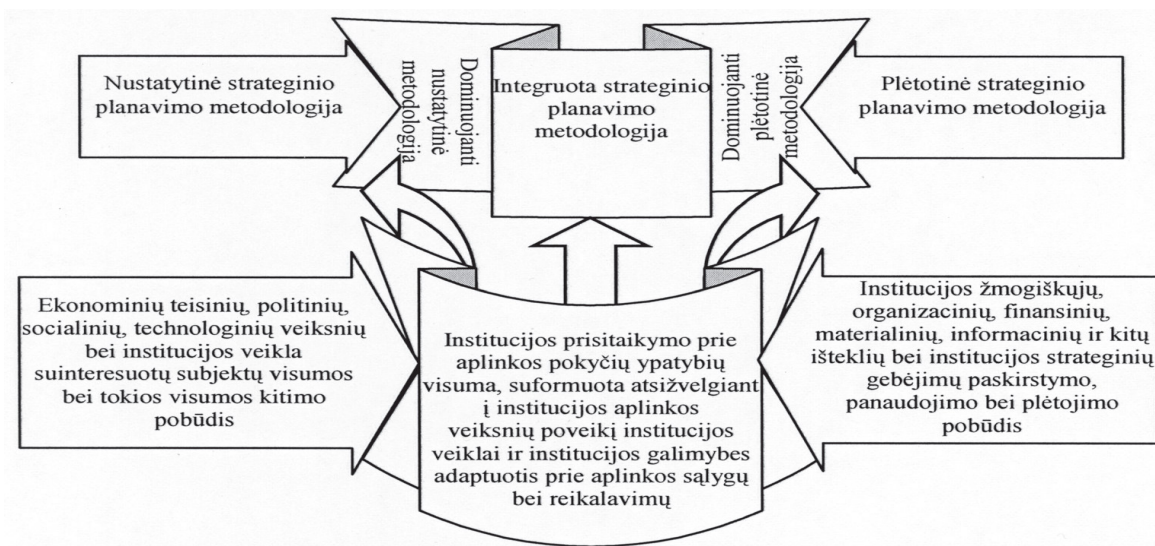
Abu požiūriai turi pranašumų ir trūkumų, todėl dažnai **derinami**. Abu požiūrius reikėtų derinti dviem būdais: remiantis nustatytinu požiūriu papildytu, kai kuriais plėtotinio požiūrio elementais, o taip pat remiantis plėtotiniu požiūriu papildytu, kai kuriais nustatytinio požiūrio elementais.

A. Guide (1997) pažymi, jog viešosiose organizacijose tikslinga remtis abiem požiūriais, atsižvelgiant į strateginį tikslą ir aplinkybes. Strateginiam viešojo sektoriaus valdymui tiksliai apibūdinti Behnas vartojo sąvoką „ėjimas apgraibomis“. Behnas įspėja, kad retai kada galima įgyvendinti strateginį planą taip, kaip jis surašytas popieriuje. Viso to priežastis yra kintančios sąlygos. Pokyčiai aplinkoje formuoja naują alternatyvų pasirinkimą, be to, informacija retai kada būna išsami. Behno teiginiu, „einantis apgraibomis“ vadovas žino kryptį, kuria jam reikia eiti, tačiau negali numatyti duobių tame kelyje. Trumpai tariant, ėjimo apgraibomis įvaizdis puikiai tinka misijos vykdymui apibūdinti, kai stengiamasi prisitaikyti prie politinės valdžios apribojimų ir aplinkos grėsmių. Vis dėlto yra sričių, kurioms būdingi iš anksto aprobuoti ilgalaikiai strateginiai projektai arba programos. M. Arimavičiūtės (2005) teigimu, prie tokių sričių Lietuvoje galima priskirti: tarptautinės prekybos sutartis ir kitus tarptautinius įsipareigojimus, šakinių Lietuvos ūkio strategijų parengimą, socialinės paskirties institucijų veiklos restruktūrizavimą, privataus sektoriaus skatinimą ir valstybės turto

valdymą.

Minėtų veiklų strateginis valdymas turi būti pagrįstas nustatytinu strateginio valdymo požiūriu. O pateiktos charakteristikos, kurios traktuojamos kaip prielaidos, nustatytinės metodologijos taikymo atveju palankios rengti strateginius sprendimus, orientuotus didinti viešojo sektoriaus institucijos strateginio atitikimo jos aplinkos reikalavimams galimybes, o plėtotinės strategijos atveju – rengti strateginius sprendimus, orientuotus plėtoti įmonės potencialą, išnaudoti esamas galimybes bei išvengti grėsmių, slypinčių įmonės aplinkoje (Bivainis, Tunčikienė, 2005).

Įvertinant tai, kad kiekvienoje organizacijoje yra bendros socialinės kultūrinės sistemos elementų. Ši sistema turi įtakos priimant organizacijos sprendimus, o kartu ir jos strategiją.

3 pav. Veiksnių lemiančių institucijos strateginio planavimo metodologijos pasirinkimą, sąsaja.
Šaltinis: Bivainis, J., Tunčikienė, Ž. (2005) Viešojo sektoriaus institucijų strateginio planavimo metodologinės nuostatos. *Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas*. Vol XI, Nr. 1, 3–15, VGTU.

Anot J. Bivainio, Ž. Tunčikienės (2005), nustatytiniam strateginiam planavimui būdingas pakankamas ateities numatymas, sisteminis kompleksiskumas, apibrėžtumas, didelės formalizavimo galimybės, vienpusis strateginių sprendimų ir organizacinės struktūros, valdymo bei veiklos stiliaus suderinamumas, menkas iniciatyvos skatinimas, strateginio planavimo žingsnių sekos nuoseklumas. *Visos šios charakteristikos būdingos verslo inkubatorių strateginiam valdymui.*

1.4. Mokslo, studijų ir verslo integracijos svarba

Mokslo, studijų ir verslo integracija yra valstybės, kurios darnaus vystymosi prioritetai yra žinių visuomenė ir konkurencinga ekonomika, būtinybė. Jai reikia modernios informacijos ir komunikavimo infrastruktūros, kuri stiprintų mokslo ir studijų vienovę, skatintų mokslinę kooperaciją, šalintų egzistuojančią takoskyrą tarp verslo subjektų ir studijų bei mokslo institucijų (Nacionalinis atviros

prieigos mokslinės komunikacijos ir informacijos centras vieta, kur idėjos virsta realybe).

Siekiant optimaliai panaudoti profesinio mokymo įstaigų išteklius ir teikti kokybiškas darbo rinkos poreikius atitinkančias profesinio mokymo paslaugas turi būti siekiama specialistų rengimo pasiūlos ir paklausos dermės (Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo Lietuvoje ir kitose šalyse studija, 2006).

Kadangi dažnai jaunas žmogus, įgijęs išsilavinimą universitete ar kolegijoje ir turintis profesiją, pastebi, kad darbo rinkoje jis nepopuliarus: jo išsilavinimas neatitinka darbo rinkos pageidavimų, profesija nepaklausi. Galima manyti, kad formalios išsilavinimo kvalifikacijos, gautos tam, kad turėti diplomą, jau nebegarantuoja nei užimtumo, nei aukštos gerovės. „Investavimas į formalųjį išsilavinimą, anksčiau buvęs besąlygiškai pripažįstamas kaip individualiai ir socialiai vertingas, dabar jau tokiu nebelaikomas. Žmonių, kurie mokėsi vis ilgesnį laikotarpį, atėjimas į vis žemesnę užimtumo hierarchijos pakopą rodo išsilavinimo nuvertėjimą ir tai, kad ne visos reikalingos kvalifikacijos išmokstamos formaliojo mokymo(si) sistemoje“ (Kučinskienė, Kučinskas, 2002). Anot O. Kivinen, esminė šiuolaikinės socialinės integracijos problema yra neadekvatūs esamiems socialiniams poreikiams įgūdžiai (Kivinen, 1999). Todėl, norint būti paklausiam darbo rinkoje, reikia jau ankstyvoje jaunystėje tiksliai žinoti kur ir ko mokytis. *Dabartinėje visuomenėje svarbiausia ir brangiausia yra informacija. Šita taisyklė aktuali ir darbo rinkai.* Todėl efektyvus profesinis informavimas, orientavimas ir konsultavimas gali ne tik padėti jaunam žmogui įgyti paklausią profesiją, bet ir efektyviai integruotis į darbo rinką.

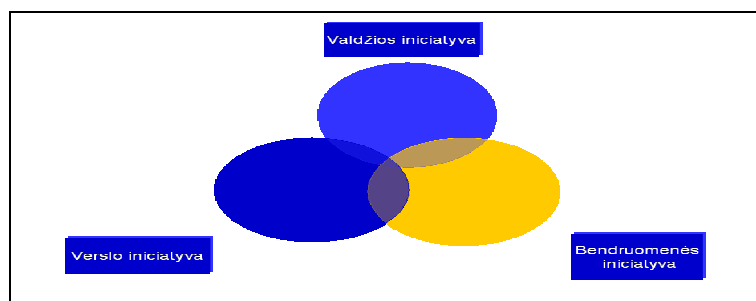
VDU mokslininkas K. Pukelis (2003) tarptautinės konferencijos pranešime vartoja terminą „profesijos (karjeros) projektavimas“ ir teigia, kad tai visą gyvenimą trunkantis procesas. Tai vyksta todėl, kad darbo rinkoje sparčiai keičiasi poreikiai, ir žmonėms vis dažniau tenka keisti veiklos pobūdį. Labai svarbu jaunam žmogui išlikti konkurencingam ir turėti paklausią profesiją. Tuo pačiu metu profesija turi atitikti asmens gabumus, kurie bet kokioje veikloje išlieka tokie patys. Vadinas, labai svarbu jaunystėje pasirinkti profesiją, atitinkančią prigimtinių profesinių pašaukimą. Šiuolaikinėje žinių visuomenėje sėkmę lemia žinios, todėl reikia gauti tokių žinių, kurios leistų būti konkurencingam darbo rinkoje. Anot K. Pukelio (2003), neužtenka konsultuoti jaunimą, kokią profesiją pasirinkti, esminiai pasidaro tyrimo gebėjimai. Todėl reikia išmokyti jauną žmogų projektuoti savo karjerą, paruošti jį tam, kad reikės mokytis visą gyvenimą, norint išlikti paklausiam.

Be to, Lietuva neturtinga gamtos išteklių, jos konkurencinio pranašumo galimybių gali suteikti tik žmogiškieji ištekliai, todėl švietimo, mokslo ir inovacijų sistemų kokybė bei žinių visuomenės plėtra yra būtinos prielaidos šalies konkurencingumui augti. Tai įmanoma užtikrinti tik palaikant tam tikrą mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros (MTTP) lygį, investuojant į MTTP.

Siekiant priartinti Lietuvos ekonomiką prie europinės gerovės modelio, taip pat didesnės

socialinės ir ekonominės sanglaudos, iškyła šios pagrindinės problemos: blogėjanti demografinė padėtis – esant trumpai vidutinei gyvenimo trukmei, mažam gimstamumui ir didėjančiai emigracijai iš Lietuvos, mažėja absoliutus gyventojų skaičius; nepakankamas darbo jėgos potencialo panaudojimas ir didėjantis kvalifikuotos darbo jėgos stygius. Taip pat išryškėja lyčių lygybės problema ekonomikoje – genderinė asimetrija – mažina ekonomikos efektyvumą. Svarbu paminėti, jog mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros (MTTP) lygis Lietuvoje – žemiausias iš visų ES šalių, menka MTTP rezultatų paklausa versle bei verslo socialinės atsakomybės problema Lietuvoje.

Ekonominės aplinkos intelektualizacija, naujos mokslinės žinios, inovacinis verslas, informatizacija, informacinių resursų įvaldymo laipsnis tampa efektyvios konkurencinės rinkos ekonomikos pagrindu (Rakauskienė, 2007). Todėl problemų ratas ir įvairovė vietiniame lygyje reikalauja iš visų trijų sektorių – valdžios, verslo ir bendruomenės iniciatyvos organizacijų - kartu prisiimti atsakomybę, jas sprendžiant (žr. 4 paveikslas).

4 pav. Atsakomybės schema

Šaltinis: Bagdzevičienė, R., Tamkus, A., Navackaitė, L. (2003). Šalies ekonomikos plėtra regionalizacijos ir globalizacijos kontekste [žiūrėta 2010 09 25]. Prieiga per internetą: http://www.lrti.lt/veikla/Pranesimai/RBagdz_SaliesEk.doc.

Visų visuomenės segmentų pritraukimas yra pripažįstamas kaip geriausias, ir galbūt vienintelis kelias vietinei sėkmei globalinėje visuomenėje (Bagdzevičienė, Tamkus, Navackaitė, 2003).

Be to, V. Keciorytės (2008) teigimu, aukštojo mokslo svarbus antrinis demokratiškumo principas yra universiteto ir visuomenės (rinkos) santykis. Aukštajame moksle jaučiama vis didesnė rinkos įtaka, kuri skatina aukštąsias mokyklas tenkinti profesinio ugdymo verslo ir pramonės poreikius, pateikti įvairesnes intelektines paslaugas ir už tai gauti papildomų pajamų. Taip pat šiuolaikinei visuomenei tampant žinių visuomene, aukštojo mokslo institucija nebetenka prioritetinio žinių kūrėjo vaidmens. Todėl aukštajame moksle reikalinga rinkos orientacijos etika. O aukštojo mokslo rinkos santykius rodo tai, kad studijuojantysis laikomas pirmiausia aukštojo mokslo institucijos klientu, tenkinančiu savo edukacinius poreikius. Be to, aukštasis mokslas turi paisyti visuomenės poreikių, nepamiršti savo, kaip visuomenės „varomosios jėgos“, reikšmės. Teikdamas intelektines paslaugas, aukštasis mokslas veikia ir pačią rinką. Todėl aukštojo mokslo institucijos rengdamos naujas studijų programas ir kursus, turi

reaguoti į rinkos poreikius (Barnett, 1994).

Taip pat V. Keciorytė (2008) pažymi nemažiau svarbų - dinamiškumo principą, kuris leidžia realizuoti pagrindines šiuolaikinio aukštojo mokslo funkcijas. Autorė teigia, jog tik būdama dinamiška ir jautri išoriniams pokyčiams, ši sistema gali sėkmingai vykdyti taikomuosius tyrimus, plėtoti konsultacinę ir švietėjišką veiklą, lanksčiai organizuoti studijų veiklą. Šis principas suformuoja du išvestinius principus: galimybę keistis ir studijų programų lankstumą.

Pirmiausia svarbu paminėti *galimybės keistis principą*. V. Keciorytė (2008) remdamasi P. Juciavičiene (1992) akcentuoja, jog aukštoji mokykla, kaip ir kiekviena organizacija, nėra izoliuota, ji veikia konkrečioje aplinkoje, kurią sudaro daug kitų organizacijų. Jos turi įtaką viena kitai ir sudaro kompleksinę sistemą, kuri lemia individų ar grupių gyvenimo stilių, požiūrius, darbo santykius. Kiekviena aukštojo mokslo institucija turi labai jautriai reaguoti į visuomenės pasikeitimus. Ji yra socialinė sistema, kurią sudaro daug posistemų. Šios sistemos elementai yra tarpusavyje taip susiję. Pasikeitimas vienoje sistemos dalyje daro poveikį visoms kitoms dalims. Siekiant socialinio pusiausvirumo, būtina, kad jos būtų susijusios. Operatyviai ir dinamiškai nereaguojant į išorinius pasikeitimus, galimi nukrypimai nuo socialinės sistemos pusiausvyros, dėl šios priežasties šios sistemos posistemės ir elementai gali pradėti veikti „vienas prieš kitą“, nebesuderindami savo tikslų.

V. Keciorytė (2008) teigimu, kad universitetas ar kita aukštojo mokslo institucija, kaip socialinė sistema, galėtų pasikeitimus visuomenėje paversti funkciniais, t. y. palankiais sistemai, būtina išlaikyti nuolatinį jos dinamiškumą.

Studijų programų lankstumas – tai dar vienas išvestinis dinamiškumo principas, nusakantis pasirengimą įgyvendinti universiteto anksčiau aptartos reakcijos į visuomenės pasikeitimus rezultatas. Šie kintantys poreikiai turi atsispindėti studijų programų dėstomuose dalykuose. Daugiau dėmesio turi būti skiriama taikomosioms disciplinoms, kurios lavina profesinius studentų įgūdžius, reikalingus konkrečiam darbui. Tai daroma įvairiai. Atsiranda naujų studijų programų, kurios yra tiesioginis atsakas į naujas darbo vietas, naujų specializacijų įtraukimas į esamą programą. Galimi ir kiti variantai, tarkime, gali būti siūlomos tik tam tikros disciplinos, tiesiogiai susijusios su profesine veikla, bet gali būti ir stambesni vienetai, derinantys įvairių mokslo sričių kursus. Tokių disciplinų ar jų derinių atsiranda vis daugiau. Be to, studentams siūloma ir įvairių disciplinų, kurios tiesiogiai nėra susijusios su profesine veikla, bet gali būti naudingos įsidarbinant arba tolesnei profesinei karjerai.

Studijų programos turėtų būti orientuotos į studentus ir grindžiamos būsimų profesionalų kompetencija. Šiuo požiūriu studijų programos tikslai ir pobūdis priklauso nuo to, kaip universitetai ar kitos aukštosios mokyklos interpretuoja darbo rinkos reikalavimus ir apskritai aukštojo mokslo ryšius darbo praktika. Svarbu, kad baigę studijas absolventai įsidarbintų pagal įgytą specialybę, darbdaviai

juos noriai priimtų. Todėl būtinas aktyvus darbdavių su aukštosiomis mokyklomis bendradarbiavimas. Darbdaviai turėtų dalyvauti rengiant ir įgyvendinant studijų programas, kad ir darbo rinkai reikalingi specialistai būtų kompetentingi.

Todėl aukštojo mokslo institucija, būdama atvira socialinė sistema ir siekdama efektyvios veiklos, turi siekti tiek išorės, tiek vidaus integracijos. Šis principas lemia šiuos išvestinius principus: *integraciją į pasaulinę akademinę visuomenę, mokslo ir studijų vienovę, šiuolaikinių mokslinių tyrimų taikymą, dėstytojų ir studentų bendradarbiavimą studijų procese, universitetinio parengimo, asmenybės ugdymo ir visuomenės kultūrinę raidą.*

Galima numanyti, jog šiais principais remiantis sėkmingas mokslo ir verslo visuomenės bendradarbiavimas sąlygoja inovacijų sklaidą ir įsitvirtinimą visose visuomenės gyvenimo srityse, o efektyvus inovacijų versle panaudojimas skatina ūkio plėtrą, eksportą, didina darbo efektyvumą bei šalies ūkio konkurencingumą. Įgyvendinant Lietuvos inovatyvumo politiką numatoma kryptingai diegti inovacijas versle, studijų ir mokslo sistemose. Mokslo ir verslo bendradarbiavimas yra svarbi inovacijų dalis, kuria siekiama, kad studentų rengimas, moksliniai tyrimai ir verslas būtų vystomi inovacijų kryptimi (Verslo ir mokslo bendradarbiavimas, 2010).

O inovacijų diegimas šalyje rodo pozityvias tendencijas, kas pasireiškia novatoriškų kompanijų skaičiaus augimu, nežiūrint į tai, kad investicijos į tyrimus ir plėtrą ir aukštos pridėtinės vertės inovacijas išlieka nedidelės. *Aukštos kvalifikacijos darbo jėga (Lietuva yra pirmaujanti šalis ES, turinti daugiau nei 40% darbo jėgos su aukštuoju išsilavinimu) susieta su žemos ar vidutinės kvalifikacijos pramonės struktūra, profesinių apmokymų stoka bei nepakankamos investicijos į tyrimus ir plėtrą yra pagrindiniai iššūkiai inovacijų vystymui šalyje.* Lietuva užima lyderiaujančią poziciją tarp naujųjų ES šalių ir lenkia ES vidurkį tokiuose inovacijų rodikliuose kaip mokslinį ir inžinerinį išsilavinimą įgyjančių studentų skaičius, aukštąjį išsilavinimą įgijusių žmonių skaičius, pridėtinės vertės dalis aukštųjų technologijų gamyboje. Investicijų įplaukos į tyrimų ir plėtros veiklą rodo, kad Lietuvos mokslinis sektorius integruojasi į tarptautinį tyrimų tinklą. **Vis dėlto įgytos naujos žinios paprastai pasilieka tame sektoriuje, kuriame jos įgytos ir nėra perkeliamos į verslo sritį, be to mokslo ir verslo sektorių tarpusavio sąveika atsidūrė stagnacijoje.** Kita vertus, inovacijas taikančių kompanijų dalis yra santykinai didelė (49 proc.). Todėl vienas pagrindinių Lietuvos iššūkių yra išvystyti žinių perdavimo sistemą ir intelektualios nuosavybės rinkas, kurios prisidėtų prie verslo sektoriaus žinių įsisavinimo pajėgumų gerinimo ir taip skatintų technologines inovacijas (Technopolio įkūrimo Kaune, S.Dariaus ir S.Girėno aerodromo teritorijoje galimybių studijos santrauka).

1.5. Mokslo, studijų ir verslo bendradarbiavimas

Mokslo, studijų ir verslo bendradarbiavimas, kaip ir socialinės ir ekonominės raidos problemos, anot B. Melniko (2000), spręstinios regionų plėtrai skirtos politikos įgyvendinimo pagrindu, gali būti skirstomos taip:

3 lentelė

Socialinės ir ekonominės raidos problemos

I. Žmogiškųjų išteklių potencialo plėtros problemos	švietimo, mokslo ir studijų tobulinimo problemos, kūrybingumo ir inovatyvumo skatinimo bei inovacinės veiklos vertybių skleidimo bei įtvirtinimo visuomenėje problemos, profesinio prisitaikymo vis dinamiškesnėje verslo bei darbo rinkos situacijoje problemos, personalo vadybos tobulinimo problemos;
II. Gyvenimo kokybės gerinimo problemos	sveikatos ir socialinės saugos sistemų tobulinimo bei sveikos gyvensenos standartų skleidimo ir įtvirtinimo problemos, socialinio ir psichologinio klimato, kultūrinės ir informacinės gyvenimo problemos, ekologinės situacijos gerinimo problemos, teisinės gyvenimo aplinkos gerinimo problemos, žmonių socialiniams ir ekonominiams poreikiams tenkinti skirtos infrastruktūros tobulinimo problemos, perkamosios galios didėjimo bei vartojimo skatinimo problemos;
III. Technologinės pažangos ir visapusiško modernizavimo plėtojimo bei spartinimo visose verslo ir viešojo sektoriaus grandyse problemos	naujų technologijų bei naujiems geresnės kokybės produktams kurti skirto potencialo plėtojimo problemos, naujų technologijų bei naujų produktų kūrimo ir skleidimo masto didinimo problemos, darbo našumo ir produktyvumo didinimo bei kokybės gerinimo problemos;
IV. Verslo aktyvinimo, užimtumo skatinimo bei naujų darbo vietų kūrimo tiek versle, tiek ir viešajame sektoriuje problemos	investicijų pritraukimo naujoms darbo vietoms kurti, šių investicijų skatinimo problemos, verslo aktyvinimo bei jo produktyvumo kėlimo, efektyvaus darbo motyvavimo problemos, socialinės partnerystės plėtojimo problemos, eksporto skatinimo problemos, konkurencingumo didinimo problemos;
V. Valstybės politikos verslo aktyvinimo, inovacijų skleidimo, technologinės pažangos spartinimo srityje, taip pat teisinės bazės tobulinimo problemos	specialių valstybinių programų, skirtų verslui aktyvinti, inovacijoms skleisti, technologinei pažangai spartinti, sukūrimo ir įgyvendinimo problemos, regioninės raidos disproporcijų mažinimo problemos, inovacijoms skleisti palankios teisinės bazės sukūrimo problemos.

Sudaryta autoriaus, remiantis šaltiniu: Melnikas, B. (2000). Regionų socialinė ekonominė raida: inovacijos ir "oazių" politika [žiūrėta 2010 11 25]. Prieiga per internetą: < <http://www3.mruni.lt/lt/modules/mydownloads/visit.php?lid=45>>.

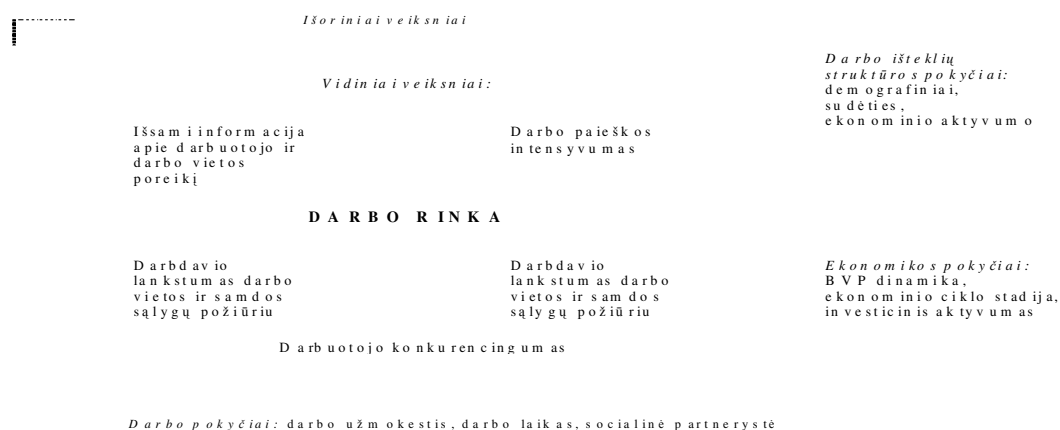
Išvardytos problemos tarpusavyje yra glaudžiai susijusios, visos jos reikalauja kompleksinių sprendimų. Kartu pažymėtina, jog šiuo metu ypač svarbu spręsti tokias prioritetas problemas kaip: *verslo aktyvinimo ir naujų darbo vietų kūrimo problemos, visų pirma siekiant sumažinti nedarbą ir padidinti ekonominį aktyvumą visoje šalyje bei aukštų technologijų kūrimo ir įgyvendinimo, visuotinio darbo vietų modernizavimo ir technikos bei technologinės pažangos skleidimo problemos siekiant pirmiausia iš esmės padidinti produktyvumą, našumą ir pagerinti kokybę visuose sektoriuose, taip pat sudaryti daug palankesnes veiklos galimybes ir perspektyvas aukštos kvalifikacijos specialistams, mokslininkams, aukštąjį išsilavinimą turinčiam jaunimui bei kūrybingiems žmonėms.*

Be to, T. Tomassen, I. Serapinaitė akcentuoja, jog kiekvienas regionas turi skirtingus ekonominės ir regioninės plėtros prioritetus ir strategijas, tačiau nepaisant kiekvieno individualumo, regionai turėtų laikytis regioninės inovacijų sistemos, kurią sudaro:

1. *Pagrindiniai pramoniniai regioniniai klasteriai*, apimantys juos palaikančias gamybos šakas. Jie sukuria įvairius bendradarbiavimo tinklus tiek regiono viduje, tiek su išorine aplinka. Tinklinio bendradarbiavimo formos: bendravimas tarp pardavėjo ir kliento, bendradarbiavimas inovacijų perdavimo srityje bei informacijos sklaida.
2. *Mokslo ir tyrimų institucijos* – tyrimus atliekančiosios organizacijos, laboratorijos ir universitetai. Jų veikla būna efektyvi tik tada, jei bendradarbiaujama su įmonėmis regionuose.
3. *Darbo jėgos kokybė* yra kitas svarbus inovacinės sistemos veiksnys. Svarbu ne tik mokslo ir tyrimų srityje dirbantis personalas (tiriamieji darbai), bet ir specializavimasis gamybos, marketingo ir vadybos srityse (taikomieji darbai).

Mokymo organizacijos, anot L. Stalioriūtės, yra dar vienas regioninės inovacijų sistemos elementas. Finansinės institucijos turėtų suteikti reikiamą finansavimą inovaciniams projektams, padėdamos įmonėms išvengti kapitalo trūkumo. Pramoninės asociacijos ir institucijos, tokie kaip biznio inovaciniai centrai, mokslo parkai, technologijos perteikimo centrai ar tęstinio kvalifikacijos kėlimo paslaugas teikiančios įmonės siekia palaikyti tam tikrus įmonių segmentus (pvz.: SVV ar naujas įmones), stengdamiesi sumažinti specifinius inovacinius barjerus.

Svarbu paminėti, jog darbo rinka – atvira sistema, jos funkcionavimo atvirumą veikia daugelis veiksnių. Jie gali būti priskiriami vidiniams ir išoriniams (Martinkus, Beržinskienė, 2005). Veiksnių struktūra, daranti įtaką darbo rinkai, pateikta 5 paveiksle.

5 pav. Darbo rinką veikiantys veiksniai

Šaltinis: Martinkus B., Beržinskienė D. (2005). *Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai*. Kaunas: technologija.

Minėtasias veiksnių grupes atspindi įvairūs makroekonominiai ir socialiniai rodikliai. Kintant šiems veiksniams, kinta ir situacija darbo rinkoje. Todėl analizuojant darbo rinką, būtina atsižvelgti į

visus pagrindinius veiksnius ir juos atspindinčius rodiklius.

O analizuojant žmogiškųjų išteklių potencialo plėtros problemas, kurios svarbios mokslo, studijų ir darbo rinkos bendradarbiavimo procese, svarbu apibūdinti veiksnius, kurie turi įtakos žmogiškajam kapitalui (žr. 6 paveikslas).

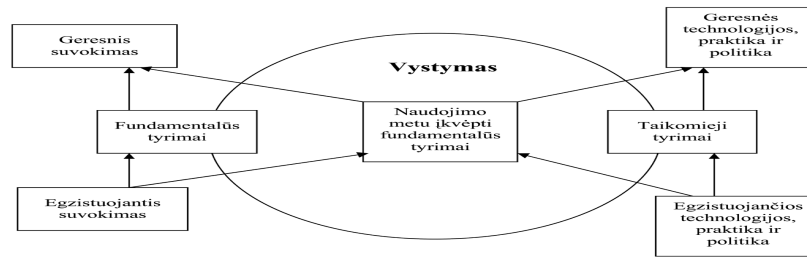

6 pav. Žmogiškoji kapitalą veikiančios sferos

Sudaryta autoriaus remiantis šaltiniu: Лаврова Л.А. (2006).

Šiuolaikinėmis darbo rinkos sąlygomis žmogiškieji ištekliai yra svarbiausia visuomenės vertybė bei pagrindinis ekonomikos augimo veiksnys. Aukštesnis išsilavinimas sąlygoja didesnę užimtumą, produktyvumą, mažesnę nedarbą (Žmogiškųjų išteklių sektoriaus situacijos analizė. Situacijos analizės metodologiniai pasirinkimai ir jų argumentai). Žmogiškasis kapitalas, kaip žmogaus savybių visuma, apima žmogaus žinias, įgūdžius ir kitus sugebėjimus, įgalinančius didinti produkciją ir pajamas (Lavrova, 2006). Žmogiškojo kapitalo pagrindą sudaro išsimokslinimas, todėl pastaruoju metu tapo ypač svarbu plėtoti švietimo sistemą ir žmogiškuosius išteklius. Šioje raidoje lemiamas vaidmuo tenka aukštojo mokslo sistemai, kuri yra svarbiausia kiekvienos šalies mokymo, mokslo ir kultūros, ekonominės ir socialinės plėtros dalis. Išlaidos aukštajam mokslui yra laikomos investicijomis į žmogiškąjį kapitalą, nes būtent investavimas į išsilavinimą lemia kvalifikuotos darbo jėgos formavimą (Bagdonienė, Gideikienė, Kušleikienė, Smolenskienė, 2009). O įgytų žmogaus sugebėjimų plėtra ir naudingų žinių kaupimas yra ateities ekonominio našumo ir skatinamos žmonių gerovės kilimo pagrindas (Lavrova, 2006).

Todėl žmogiškojo kapitalo (ŽK) teorija, pasak O. Z. Atkočiūnienės (2008), pagrįsta ekonomine logika, siekiančia analizuoti individualius sprendimus, susijusius su investavimu į didesnio našumo įgūdžius bei žinias. Nuolatinio vystymo procesą palaiko taip pat fundamentalūs, taikomieji tyrimai. Tyrimus, jų atlikimo kokybę neišvengiamai veikia žinių ir žinojimo, geresnio suvokimo inovatyvių technologijų lygis. Nuolatinis vystymasis, technologinė kaita, tai veiksniai, kurie lemia nuolat besitęsiantį ir neišvengiamą žinių aplinkos valdymo procesą (7 paveikslas).

7 pav. Žmogiškųjų išteklių aplinkos sistema

Šaltinis: Atkočiūnienė Z.O. (2008). Žinių vadybos poveikis darniam vystymuisi, pagal (Maston, 2004).

Taip pat svarbu paminėti, jog **žmogiškųjų išteklių plėtros dalyvių tinklą sudaro tokie socialiniai dalyviai**: įvairios valstybės institucijos, asocijuotos struktūros, švietimo įstaigos, verslo įmonės (darbdaviai) ir individai (žmogiškieji ištekliai). Be to, į šį tinklą galima įtraukti ir įvairias paslaugas instituciniams dalyviams teikiančias įmones (Šmergelienė, 2007).

Ilgalaikių tyrimų bei technologinių naujovių diegimo palaikymas A. Boso (2002) teigimu, turėtų būti traktuojamas kaip tradicinis valdžios vaidmuo. Siekiant bendrojo ekonominio augimo skiriama nemažai lėšų kooperacinėms technologinėms programoms realizuoti skatinant valstybinį ir privatų, privataus verslo ir universitetų bendradarbiavimą, kad būtų įdiegtos ir panaudotos technologijos, nukreiptos atskiroms organizacijoms bei grupėms skatinti.

Švietimo ir darbo pasaulio derinimas, integravimas siekiant bendrų socio-ekonominės regiono arba atskiros šalies plėtros tikslų, pasak A. Pundzienės, V. Dienio (2003), tai tema kuri nėra svetima nei vakarų, nei centrinei ir rytų Europai. Priklausomai nuo švietimo ir darbo pasaulio bendradarbiavimo tradicijų kiekvienoje šalyje skiriasi žmonių išteklių rengimas bei institucinė sąranga atsakinga už šias funkcijas. Tokiose šalyse, pavyzdžiui Vokietija, Austrija, Šveicarija, Danija, kuriose vyrauja dualinė profesinio rengimo sistema, darbdavių bendradarbiavimas su profesinio rengimo sistema yra tradiciškai glaudus, priešingai nei mokykla paremtoje profesinio rengimo sistemoje, kuri būdinga tokioms šalims, pvz., Suomijai, Prancūzijai, Švedijai, Lietuvai bei visoms anksčiau buvusioms planuotos ekonomikos, o taip pat besivystančioms šalims.

Suprantama, kad skirtingos šalys darbo pasaulio ir švietimo sąveikos plėtrą pradeda iš skirtingų pozicijų, atsižvelgiant į kiekvienos šalies švietimo ir darbo pasaulio bendradarbiavimo tradicijas, socialinį-ekonominį, kultūrinį išsivystymą, valstybės vaidmenį šiame procese bei finansavimo pobūdį, tačiau galima įvardinti keletą tikslų, bendrų visoms šalims, nepriklausomai nuo minėtų sąlygų. Šie bendrieji tikslai atskleidžia kintantį švietimo ir darbo pasaulio sąveikos pobūdį, naujus iššūkius, kurie nebuvo tokie svarbūs iki šiol: sukurti įgalinančią aplinką, kuri skatintų investuoti į žmonių išteklių plėtrą ir rengimą; sukurti institucinę struktūrą žmonių išteklių plėtrai ir rengimui, atitinkančią kiekvienos šalies socialinį-ekonominį kontekstą bei išsivystymo lygį. Taip pat labai svarbu užtikrinti

lygias galimybes, žmonių išteklių plėtros ir rengimo prieinamumą visiems, nepriklausomai nuo socialinės-ekonominės arba finansinės padėties, tautybės, lyties, amžiaus ir pan. O taip pat plėtoti partnerystę tarp įvairių suinteresuotų grupių organizuojant mokymąsi; plėtoti į besimokantįjį orientuotas mokymo-mokymosi strategijas, naudojant šiuolaikines technologijas (Pundzienė, Dienys, 2003).

V. Pauliko (2006) nuomone, visame pasaulyje aukštasis išsilavinimas tampa ne tik prieinamas kiekvienam visuomenės nariui, bet ir neišvengiama būtinybė. Negrižtamai praėjo laikai, kuomet aukštasis mokslas buvo vien tik elito privilegija. Vyriausybės intensyviai plėtoja savo šalių edukacines sistemas bei mokslinių tyrimų pajėgumus, kuria ir peržiūri inovacijų strategijas bei politikas.

Globalizacijos tendencijos, apimančios laisvosios rinkos ir laisvo kapitalo judėjimą, pasak E. Katiliūtės (2003), kelia naujus iššūkius švietimo sistemai, skatinančiai asmenis nuolat ugdytis ir ruoštis optimaliai veikti kintančiose darbo vietose. Švietimo sistema turi sudaryti galimybes kiekvienam bet kokio amžiaus asmeniui patekti į švietimo sistemą, judėti tarp pakopų ir švietimo įstaigų, o išėjus sugrįžti ir tęsti mokymąsi.

P. Schulte (2004) nagrinėjo verslumo universitetus. Jo teigimu, verslumo universitetas turi atlikti dvi užduotis: jis turi mokyti būsimus verslininkus, asmenis, kurie rado savo nuosavą verslą, taip pat plėtoti verslumo dvasią studentams visų dalykų srityse. Antra, jis savaime privalo veikti verslumo būdu, t. y. organizuoti verslumo inkubatorius, technologijų parkus ir pan, įtraukiant studentus į šias organizacijas, o per jas, padedant studentams ir absolventams įmonių steigime. Finansinė parama besikuriančioms galiausiai turėtų būti gražinamos atsižvelgiant į universitetus nuo brandinimo bendrovių gauto pelno ir tada būti vėl investuojamos į naujai steigiamas. Taigi verslo universitetas prisidės prie savo regiono plėtros, ir bendradarbiaujant su kitais subjektais, bendrai prie ekonominio vystymosi.

O tam svarbu, jog verslumo universitetas išnaudotų šiuos tikslus: *per studijas ir mokslą, universitetų absolventai turi tapti ne tik darbo ieškantys asmenys bet, visų pirma, darbo kūrėjai. Taip pat verslo valdymas, ypač, kaip susidoroti su sunkumais, galinčiais kilti naujų įmonių augimo metu laikotarpiu, turėtų labiau tapti daugiadalykių mokslinių tyrimų objektu. O moksliniai tyrimai ir jų rezultatai turėtų ne tik kelti leidinius, bet turėtų būti šaltiniai inovacijų ekonomikoje ir visuomenėje bei atspirties taškas plėtojant verslo idėjas ir naujas kompanijas.*

Tačiau universitetų valdymo struktūros, pasak I. Dzemydos (2009), yra gana uždaros ir mokslo, švietimo bei pramonės ryšiai ir bendradarbiavimas inovacijų perdavimo srityje yra silpni. Dažnai mokslinių tyrimų veikla yra atsiejama nuo švietimo veiklos. Be to, pramonei trūksta galimybių pradėti atskirus bendradarbiavimo projektus su mokslininkais tyrėjais. Sistemoje akivaizdžiai trūksta tarpininkaujančių institucijų, o universitetams nepakanka paskatų dalyvauti žinių perdavimo veikloje.

Todėl svarbu paminėti, jog Z. Lydeka, P. Zakarevičius, P. Žukauskas (2008) išskiria *principus, kuriais vadovaujasi, tyrimus vykdančių institucijų sistemos optimizavimas*:

1. prioritetinėse kryptyse numatyti fundamentiniai tyrimai turi būti koncentruojami atskiruose centruose, būtina institucijų specializacija;
2. prioritetiniams tyrimams (pvz.: nacionalinės kultūros puoselėjimo) organizuojamos valstybinės svarbos mokslo institucijos;
3. prioritetiniams taikomiesiems tyrimams formuojami valstybiniai taikomųjų tyrimų centrai, kurie veikia tamptai bendradarbiaudami su ūkio subjektais;
4. specifiniams taikomiesiems tyrimams ir eksperimentinei plėtrai tyrimų padalinius (specializuotus centrus, laboratorijas) savo struktūrose organizuoja ūkio subjektai.

Be to, svarbu paminėti, jog inovacinė veikla taip pat remiasi žinių panaudojimu. Žinių šaltiniai yra įvairūs tiek sektorine (mokslas, verslas, konsultantai, „protingi“ įrengimai ir t. t.), tiek geografine (regionas, valstybė, užsienis) prigimtimi.

Ne mažiau svarbi yra darbo jėga. K. Šimelevič, R. Bagdzevičienė pabrėžia, jog ji visada buvo svarbi ekonominės veiklos sudėtinė dalis, o ateityje ji gali tapti dar svarbesne. Anksčiau buvo reikalinga daugiausia nekvalifikuota arba mažai kvalifikuota darbo jėga, tačiau dabar vykstantis regionalizacijos procesas, kuriam didelį poveikį daro globalizacija, pabrėžia inovacijas ir žinias, pramonės augimą, pagrįstą moksliniais tyrimais, o visa tai reikalauja darbuotojų, turinčių daugiau sugebėjimų. Regiono žinių bazė ir yra vienas iš regionalizacijos komponentų.

Tačiau vykstant ekonomikos globalizacijos procesams, plėtojant inovacijas, informacines technologijas ir transporto sistemas, didėja tarptautinės migracijos svarba. Vienas demografinių pokyčių veiksnių Lietuvoje yra žmonių, ypač darbingo amžiaus, emigracija iš šalies (imigracijos mastai šalyje maži). Nors pastaruoju metu Lietuvoje tarptautinės migracijos lygis nėra aukštas ir didesnės įtakos nei Lietuvos ekonomikai, nei jos darbo rinkai dar neturėjo, Lietuvai įstojus į ES šis klausimas tampa vis aktualesnis. ES šalys baiminasi būsimos imigracijos iš Centrinės ir Rytų Europos šalių bangos, dėl to nustatė pereinamuosius laikotarpius laisvam būsimų šalių narių darbo rinkos judėjimui. Migracija iš pereinamuoju laikotarpiu gyvenančių šalių gali sukelti protų nutekėjimą: darbo rinkos efektyvumas, mažas darbo užmokestis, aukštas nedarbo lygis gali padidinti nelegalių emigrantų srautus į Vakarų Europos šalis. Legalaus įsidarbinimo galimybės Europoje ir kitose išsivysčiusiose šalyse yra ribotos, be to, paklausūs yra tik kvalifikuoti siauros specializacijos darbuotojai. Vyrauja nuomonė, kad Lietuvos ir kitų naujųjų Europos Sąjungos šalių narių atlyginimų skirtumas mažės, tai gali tapti lemiamu valstybės lėšomis parengtų specialistų paskata įgytus gebėjimus pritaikyti tėvynėje (Klijonienė, Simanavičienė, 2005).

Šiandien jau niekas neabejoja, kad Lietuvos, kaip mažos ir gamtiniais ištekliais neturtingos valstybės, ateitis – intelektualus potencialas ir modernių technologijų tobulinimas bei mokslo naujovių diegimas yra tik žmogiškieji resursai ir jų pagrindu kuriami nauji informacinio ir technologinio pobūdžio produktai gali suteikti Lietuvai išskirtinio konkurencingumo, pranašumo globalinėje rinkoje (Milius, 2001).

Inovacinėje veikloje labai svarbios įvairiausios bendradarbiavimo formos. Mokslas, mokymas ir inovacijų įgyvendinimas per visą žmonijos istoriją buvo tarpusavyje neatsiejamai vienas su kitu susiję ir atskirais laikotarpiais lėčiau ar sparčiau vykstantys procesai. Šie procesai skirtingose valstybėse vyksta skirtingais tempais, ir visuomenės gerovė bei ekonomikos plėtra iš esmės priklauso nuo jų spartos t. y., kaip greitai inovacijų metu mokslo žinios paverčiamos pinigais bei kitomis vertybėmis, o pinigai savo ruožtu per mokslinius tyrimus bei studijas paverčiami naujesnėmis ir efektyvesnėmis mokslo žiniomis.

Be to, naujų žinių naudojimas versle, anot Ž. Karazijienės ir A. Sabonienės (2010), labai priklauso nuo valstybės politikos, t.y. ar valstybės politikoje numatytos priemonės skatinti verslą ir diegti inovacijas. O mokslinėje literatūroje pažymima, kad žinių kūrimą ir sklaidą ekonomikoje galima įvertinti šiais kriterijais:

1) *ekonominė, institucinė aplinka ir kontrolė* – atspindi šalies politinį stabilumą, vyriausybės veiklos efektyvumą, rinkos atvirumą ir konkurencinę aplinką, valstybės kontrolės sistemos veiksmingumą, žiniasklaidos laisvę, nuosavybės teisių apsaugą ir t.t.;

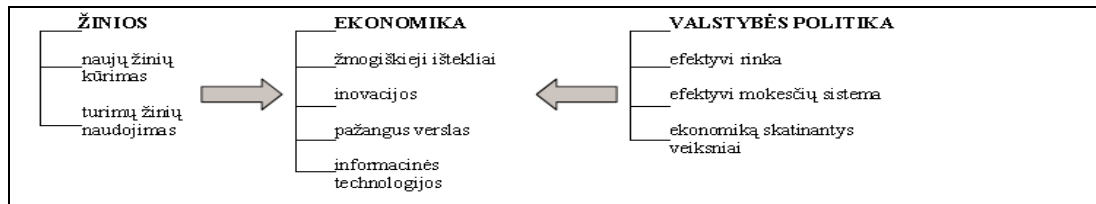
2) *žmogiškieji ištekliai* – atspindi šalies gyventojų išsilavinimo lygį, profesinius sugebėjimus, mokymosi visą gyvenimą galimybes. Galima teigti, kad darbuotojų profesiniai sugebėjimai yra pagrindinis žiniomis grįstos ekonomikos variklis. Tiek žmogiškieji ištekliai, tiek jų valdymas kuria organizacinę vertę ir padeda spręsti itin greitai kintančios globalios verslo aplinkos problemas. Pažymėtina, jog žmogiškųjų išteklių vertė priklauso ne tik nuo organizacijos ar verslo šakos, bet ir nuo tam tikrų nacionalinių veiksnių: politinės, ekonominės bei švietimo sistemos. Todėl žmogiškųjų išteklių valdymas turėtų būti traktuojamas kaip strateginė organizacijos veikla derinama su bendra verslo ar korporatyvine strategija (Kazlauskaite, Buciuniene, 2008).

3) *informacinės ir komunikacinės technologijos* – atspindi šias paslaugas teikiančių institucijų kompetenciją, leidžia prognozuoti technologijų vystymosi perspektyvas, naudojamos valstybinės kontrolės sistemai užtikrinti ir t.t.;

4) *inovacijų sistema* – atspindi mokymo įstaigų, tyrimo centrų, verslo inkubatorių bei kitų įmonių bendradarbiavimą su valdžios sistemomis, siekiant kurti pažangų verslą (Karazijienė, Sabonienė, 2010).

Pereinant nuo rinkos ekonomikos prie žiniomis grįstos ekonomikos ir formuojant žinių visuomenę šalyje, neįmanoma apsieiti be valstybės skatinimo ir paramos. Dažniausiai valstybė skatina bendradarbiauti mokslo bei verslo institucijas ir tuo tikslu: *sudaro sąlygas kurti ir naudoti žinias, skatina investicijas į žmoniškąjį kapitalą, skatina pokyčius verslo įmonėse ir t.t.*

Efektyviausia taikyti visas šias priemones kartu, nes akcentuojant kurią nors vieną, norimas efektas gali būti ir nepasiektas (žr. 8 pav.).

8 pav. Žiniomis grįstos ekonomikos raiškos priemonės

Šaltinis: Žaneta Karazijienė, Asta Sabonienė (Kauno technologijos universitetas)

Todėl verslas, suvokdamas inovacijų svarbą, turi įnešti kaip galima didesnę indėlį. Todėl **būtinas valstybinio sektoriaus ir verslo bendradarbiavimas, spartesnis tyrimų komercializavimas, mokslo, verslo ir švietimo sistemos aktyvesnis bendradarbiavimas.**

Kad mokslo žinios būtų plačiau panaudojamos versle, anot G. Samuolio (2002), reikia kurti ir remti tarpines organizacijas ir infrastruktūras, kurios galėtų padėti aprūpinti mokslinius ir eksperimentinius darbus atliekančias įmones finansiniais ištekliais taikant įvairius kreditavimo bei garantijų būdus.

Inovacinės veiklos sėkmė didele dalimi priklauso nuo sėkmingo skirtingų jos dalyvių bendradarbiavimo, kurio metu vyksta dalinimasis turimomis žiniomis ir naujos kokybės kolektyvinių žinių formavimasis. Bendradarbiavimo vertybių ir kompetencijų suformavimas yra svarbus inovacijų plėtros katalizatorius. *O kad būtų stiprinami bendradarbiavimu ir mokymusi grindžiami inovacinės veiklos ryšiai, reikia kurti bendradarbiavimo tinklą ir ryšių formavimosi paskatas, plėtoti bendradarbiavimo tinklus.*

Todėl siekiant stiprinti mokslo ir verslo visuomenės bendradarbiavimą, plėsti mokslinių tyrimų ir technologijų bazę bei didinti jos naudojimo efektyvumą, Lietuvoje skirtinguose regionuose įkurti penki integruoti mokslo, studijų ir verslo centrai (slėniai). Tokie centrai skatins mokslo ir verslo bendradarbiavimą, sujungs mokslo potencialą ir pritrauks aukštųjų technologijų įmones dirbti kartu su Lietuvos mokslininkais (Verslo ir mokslo bendradarbiavimas, 2010).

Be to, investicijos, pastatyti mokslo, technologiniai parkai, įsteigti verslo inkubatoriai gali potencialiai daryti didelį poveikį regionų ir savivaldybių socialinei ir ekonominei plėtrai. Dėl gerų projektų stygiaus tikėtina, kad projektų parengimo kokybė ir galimybė per trumpą laiką pradėti

projektų įgyvendinimą bus vienas kriterijų pasirenkant projektus įvairių fondų finansavimui (Eurobarometras 68, 2007).

1.6. Verslo inkubatoriai kaip mokslo, studijų ir verslo integracijos sistemos dalis

1.6.1. Verslo inkubatorių samprata ir rūšys

Pasaulio patirtis rodo, kad „skirtingų sričių institucijos yra suinteresuotos verslo inkubatorių veikla: vietinė ir regioninė valdžia, universitetai, mokslo parkai, privačios nekilnojamo turto agentūros, ne pelno siekiančios organizacijos, visos minėtos institucijos dalyvauja kuriant bei eksploatuojant inkubatorių programas. Nežiūrint to, daugelyje šalių minėta veikla yra nauja ir jos vertinimo analizė yra nepakankama (Business incubation: international case studies, 1999).

Be to, nors valstybė nuolat kuria įvairius mokslo, studijų ir darbo rinkos integracijos mechanizmus ir įgyvendina priemones, tačiau sisteminio požiūrio į verslo inkubatorius, kaip mokslo, studijų ir darbo rinkos integracijos sistemos dalį – labai trūksta. Galima išskirti kelis pagrindinius požymius, kurie rodo sistemiškumo stoką: institucinis mokslo, studijų ir darbo rinkos tinklas formuojamas chaotiškai, neturint nei jo kūrimo, nei veiklos strategijos. Taip pat periodiškai besikeičiantys paslaugų dotavimo ir įstaigų finansavimo modeliai turi esminės neigiamos įtakos tiek institucijų veiklos stabilumui, tiek teikiamų paslaugų tęstinumui ir kokybei. O bendradarbiavimas ir komunikavimas tarp mokslo, studijų ir darbo rinkos tinklo institucijų – minimalus, pagrįstas tik asmenine darbuotojų iniciatyva. Priklausomybės ryšiai – vienetiniai. Be to, nėra vienos institucijos, koordinuojančios ir kontroliuojančios mokslo, studijų ir darbo rinkos integracijos tinklo veiklą ir funkcijų pasidalinimą (Smaguruskienė, 2008).

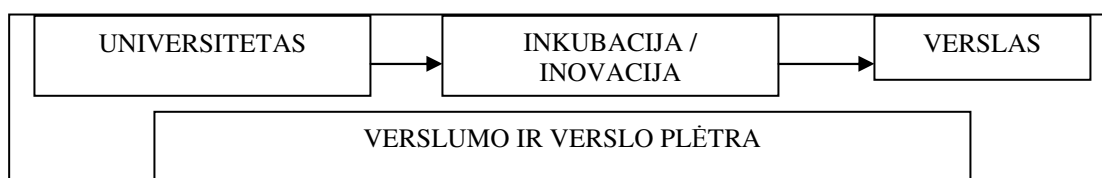
A. Bayhan (2006) verslo inkubatorius apibrėžia kaip vietą, kurioje verslininkai gali gauti aktyvią pridėtinės vertės paramą ir prieigą prie svarbiausių priemonių: informacijos, švietimo, bendravimo, išteklių ir kapitalo, kurie kitu atveju gali būti neįperkami, neprieinami arba nežinomi.

Gerai suformuoti inkubatoriai aprūpina sąsajas su pramone, verslo paramos paslaugomis skirtomis sustiprinti ir vystyti verslą, įgūdžių ir metodu tobulinimu; technologiniais patarimais ir pagalba dėl intelektinės nuosavybės apsaugos; finansiniais ištekliais, pradinės rinkodaros išlaidomis ir prieiga prie potencialių privačių investuotojų ir strateginių partnerių (Bayhan, 2006).

Be to, verslo inkubatoriai suteikia verslininkams palaikančią aplinką, kad padėtų sukurti ir išvystyti jų projektus. Teikdami paslaugas „vieno langelio“ principu ir suteikdami galimybes sumažinti pridėtinias išlaidas, verslo inkubatoriai gali žymiai pagerinti išlikimą ir vystymosi perspektyvas besikuriančių ir mažų įmonių ankstyvame vystymosi etape.

Savo bendrą prasmę, sąvoka "verslo inkubatoriaus" yra dažnai naudojami apibūdinti platų diapozoną įvairių organizacijų, kurios vienu ar kitu būdu padeda verslininkams kurti savo idėjas nuo prekybos pradžios iki naujos įmonės. Platus sąvokos apibūdinimas apima technologijų centrus ir mokslo parkų inkubatorius, verslo ir inovacijų centrus, organizacijas, kurios neturi vienos fizinės vietos ir koncentratas į įmonių rėmimo tinklo paslaugų valdymą ("inkubatorius be sienų") (Benchmarking of Business Incubators, 2002).

Svarbu paminėti, jog A. Bayhan (2006) akcentuoja, jog **inkubatoriai būna įvairių formatų, daugiausia pritaikyti šių keturių tipų:** 1) visuomeninis ar ne pelno siekiantis inkubatorius: valdžios ir ne pelno siekianti organizacija, kurios svarbiausias tikslas yra skatinti ekonominį įvystimąsi, remti juos; 2) privatūs inkubatoriai: jie vadovauja įmonei ir pradinio kapitalo investicinei grupei arba korporacijos ir nekilnojamojo turto plėtros partnerystei. Šie inkubatoriai paprastai siekia savo investicijų susigrąžinimo; 3) inkubatoriai susiję su mokslu: juose akademiniai tikslai orientuoti į gebėjimų plėtojimą ir verslo kūrimo skatinimą, remiantis moksliniais tyrimais; 4) viešojo ir privataus sektorių inkubatoriai: tai yra sutelktos bendros pastangos tarp vyriausybės ir ne pelno siekiančių organizacijų. Šio inkubacijos tipo pranašumas yra tai, jog Vyriausybės finansavimu dažnai siekiama palaikyti privataus sektoriaus erudiciją ir finansavimą.

9 pav. Inkubatoriai susiję su mokslu ir viešojo / privataus sektorių inkubatoriai

Šaltinis: Bayhan, A. (2006). Business incubator process: a policy tool for entrepreneurship and enterprise development in a knowledge – based economy [žiūrėta 2010 05 25]. Prieiga per internetą: http://www.competitiveness.org.pk/downloads/BusinessIncubatorConceptPaper_Modified_23Nov06.pdf

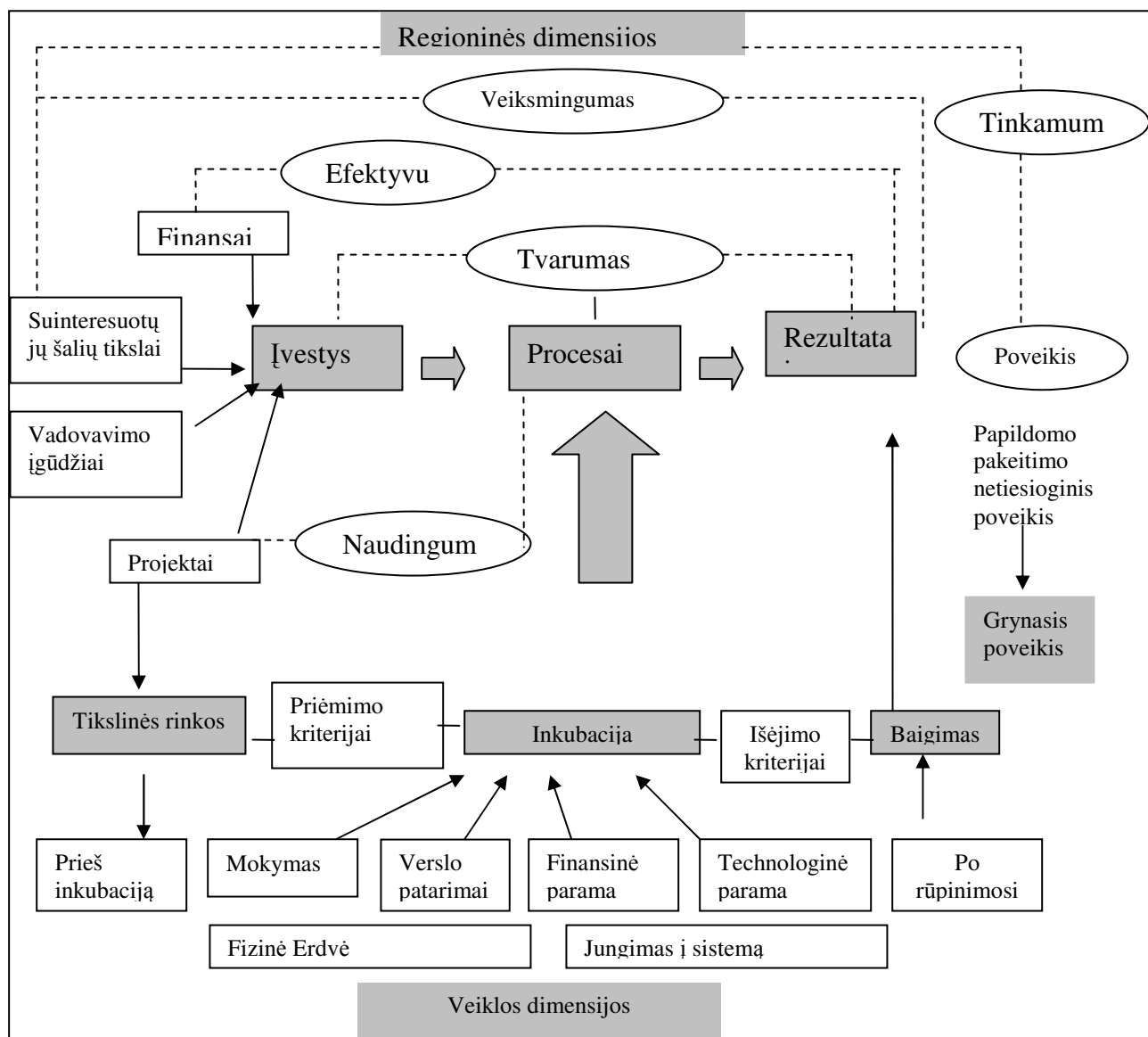
Sarfraz A. Mian (1996) pabrėžia, jog universiteto inkubatoriai yra įsisteigę universitetų miesteliuose arba šalia jų. Dėl šios rūšies iniciatyvos yra skirtingų modelių, dydžių ir niuansų. Bendras veiksnys yra tai, kad šie inkubatoriai apskritai skatina naujų mokslinių tyrimų / technologijomis paremtą įmonių plėtrą viduje savo pačių įrangos pagalba. Universiteto vaidmenį sudaro mokslinių tyrimų, technologijų, kapitalo ir žinojimo, kaip atsvaros verslumo talento susiejimas, tam, kad paspartinti naujomis technologijomis grįsta įmonių plėtra, ir pagreitinti technologijų komercializavimą. Todėl E. Scaramuzzi (2002) pažymi, jog jų sėkmė labai susijusi su mokslinių tyrimų susijungimu su pramone.

Todėl būtina paminėti, jog J. E. Janosky, R. L. Babcock, R. P. Brentin (2009) teigimu, universitete vykdomi moksliniai tyrimai yra atsakingi už daugelį didelių ir puikių atradimų, skatina produktų ir

technologijų laimėjimu, gyvenimo kokybės pagerėjimu, darbo vietų ir naujų pramonės šakų sukūrimą.

O verslo inkubatorių veiklą galima apibūdinti pagal paprastą įvesties - išvesties pavyzdį, kuris pateiktas 4 paveiksle. Svarbu paminėti, jog įvestys – jos daugiausiai susideda iš įvesčių atliktų suinteresuotųjų šalių (pvz.: teikiant finansavimą), išteklių valdymo ir projektų teikimo verslininkams. Procesai – įvairios pastangos sujungiamos į verslo inkubatorių procesą per inkubatoriaus patalpas ir kitų paslaugų teikimą įmonėms. Rezultatai – sėkmingos kompanijos laipsniškai kinta su tikslu darbu ir gerovės kūrimo poveikiu vietos ekonomikai.

10 paveiksle pateiktas nustatytas modelis yra schema derinant inkubatoriaus įvesties ir rezultatų dimensijas kartu su pagrindinėmis gerosios praktikos svarstomomis problemomis.

10 pav. Verslo inkubatoriaus modelis

Šaltinis: *Benchmarking of Business Incubators* (2002) [žiūrėta 2010 05 25]. Prieiga per internetą: <http://www.cses.co.uk/upl/File/Benchmarking-Business-Incubators-main-report-Part-1.pdf>

Atsižvelgiant į veiklos dimensijas, projektai yra įvardinti pagal kriterijus, kuriais apibrėžta inkubatoriaus tikslinė rinka (pvz.: projektai su tam tikru technologijų objektu). Po išsamesnio vertinimo, kai kurie verslininkai gali būti skatinami pereiti „išaankstinio inkubavimo“ procesą, apimdami mokymo ir verslo planavimo derinį, kol įgis priėmimą į verslo inkubatorių (Benchmarking of Business Incubators, 2002).

Todėl P. Briefing (2008) akcentuoja, jog verslo inkubacija yra technika, kai perspektyvios naujos įmonės numato valdymą ir aplinkos struktūrą, kurioje gali augti jų potencialas. Verslo inkubatoriai suteikia, konsultavimo, paramos paslaugas ir patarimus, taip pat erdves, kuriose inkubuojamos įmonės gali mokytis viena iš kitos ir gauti naudos iš „klasterių“ poveikio. Inkubatoriai gali užtikrinti vertingus įgūdžius ir žinias, kurios gali padėti šioje srityje įgyti konkurencinį pranašumą. Įrodymai leido daryti prielaidą, kad inkubacija prideda vertę įmonei, todėl įmonės gerokai mažiau linkusios žlugti pirmaisiais metais. Sėkmingoms inkubacijoms reikia stiprios verslumo kultūros, su naujų įmonių kūrimo vietoje paklausa sudarant inkubatoriaus poreikį.

Inkubacijos procesas paprastai jungia trijų kategorijų verslo paramos paslaugas – mokymus, konsultacijas verslo klausimais, finansinę paramą (iš inkubatoriaus nuosavų lėšų ar išorės, t. y. finansinės institucijos) ir technologines priemones. Inkubatorių nuostatas ir jungimosi į sistemą (viduje tarp nuomininkų ir išoriškai su kitomis organizacijomis, pavyzdžiui universitetais, didelėmis kompanijomis) sudaro kitus pagrindiniu „paketo“ bruožus.

Pagrindinis inkubatorius bruožas yra ribotos trukmės paramos su išėjimo kriterijais paprastai apibrėžiančiais, kad įmonės turėtų "pereiti", praėjus nustatytam laikotarpiui (pvz., penkeri metai). Kai kurios įmonės, žinoma, gali palikti anksčiau, jeigu jos greitai auga ir reikalauja daugiau erdvės, negu inkubatorius gali suteikti. Tačiau daugeliu atvejų, kontaktas bus su pereinančiomis bendrovėmis per jų vėlesnių priežiūros paslaugų teikimą ir / arba vykdomų tinklų kūrimą (Benchmarking of Business Incubators, 2002).

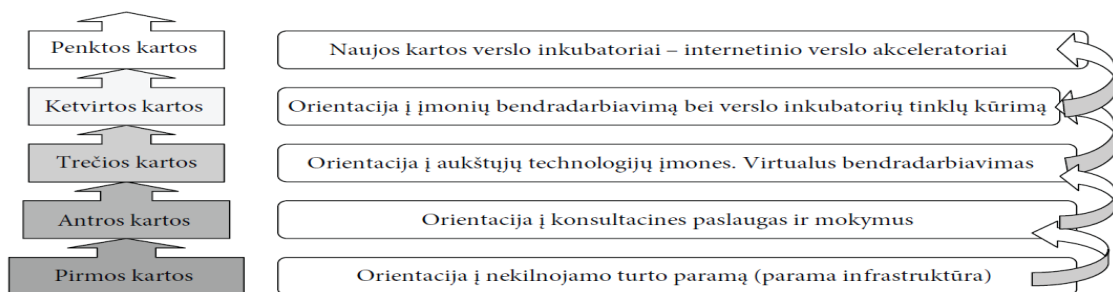
1.6.2. Verslo inkubatorių esmė

Dažniausiai prioritetą yra teikiamas toms įmonėms, kurių veikla yra susijusi su inovacijų ar naujų idėjų diegimu versle, todėl inkubatoriai tampa gan svarbia inovacijų sistemos dalimi. Tačiau verta pastebėti, kad jie yra labiau pritaikyti smulkesnio masto inovacijų diegimui, nes planuojant didelius veiklos mastus inkubatorių teikiama ekonominė nauda yra gana menka palyginus su bendromis verslo išlaidomis. Tokiu atveju nebelieka esminio ekonominio skirtumo tarp verslo steigimo inkubatoriuje ir ne inkubatoriuje (Sistemiško viešojo sektoriaus mokslinių tyrimų ir studijų institucijų tinklo pertvarkymo galimybių analizė, 2006).

Viena iš verslo ugdymo strategijos sistemos sudedamųjų dalių yra žmogiškųjų išteklių parengimo verslinei veiklai bei verslinės kompetencijos ugdymo strategija, kuri, pasak B. Melniko (2000), turi būti orientuota į tai, kad:

1. visuomenėje, ypač verslininkų tarpe, būtų formuojama ir skleidžiama moralios verslininkystės samprata, ugdomos modernaus verslo etiką išreiškiančios vertybės bei įgyvendinami humanizmo versle prioritetai;
2. verslininkų bei verslininkais norinčių tapti visuomenės atstovų tarpe būtų formuojami ir skleidžiami aukšto profesionalumo, kompetencijos bei gebėjimų standartai, išreiškiantys modernių technologijų, aukštos kokybės ir aukšto produktyvumo nuostatas;
3. verslininkus ugdančiose švietimo, mokslo ir studijų, kvalifikacijos tobulinimo, konsultavimo institucijose, įstaigose ir organizacijose būtų plėtojami šiuolaikiški ugdymo metodai, orientuoti į modernių didaktikos priemonių, internetinių ir informacinių technologijų taikymą, įgyvendinant nuostatas į atvirumą bei į adaptaciją tarptautinio patyrimo atžvilgiu.

M. Kučinskienės, A. Fominienės (2010) teigimu, įvertinant daugelį naujų aplinkybių, pasireiškiančių dėl būtinumo plėtoti gebėjimus, užtikrinančius vis didėjančius konkurencingumo reikalavimus ir būtinumo ieškoti galimybių plėtoti šiuolaikiškai veikiančius verslo inkubatorius, tikslinga nustatyti jų transformacijos laipsnį (žr. 11 paveikslą). Svarbu paminėti, jog pirmos, antros, trečios kartos verslo inkubatorius nagrinėjo (Lalkaka, 2001; Scaramuzzi, 2002; Aerts, Matthyseens, Vandembemt, 2006; Szabó, 2006), ketvirtos kartos verslo inkubatorius (Scaramuzzi, 2002), o penktos kartos verslo inkubatorius (Kučinskienė, Fominienė, 2010).

11 pav. Verslo inkubatorių transformacijos laipsnis

Šaltinis: Kučinskienė, M. Fominienė, A. (2010). Verslo inkubavimo proceso transformacijos didėjančios konkurencijos sąlygomis. *Verslo ir teisės aktualijos*. 5, 110 – 122 [žiūrėta 2011 02 05]. Prieiga per internetą: http://www.ttvam.lt/uploads/documents/leidiniai_versl_teis_akt_t5/07_vta_2010_5.pdf

Pirmosios kartos verslo inkubatoriai savo veiklą orientuoja į patalpų lengvatinėmis sąlygomis nuomą, aprūpina inkubuojamas įmones būtina įranga ir biuro paslaugomis. Šių verslo inkubatorių

tikslas – naujų darbo vietų kūrimas. *Antrosios kartos verslo inkubatoriuose* inkubuojamoms įmonėms be patalpų ir įrangos lengvatinės nuomos bei biuro paslaugų, teikiamos konsultacinės paslaugos, mokymai inkubuojamoms įmonėms, skatinamas jų bendradarbiavimas. *Trečiosios kartos verslo inkubatoriai* remia pradedančias aukštųjų technologijų įmones ir jų veikla orientuojama į virtualų inkubavimą. *Ketvirtos kartos verslo inkubatoriai* ne tik skatina įmonių bendradarbiavimą bet ir aktyviai dalyvauja vietos bei tarptautiniuose verslo inkubatorių tinkluose. *Penktos kartos verslo inkubatorių* veikla nukreipiama į internetinio verslo akceleravimą. Sparčiai augant šiai verslo plėtros formai išryškėja nauji verslo inkubavimo procesai, skatinantys verslo inkubatorius prisitaikyti ir veikti lanksčiai, siekiant, kad parama verslui būtų savalaikė, adekvati šio tipo įmonių verslo vystymo greičiui.

Pirmųjų įkurtų verslo inkubatorių tikslas buvo padėti naujai įsteigtoms įmonėms sustiprėti pirmaisiais jų veiklos vystymo metais, siekiant užtikrinti jų galimybes konkuruoti su kitomis rinkoje esančiomis įmonėmis, o taip pat ir užtikrinti šalies, regiono, miesto ekonomikos augimą, tuo tarpu šiandieninėmis sparčiai besikeičiančiomis rinkos sąlygomis išryškėja kiti inkubavimo aspektai. Pabrėžtina, kad vis dar yra pirmos, antros, trečios, ketvirtos bei penktos kartos verslo inkubatorių, tik pirmos ir antros kartos verslo inkubatoriai būdingesni besivystančioms šalims ir toms, kuriose verslo inkubavimo praktika yra pakankamai nauja, o inkubavimo procesas apsiriboja mokymais, pagrindinėmis konsultacijomis bei lengvatine patalpų nuoma (Kučinskienė, Fominienė, 2010).

Todėl svarbią misiją atlieką verslo inkubatoriai, kadangi G. F. De La Garza (1993) nuomone, *universitetai iš inkubatorių gali tikėtis* informacijos ir tiesioginės patirties iš verslo pasaulio, skatinti įmonių plėtrą, kurios naudojasi verslo remiamais ir universitetų siūlomais mokslo ir technologiniais ištekliais. Taip pat universitetai iš inkubatorių gali tikėtis informaciją orientuotos į verslą, kuri galėtų paveikti universitetų mokymo programas ir veiklą, paramos rengiant palankią aplinką universitetams bendradarbiaujant su pramone bei universitetinių komponentų vystymą dėl universitetų orientuotą į verslo konkurencingumą.

Be to, minėto autoriaus teigimu, *inkubatoriai universitetams gali pasiūlyti*: greitą įmonių augimą, kurios gali būti naudojamos, kaip „verslo laboratorijos“, su universiteto paslaugomis, kurių užduotis remti verslo konkurencingumą; mokytojams tapti konsultantais ir studentams praktikuotis realiose situacijose; paramą kuriant ir plėtojant įmones grindžiamas technologijomis ir universitetų sukurta patirtimi. Be to, ryšius su patyrusiais vadybininkais, universitetų išorės konsultantais ir, apskritai, su verslo pasauliu bei priemones analizuoti universitetų infrastruktūros veiksmingumą verslo plėtrai.

G. F. De La Garza (1993) pabrėžia, jog *plėtojant universitetų / inkubatorių santykius* labai svarbu:

1. Universitetų informuotumas apie įmonių svarbą, kaip priemonę pasiekti didesnę gerovę visuomenėje.

2. Universitetų paslaugų prieinamumas, pvz.: moksliniai tyrimai ir plėtros centrai, informacijos ir kompiuterių laboratorijos, ekspertų – konsultantų prieinamumas, gebėjimas rengti ir ugdyti specialistus srityje, susijusioje su verslo plėtra ir paramos paslaugų infrastruktūra.
3. Perdavimo mechanizmas tarp mokymo programų ir universitetų infrastruktūros, vadybininkų, buvusių studentų, visų gamybos mechanizmų ir vyriausybės.
4. Aiškiai apibrėžtos universitetų užduotys turi padėti kurti įmones ir užtikrinti jų konkurencingumą.

Per inkubatorius, įmonė gali plėtoti daugiau technologinį profilį ir universitetai daugiau verslą - panašų funkcionavimą. Tuo pat metu, inkubatoriai yra nepaprastai svarbūs mechanizmai pasiekti efektyvų bendravimą tarp technologijomis grįstų įmonių ir universitetų. Universitetai yra dalis tarpdisciplininių tinklo paslaugų, kurios skatina rėmimo organizacija

Teisinės ir norminės bazės, kurios nustato abipusiai naudingus ryšius tarp universitetų, inkubatorių ir pramonės yra būtinos. Ryšys su pramone, turi būti aiškiai apibrėžtas per universiteto struktūrą (De La Garza, 1993).

Apibendrinant galima išskirti dvi pagrindines verslo inkubatorių veiklą, skatinant mokslo, studijų ir darbo rinkos integraciją, sąlygojančių veiksnių grupes: vidinius ir išorinius veiksnius. Vidiniai veiksniai yra susiję su organizacine struktūra, žmogiškaisiais, finansiniais ištekliais ir kt. Išoriniai veiksniai susiję su tam tikra aplinka: politine, socialine, ekonomine ir technologine. Šios aplinkos veikia veikia verslo inkubatorių veiklą, skatinant mokslo, studijų ir darbo rinkos integraciją ir lemia jų pokyčius, o verslo inkubatoriai tuo pačiu veikia aplinkas ir sąlygoja jų pokyčius.

1.6.3. Verslo inkubatorių valdymas: užsienio šalių patirtis

Pirmasis verslo inkubatorius JAV (taip pat ir pasaulyje) įkurtas 1952 m. šiaurinėje Niujorko valstijos dalyje Botavijoje. Jo įkūrėjas buvo žinomas to meto verslininkas Joe Mancuso. VI atsiradimui įtakos turėjo JAV ekonominio vystymosi sąlygos – šalis išgyveno šalčio ir “karštojo” karo krizes, daugybė gamyklų buvo uždarytos, milijonai žmonių neteko darbo, smulkusis ir vidutinis verslas merdėjo, dauguma smulkiųjų įmonių buvo uždaromos, augo nedarbas, krito gyventojų gyvenimo lygis. Vietinis verslininkas Joe Mancuso suprato, kad šalies žmonių gerovės kilimas tiesiogiai susijęs ir su jo paties verslo, ir su kitų smulkių ir vidutinių verslininkų veiklos sėkme. Tuo metu šalyje reikėjo įveikti pesimistines nuostatas, rasti aktyvaus verslininkystės vystymo būdus. Pavieniams verslininkams be paramos tuo metu buvo sunku pradėti savarankišką verslą – stigo lėšų (patalpoms, įrangai įsigyti), žinių, o dažnai netgi paprasčiausios psichologinės paramos, kuri padėtų nugalėti nežinomybės ir rizikos

baime. Šios sąlygos ir subrandino idėją, kad tik pradedančių verslininkų susibūrimas ir visokeriopa parama, jiems žengiant pirmuosius savarankiško verslo žingsnius, gali paspartinti smulkaus ir vidutinio verslo augimą (recenz. Melnikas, 2001).

12 paveiksle pateikiama konkurencingumo skatinimo organizacinė sąranka.

	Jungtinė Karalystė	Prancūzija	Airija	Čekija	Švedija	Suomija	Danija
Valdymas	Jungtinės Karalystės Vyriausybės Verslo, inovacijų ir įgūdžių departamentas	Prancūzijos pramonės ministerija	Įmonių, prekybos ir darbo departamentas	Čekijos pramonės ir prekybos ministerija	Įmonių, energetikos ir komunikacijų ministerija	Darbo ir ūkio ministerija	Danijos įmonių ir statybos įstaiga (prie Ekonomikos ministerijos)
Nacionalinis lygmuo	Funkcijos priskirtos valdančiajai institucijai	- Pramonės inovacijų agentūra - Nacionalinė tyrimų agentūra - OSEO	- Mažų ir vidutinių įmonių skyrius - BASIS kontaktų centras - Enterprise Ireland	- Čekijos investicijų ir verslo plėtros agentūra - Nacionalinis konsultantų registras	- Plėtros politikos analizės agentūra - Ekonomikos ir regioninės plėtros agentūra - ALMI	Funkcijos priskirtos valdančiajai institucijai	Nacionalinis pažangiųjų technologijų fondas
Regioninis lygmuo	9 regioninės plėtros agentūros	71 regioninis konkurencingumo klasteris	35 grafystių ir miestų įmonių tarybos	35 regioniniai paslaugų verslui centrai	- 21 regioninis ALMI padalinys - 16 eksporto centrų	15 regioninių Darbo ir ūkio plėtros centrų	5 regioniniai <i>Business Link</i> centrai

12 pav. Konkurencingumo skatinimo organizacinė sąranka

Šaltinis: Konkurencingumo stebėjimo ir vertinimo sistemų apžvalga. (2009). Konkurencingumo centras. [žiūrėta 2011-04-26].
Prieiga per internetą: http://www.verslilietuva.lt/files/files/PDF/konkurencingumo_stebėjimo_ir_vertinimo_sistemų_apžvalga_091022.pdf.

JAV. Kaip teigia B. Melnikas (2001), vienas įdomiausių verslo inkubatorių pavyzdžių yra JAV Silikono slėnyje veikiantis Tarptautinis verslo inkubatorius, dar vadinamas „Verslo ambasada“. Inkubatorius skirtas tarptautinėms kompanijoms, ketinančioms pradėti verslą Amerikoje. Čia sudaromos sąlygos, palengvinančios užsienio kompanijoms įeiti į Amerikos rinką. Firms, įsikūrusios inkubatoriuje, turi galimybę naudotis geriausių pasaulio universitetų paslaugomis, be to, kompanijos įsikuria šalia tokių žymių pasaulio verslo įmonių kaip Hewlett-Packard, Acuson, Sun Microsystems, Raychem, Apple, Intel ir kitų. Šiame verslo inkubatoriuje numatomas dvejų metų inkubavimo laikotarpis, per kurį įsikūrusios firmos turi galimybę naudotis aukšto lygio inkubatoriaus specialistų paslaugomis rinkodaros, teisės, audito, apskaitos ir kitose verslo srityse.

Švedija. Švedijoje teikiant verslui paramą dominuoja viešieji ar pusiau viešieji paslaugų teikėjai. Nors privataus verslo pritraukimas į šią sistemą pastaraisiais metais padidėjo, tačiau barjeras tarp viešųjų ir privačiųjų paslaugų verslui teikėjų yra pakankamai didelis. Paslaugų teikėjų yra ir nacionaliniame, ir regioniniame, ir vietiniame lygmenyse. Paskutiniaisiais metais jaučiama didesnė paslaugų decentralizacija iš centrinio lygmens į regioninį. Tą lėmė naujų paslaugų teikėjų atsiradimas ir tai, kad kai kurie nacionalinio lygmens procesai buvo decentralizuoti iki regioninio lygmens. Viešasis finansavimas viešųjų paslaugų verslui teikti perduodamas tik viešosios paramos institucijoms ir tik išskirtiniais atvejais privatūs paslaugų teikėjai yra kviečiami teikti viešaisiais pinigais finansuojamas paramos programas (Taikomasis mokslinis tyrimas. Viešųjų paslaugų verslui..., 2006).

Didžioji Britanija. Daugelis D. Britanijos universitetų valdo dideles mažai užstatytas teritorijas netoli stambių miestų. Didelė dalis šių teritorijų skirta poilsiui arba tai laisva žemė, kurią universitetai išnuomoja ir kurioje susikuria moksliniai parkai. Daugeliu atvejų jie siūlo savo išradimus ir inovacijas kaip komercinį verslo objektą, žadantį ateities pelną arba aukštą naudojamų technologijų ir gaminamų pramoninių prekių mokslinį techninį lygį. Pradinės investicijos pastatų statybai, techninis aprūpinimas įrengimais tenka suinteresuotoms firmoms, bankams ir vietos valdymo institucijoms, kartais ir patiems universitetams (recenz. Melnikas, 2001).

Suomija. B. Melnikas (2001) teigia, kad Suomijos valstybinė verslo vystymo programa ypač didelį dėmesį skiria verslo inkubatorių plėtrai, nes pastarųjų tikslas - padėti įsikurti ir įgyti verslo įgūdžių pradedantiems verslininkams. Įmonės, įsikuriančios verslo inkubatoriuje, iš esmės turi spręsti regiono ekonominės plėtros programas. Pasak minėto autoriaus, pagrindiniai šios šalies verslo inkubatorių tikslai yra:

- naujų verslų kūrimas;
- regiono ekonominės struktūros diversifikacija;
- tarptautinės prekybos plėtra;
- regiono ekonominio aktyvumo skatinimas;
- laisvosios verslininkystės vystymas;
- smulkių ir vidutinių įmonių bendradarbiavimas, daugelį didžiųjų įmonių veiklos funkcijų atiduodant smulkiems ir vidutiniams verslininkams.

Inkubatoriai, įsikūrę prie aukštųjų mokyklų, siūlo studentams ir dėstytojams kurti savarankiškas įmones. Šioms įmonėms suteikiamos patalpos, visos reikiamos paslaugos, konsultacijos, patikima informacinė sistema, teikianti plačias vietinio ir tarptautinio bendradarbiavimo galimybes.

Bulgarija. Viešųjų paslaugų verslui teikėjų - verslo centrų - steigėjai yra ir viešosios, ir privačios institucijos. Dažniausiai steigėjai yra savivaldybė ir tos teritorijos, kurioje yra kuriamas centras, darbo biržos padalinys. Taip pat vienas iš steigėjų yra su žemės ūkiu susijusi institucija, nes viena iš tikslinių klientų grupių yra žemės ūkio produkciją gaminantys asmenys (Taikomasis mokslinis tyrimas. Viešųjų paslaugų verslui..., 2006).

Danija. B. Melnikas (2001) teigia, kad Danijos industrinė struktūra paremta mažų kompanijų egzistavimu dėl tradiciškai susiklosčiusios, iš amatų išsivysčiusios gamybos situacijos. Šiuo metu Danijoje veikia dvidešimt šeši verslo inkubatoriai (iš kurių dvidešimt – technologijų) bei šeši mokslo ir technologijų parkai. Svarbiausi verslo inkubatoriai Danijoje: Innovation & Development "Syd" Aabenraa, NOVI Park, International Science Park Odense, South Jutland Innovation Centre (SIC), Centre For Advanced Technology. Moksliniai parkai Danijoje: NOVI Science Park, Science Park

Aarhus, Symbion Science Park, Danish Science Park Horsholm, Forskerparken Fyn, CAT Science Park.

Daugumoje šalių (ypač Danijoje, D. Britanijoje) teikiant konsultacijų paslaugas regioniniuose centruose vadovaujamosi informavimo – diagnozavimo – tarpininkavimo modeliu, pagal kurį konkurencingumo centrų darbuotojai tik įvertina įmonės būklę, nustato poreikius bei nukreipia į ekspertus. Konkurencingumo skatinimo programos yra koordinuojamos centralizuotai vienos nacionalinės institucijos, tačiau vykdomos nacionaliniu lygmeniu, regioninių padalinių pagalba. Lietuvoje įmonių konkurencingumo skatinimo modelis galėtų remtis kitų šalių gerąja praktika, tačiau turėtų būti įvertintas šalies dydis ir kiti veiksniai, tiesiogiai darantys įtaką efektyviam gerosios užsienio praktikos perėmimui ir pritaikymui Lietuvoje (Konkurencingumo stebėjimo ir vertinimo..., 2009).

2. VERSLO INKUBATORIŲ VEIKLOS ANALIZĖ

2.1 Tyrimo tikslas, metodika, organizavimas

Tyrimo metodologija grindžiama užsienio ir Lietuvos mokslininkų esminėmis teorinėmis koncepcijomis, požiūriais ir nuostatomis apie strategijos įtaką institucijų veiklai (Gunn, Williams, 2007, Nadkarni, Narayanan, 2007, Roney, 2004, Tyran, 1994, Vaitkevičius, Merkys, Savanevičienė, 2006, Sadler, Ryall, Craig, 2003 ir kt.), mokslo, studijų ir verslo bendradarbiavimą (Dzemyda, 2009, Galkutė, 2008, Kivinen, 1999, Kriščiukaitienė, 2004 ir kt.) bei apie verslo inkubatorius, kaip mokslo, studijų ir verslo integracijos sistemos dalį (Briefing, 2008, De La Garza, 1993, Janosky, Babcock, Brentin, 2009, Mian, 1996, Kučinskienė, Fominienė, 2010 ir kt.).

„Mokslo, studijų ir verslo integracijos strateginiai prioritetai: Šiaulių regiono atvejis“ tyrimas grindžiamas kokybinio tyrimo strategija (Merkys, 1995; Bitinas, 1998; Kardelis, 2002; Tidikis, 2003; Bitinas, 2006 ir kt.). Kokybinio tyrimo taikymas orientuotas iširti mokslo, studijų ir verslo integracijos strateginių prioritetų įgyvendinimo tendencijas.

Mokslo, studijų ir verslo integracijos strateginių prioritetams: Šiaulių regiono atveju tirti taikyti **teoriniai, empiriniai ir statistiniai** tyrimo metodai. Tyrimas vyko penkiais pagrindiniais etapais (žr.4 lentelė).

4 lentelė

Tyrimo etapai

<i>Etapai</i>	<i>Etapo esmė</i>
I etapas. Mokslinės literatūros analizė	Išanalizuota strateginio valdymo, mokslo, studijų ir darbo rinkos integracijos bei verslo inkubatorių sistemos raiška.
II etapas. Dokumentų analizė	Apibendrinti ES ir LR teisės aktai, reglamentuojantys mokslo, studijų ir darbo rinkos integraciją bei verslo inkubatorių veiklą.
III etapas. Statistinių duomenų analizė	Įvertinta mokslo, studijų ir darbo rinkos padėtis bei verslo inkubatorių veikla
IV etapas. 3 ekspertų interviu	Išanalizuota ekspertų suteikta informacija apie mokslo, studijų ir darbo rinkos integracijos strategiją (ar jos nebuvimą)
V etapas. Tyrimo duomenų analizė ir apibendinimas	Leido pagrįsti iškeltą hipotezę, parengti išvadas ir numatyti praktines rekomendacijas.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Apžvelgus veiksnius, įtakojančius verslo inkubatorių veiklą, išsamesnei temos analizei buvo atliktas tyrimas, siekiant išsiaiškinti verslo atstovų bei inkubatoriaus darbuotojų požiūrį į mokslo, studijų ir verslo integracijos strateginius prioritetus. Tyrinėjant Šiaulių verslo inkubatorių veiklą buvo siekiama išsiaiškinti esamą padėtį, įvertinti įstaigos prisitaikymą prie verslo pokyčių.

Kaip teigia B. Bitinas (2008), kokybiniuose tyrimuose taikomas individualusis interviu, vykdomas iš anksto numatytomis temomis ir/ar klausimais. Tyrėjas gali griežtai nesilaikyti nustatytų žodžių ir

klausimų tvarkos, laisvai keisti juos vietomis, taikyti išklausinėjimą. Pagrindinis tokio interviu privalumas yra gaunami išsamūs duomenys, lyginant su neformalioju interviu.

Tyrimas atliktas VŠĮ „Šiaulių verslo inkubatorius“ (interviu), UAB „Kompera“ ir UAB „R. G. Pramogos“ (anketa, kurioje patekti atviro tipo klausimai, pildė raštu). Tyrimo metu buvo apklausti:

- 1 Šiaulių verslo inkubatoriaus direktorius; Šiaulių universiteto dėstytojas (E1);
- 2 Šiaulių verslo inkubatoriaus vyr. finansininkė, Šiaulių universiteto dėstytoja (E2);
- 3 UAB „Kompera“ direktorius (E3);
- 4 UAB „R. G. Pramogos“ generalinis direktorius (E4).

Respondentų pareigos yra aukštos, jie dirba vadovaujama darba, dalis jų su absolventais susiduria ne tik darbo rinkoje, tačiau dalyvauja ir jų ruošime, taigi apklaustieji tiesiogiai susiduria su studijų ir darbo rinkos integracijos problemomis.

Tyrimo dalyviams buvo pateiktos dvi anketos, siekiant išsiaiškinti verslo atstovų, inkubatoriaus darbuotojų ir studijų/mokslo darbuotojų požiūrį apie pagrindinius mokslo, studijų ir verslo rinkos integracijos strateginius prioritetus.. Anketos klausimai suskirstyti į tris stambias grupes: veiksnius, turinčius įtakos mokslo, studijų ir darbo rinkos integracijai; pagrindines priežastis, padedančias ar trukdančias verslo inkubatorių paslaugas teikti maksimaliu galimu lygiu ir paskutiniame klausimų bloke respondentų prašoma nurodyti, kokius dalykus reikėtų keisti mokslo, studijų ir darbo rinkos integracijos procese (1, 2 priedai).

Dviems ekspertams klausimai buvo pateikti interviu pradžioje rašytine forma, kad atsiradus poreikiui būtų galimybė juos prisiminti nepertraukiant pokalbio. Dalis interviu metu išgirstos informacijos buvo tikslinama, užduodant respondentams papildomus klausimus, kad būtų gauta tikslesnė informacija. Likę ekspertai paruoštas anketas pildė raštu.

Tiriamąjame darbo dalyje, šalia interviu metu gautų duomenų analizės, pateikiama ir Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmų generalinėje asamblėjoje (2011 04 22) pateikta informacija. Minėtoje asamblėjoje dalyvavo Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmų nariai, taip pat pranešimus skaitė socialinės apsaugos ir darbo ministras D. Jankauskas, Šiaulių miesto meras J. Sartauskas, Šiaulių miesto mero pavaduotoja D. Matonienė, Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narė D. Martinkienė.

2.2. Verslo inkubatorių išorinių veiksnių analizė

Mokslo, studijų ir verslo integracija būtina šalies pažangos, inovacijų, konkurencingumo didinimo ir gerovės kūrimo sąlyga. Lietuvoje vykdomos kelios iniciatyvos, kurios skatina mokslo ir verslo partnerystę. Svarbu paminėti, jog kuriami integruoti mokslo, studijų ir verslo centrai (slėniai), nacionalinės kompleksinės programos, mokslo ir technologijų parkai, klasteriai, inovaciniai čekiai,

atviros prieigos centrai bei verslo inkubatoriai. Visų jų tikslas – sukurti palankią erdvę verslo ir mokslo bendradarbiavimui, rengti aukščiausios kvalifikacijos specialistus, vykdyti aukščiausio lygio mokslinius tyrimus, užtikrinti jų plėtrą bei skatinti naujoves. *Tačiau šiame darbe išsamiau analizuosime veiksnius, turinčius įtakos verslo inkubatorių veiklai, skatinant mokslo, studijų ir verslo integraciją. Todėl pirmiausia svarbu paminėti, jog Verslo inkubatorių atsiradimą ir veiklą, skatinant mokslo, studijų ir verslo integraciją, įtakoja politinė, ekonominė, socialinė ir technologinė aplinkos.*

2.2.1. Politiniai veiksniai, turintys įtakos verslo inkubatorių veiklai

Tarptautiniai teisės aktai, nacionalinės kompleksinės programos skirtos išvystyti mokslo, studijų ir verslo sistemų potencialą, panaudotina plėtoti inovacijų formavimui ir skleidimui, o taip pat sąlygojantys VI veiklą.

Svarbu paminėti, jog mokslo, studijų ir darbo rinkos integracijai svarbų vaidmenį vaidino Lisabonos strategija, tačiau ji buvo sėkminga tik iš dalies: dėl silpnos valdymo struktūros, atskaitomybės trūkumo, daugybės skirtingų tikslų, sujungtų į vieną itin sudėtingą tikslą, per didelių tikslų ir neaiškumo, dėl neaiškaus pagrindinio tikslo ir neskaidrumo, todėl dėl šių priežasčių pasiūlyta strategija „Europe 2020“ ir su ja susiję tikslai ir programos (Europos Parlamento rezoliucija..., 2010). Mokslo, studijų ir darbo rinkos integracijai didelę reikšmę turi strategijoje „Europe 2020“ prioritetų įgyvendinimas. Todėl šie trys prioritetai, turėtų būti „Europe 2020“ širdis: Greitas augimas – plėtoti ekonomiką grįstą žiniomis ir inovacijomis.

Svarbiausios švietimo programos:

- **„Erasmus“ remiamas studentų judumas ir universitetų bendradarbiavimas.** Nuo šios programos įsteigimo 1987 m. pagal ją studijavo 1,5 mln. studentų. Kiek naujesnė programa „Erasmus Mundus“ sudaro sąlygas viso pasaulio studentams ir dėstytojams dalyvauti magistrantūros studijų programose, kurias siūlo mažiausiai trijų Europos universitetų konsorciumai.
- ***Erasmus programa skirta aukštojo mokslo kokybės užtikrinimui*** studentų, dėstytojų ir kito personalo mobilumo skatinimui, daugiašaliam aukštojo mokslo institucijų (AM) bendradarbiavimui tarpusavyje ir su verslo įmonėmis bei laipsnių skaidrumo ir suderinamumo tarp aukštojo mokslo ir profesinio mokymo užtikrinimui.

Programoje gali dalyvauti tik institucijos, turinčios Erasmus Universiteto Chartiją. Šiuo metu Europoje yra ~2500 EUC turėtojų. Paraiškas Europos Komisijai gali teikti nacionaliniu lygmeniu pripažintos aukštojo mokslo institucijos ir mokslinių tyrimų įstaigos, turinčios teisę kartu su universitetais organizuoti doktorantūros studijas.

Veiklos, kurias administruoja Švietimo mainų paramos fondas:

Erasmus mobilumas:

1. *Studentų mobilumas: studijos, praktika.* Studentų mobilumas - dalinės studijos Europos universitetuose ir praktika užsienio įmonėse. Veiklos tikslas - suteikti studentams galimybę mokytis, atlikti praktiką užsienyje, įgyti kalbinės, kultūrinės patirties bei susipažinti su Europos šalių patirtimi studijuojamų disciplinų srityje. Tikslinė grupė - aukštojo mokslo ir studijų institucijose registruoti visų pakopų dieninių ir vakarinių studijų studentai, baigę pagrindinių studijų pirmų metų programą. Veiklos trukmė: 3 - 12 mėnesių.

2. *Personalo mobilumas: dėstymas, personalo mokymai/stažuotės.* Personalo mobilumas - aukštojo mokslo ir studijų institucijų personalo stažuotės Europoje ir pedagoginio personalo vizitai į kitas Europos aukštojo mokslo institucijas dėstyti. Veiklos tikslas suteikti dėstytojams profesinio ir asmeninio tobulėjimo galimybes, skatinti universitetus platinti ir gausinti jų siūlomų kursų turinį ir apimtį, stiprinti ryšius tarp įvairių šalių institucijų, skatinti žinių ir patirties mainus pedagoginių metodų srityje, kelti administracinio personalo kvalifikaciją ar darbinę praktiką užsienyje. Tikslinės grupės - aukštojo mokslo ir studijų institucijų dėstytojai, administracinis personalas. Veiklos trukmė - dėstymui: nuo 5 akademinė dėstymo valandų iki 6 savaičių, stažuotėms: 1-6 savaitės.

3. *Mobilumo organizavimas (OM).* Mobilumo organizavimas - tai Erasmus programos veiklos dalis, kuri yra skirta programos administravimui, leidybai, informacijos sklaidai ir kitoms veikloms, susijusioms su mobilumo organizavimu institucijose. Veiklos tikslas - suteikti aukštojo mokslo institucijoms galimybę organizuoti bei tobulinti studentų ir personalo mobilumo įgyvendinimo procesą. Tikslinė grupė - aukštojo mokslo ir studijų institucijos.

Europos mokslinių tyrimų politiką ir teisiniai įsipareigojimai pirmą kartą įteisinti Amsterdamo sutartimi (1997). Sutartyje yra skyrius apie mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą (MTTP), kuriame pabrėžiama, kad *MTTP yra pagrindinis veiksnys siekiant užtikrinti pramonės sektoriaus funkcionavimą ES valstybėse narėse. Be to, pažymima, jog įmonių konkurencingumas ypač priklauso nuo MTTP. O MTTP yra būtina sąlyga užtikrinant vartotojų ir aplinkos apsaugą. Taip pat svarbu paminėti, jog visuomenės gerovė priklauso nuo MTTP kokybės.*

Su švietimu šiandien siejami itin svarbūs strateginiai Europos Sąjungos siekiai – sukurti konkurencingą, novatorišką, žiniomis grindžiamą ir visus įtraukiančią ekonomiką, sėkmingai išspręsti žmonių užimtumo problemą. Švietimas suvokiamas kaip vienas kertinių Europos Sąjungos vidaus politikos ramsčių, o žmonių išsilavinimas, jų žinios ir kompetencijos – kaip „raktas nuo Europos ateities“. Tad vienas esminių ES siekių – „*kurti Europą, kaip mokymosi visą gyvenimą erdvę*“. Tą

įmanoma daryti tik „radikaliai keičiant požiūrį į švietimą“, keliant jam naujus tikslus ir uždavinius.

Jau dabar šalies švietimui reikia orientuotis į atvirą Europos švietimo erdvę, į būsimą daug atviresnę Europos darbo rinką, į Europos piliečių mobilumą. Tad Lietuva ypatingą dėmesį turėtų skirti aukštųjų mokyklų modernizavimui, jų galių bendradarbiauti ir konkuruoti stiprinimui. Juk neišvengiamai šalies aukštosios mokykloms dėl studentų teks varžytis su Europos universitetais. Iki 2010 metų Lietuvos aukštosios mokyklos turėtų įsitraukti į šią šiuolaikinę vieningą Europos aukštojo mokslo sistemą.

Lietuvai aktualus bendras Europos šalių uždavinys – siekti diplomų ir profesinių kvalifikacijų skaidrumo ir palyginamumo, skatinti jų pripažinimą. Tapusi ES nare Lietuva privalo užtikrinti iš ES šalių migruojančių darbuotojų vaikų mokymą. Taip pat ji turi įgyvendinti laisvo studentų judėjimo nuostatą: sudaryti lygias galimybes studijuoti savo aukštosiose mokyklose ES valstybių jaunuoliams.

Lietuvai svarbu, kuo plačiau dalyvauti bendrose ES švietimo programose ir maksimaliai išnaudoti jų teikiamas galimybes studijų kokybei tobulinti, mokslinei veiklai plėtoti. Ne mažiau svarbu krašto švietimo modernizavimui pritraukti ne tik ES programų, bet ir struktūrinių fondų lėšų.

Siekdama atsakyti į dabarties iššūkius, visuomenė turi susitarti dėl bendrųjų švietimo principų bei tolesnės jo plėtotės nuostatų, susieti šiuos principus ir nuostatas su norima asmens ir bendruomenės raidos projekcija. Tokie principai reikalingi, norint solidariai kurti savo ateitį.

Apibendrinant galima teigti, kad darbo pasaulio ir švietimo sąveikos arba darbo ir mokymosi problematika yra sudėtinga, integruojanti įvairių lygių veiksmus bei sąveiką tarp jų, nuolat kintančioje aplinkoje.

Ši bendra darbo pasaulio ir švietimo sistemos atsakomybė už visuomenės socialinį-ekonominių gerbūvį yra nauja net ir tokioms šalims kaip Austrija, Vokietija arba Danija, kur darbdaviai tradiciškai aktyviai dalyvauja švietimo sistemoje. Žmonių išteklių šiuolaikinė vertybė nuo kurios tinkamo lavinimo, ugdymo, rengimo, ir gebėjimo nuolat savarankiškai atsinaujinti (saviugdos, savišvietos) priklauso poindustrinės žmonijos gerovė. Būtent todėl darbo pasaulio ir švietimo sąveika yra tokia svarbi šiuolaikinė ir sprendžiama ne tik vadybiniu ar ekologiniu aspektu, bet visų pirma politiniu lygmeniu.

Iš kitos pusės, švietimo sistema praranda savo ankstesnį vaidmenį, o kas svarbiausia – autonomiškumą, nes – ji tampa visiškai priklausoma nuo darbo pasaulio. Ši darbo pasaulio ir švietimo vaidmenų bei sąveikos pobūdžio kaita formuoja eilę probleminių klausimų praktiniame lygmenyje, o ypač vadybiniu bei edukologiniu aspektu (Lietuvos švietimo plėtotės strateginės nuostatos, gairės 2003–2012 projektas, 2002).

2005 metais Lietuvoje parengtoje Nacionalinėje Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje

pabrėžiama *investicijų į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą didinimo svarba (visų pirma privataus verslo), inovacijų kultūros versle ugdymas ir įmonių inovacinių gebėjimų didinimas* (Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa, 2005).

Svarbu paminėti, jog patvirtinta Bendroji nacionalinė mokslinių tyrimų bei mokslo ir verslo bendradarbiavimo programa (2008), kuriama siekiama šalies mokslo ir studijų potencialo teritorinės integracijos (slėnių plėtros) programų įgyvendinimo, aukšto lygio mokslinių tyrimų (mokslinės kompetencijos) centrų stiprinimo, strateginės svarbos, socialinės ir technologinės plėtros moksliniams tyrimams, orientuotiems į konkrečios ir svarbios valstybei problemos sprendimo įgyvendinimą, mokslo ir studijų institucijų skatinimą vykdyti MTTP, kurie būtų aktualūs verslui, Lietuvos mokslo ir studijų institucijų vidinei struktūrai bei tinklui optimizuoti.

Verslo inkubatorių plėtrą reglamentuoja sekantys teisiniai ir strateginiai dokumentai: Lisabonos strategija, Lietuvos mokslo bei technologijų baltoji knyga, Lietuvos 2004-2006 metų Bendrasis programavimo dokumentas (BPD), Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Valstybės ilgalaikės raidos strategija, Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija, Inovacijų versle programa 2003 – 2006 m., Aukštųjų technologijų plėtros programa 2004 – 2006 m., Šiaulių regiono plėtros planas 2003 – 2013 m. bei Šiaulių miesto strateginis planas 2005 – 2015 m.

Svarbu paminėti, jog reikšmingas vaidmuo mokslo, studijų ir darbo rinkos integracijos požiūriu tenka 2003 metais išleistame Europos Komisijos komunikate „Inovacijų politika: atnaujinant Bendrijos požiūrį pagal Lisabonos strategiją“. Jame pabrėžiama, kad ES valstybės privalo remti inovacijas visais įmanomais būdais, įskaitant ir mokesčių lengvatas. Naujosios ES narės raginamos remti inovacijų plėtrą remiantis ES senbuvų patirtimi, tačiau pirmiausiai atsižvelgiant į savo šalies situaciją.

Be to, reikšmingas požiūris pateiktas Mokslo ir technologijų baltojoje knygoje, kurioje numatoma, kokio mokslo Lietuvai reikia atsižvelgiant į pasirinktus šalies plėtros scenarijus, kokia turėtų būti tyrimų ir technologijų plėtros sistema, kad leistų įvykdyti mokslui keliamus uždavinius, kaip ji veikia šalies ūkį, kultūrą ir valdžios institucijas ir kaip ji turi būti plėtojama bei, svarbiausia, finansuojama.

Svarbu paminėti, jog Bendrajame programavimo dokumente teigiama, kad Lietuvos aukštojo mokslo sektorius gali potencialiai svarbiu indėliu prisidėti prie pagrindinių sektorių plėtros (ir kitų sektorių, taip pat kai kurių naujų sektorių plėtros), ypač didinant pridėtinę vertę. Turi būti sukurti Europos lygio kompetencijos centrai ir imtasi veiksmų tvirtesnėms sąsajoms su verslu sukurti. Technopolis visiškai atitinka BPD tikslus ir uždavinius ir jam gali būti skiriama ES struktūrinių fondų finansinė parama pagal 3 prioriteto 2 priemonę (3.2) „Verslo aplinkos gerinimas“, veiklų grupę „Mokslo ir technologijų parkai, technologiniai centrai“. Siekiant užsitikrinti Technopolio paramą SF subsidijuojamai MTP veiklai, tikslinga nagrinėti galimybę VšĮ „Technopolis“ teikti atskiras paraiškas

tokioms veikloms, kurios pagal dabartines Gaires pareiškėjams yra remiamos iš tos pačios Bendrojo programavimo dokumento 3 prioriteto 2 priemonės „Verslo aplinkos gerinimas“:

- Įsijungimas į tarptautines MTP ir TDC bendradarbiavimo struktūras bei dalyvavimas jų veikloje;
- Naujų viešųjų paslaugų Technopolio nuomininkams ir klientams kūrimas ir diegimas;
- Technopolio personalo administracinių gebėjimų stiprinimas ir pasirengimas teikti kokybiškas paslaugas;
- Subsidijuojamų viešųjų paslaugų teikimas MTP nuomininkams (informavimas, konsultavimas ir kitos viešosios paslaugos, reikalingos mokslui imliam verslui plėtoti ir inovacijoms versle diegti, įskaitant inovacijų ir technologijų plėtros projektų idėjų identifikavimą, patarimojo pobūdžio pagalbą rengiant ir įgyvendinant projektus bei verslo planus technologiniam verslui plėtoti, ieškant finansavimo šaltinių, kitas su technologijų perdavimu, pramoninės nuosavybės teisių ir inovacijų apsauga susijusias veiklas, taip pat technologinio verslo inkubavimą ir biuro paslaugas), pasirengimas šioms paslaugoms teikti; subsidijuojamų viešųjų informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimas klientams.

Mokslų, studijų ir darbo rinkos integracijos procese svarbu atsižvelgti į tai, jog Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje teigiama, kad didžiausia tiesioginė ir netiesioginė parama turi būti skirta mokslu ir žiniomis pagrįstoms, mažesnę neigiamą poveikį aplinkai darančioms gamybos ir paslaugų šakoms, multimodalinių logistikos centrų ir technologinių parkų steigimui.

Valstybės ilgalaikės raidos strategijos pagrindinis tikslas – sukurti aplinką plėtoti šalies materialinei ir dvasinei gerovei, kurią apibendrintai nusako žinių visuomenė, saugi visuomenė ir konkurencinga ekonomika. Be to, panašiai skamba ir ***Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikės strategijos*** generalinis strateginis tikslas – sukurti aplinką šalies materialinei ir dvasinei gerovei plėtoti. Konkurencingumo didinimas yra pagrindinis Lietuvos ūkio plėtros politikos tikslas. Todėl reikšmingas vaidmuo tenka verslo inkubatoriams skatinant mokslų, studijų ir darbo rinkos integracijos proceso tobulinimą ir skatinimą.

Todėl svarbu paminėti, jog Inovacijų versle programoje nustatyta, kad glaudesnę verslo ir mokslų visuomenės bendradarbiavimą itin skatintų mokslų ir technologijų parkai, verslo inkubatoriai, kitos inovacijų paramos infrastruktūros organizacijos.

Mokslų, studijų ir darbo rinkos integracijai reikšmingą vaidmenį atlieka Septintoji bendroji mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstravimo veiklos programa (7BP, angl. The Seventh Framework Programme). Programa Europos Parlamento ir Europos Tarybos bendru sutarimu

patvirtina 2006 m. gruodžio 18 d. 7BP yra pagrindinė Europos Sąjungos mokslinių tyrimų finansavimo priemonė, truksianti nuo 2007 iki 2013 metų. 7BP biudžetas – 53272 mln. Eurų.

Svarbu paminėti, jog 7BP tikslai įgyvendinami keturiomis specifinėmis programomis: „Bendradarbiavimas“, „Idėjos“, „Žmonės“, „Pajėgumai“.

1 „Bendradarbiavimas“. Šia programa siekiama suteikti ES pasaulio lyderės poziciją mokslo ir technologijų srityse skatinant bendradarbiauti įvairias mokslininkų grupes Europos Sąjungoje ir visame pasaulyje, įskaitant įvairiapusę ir ilgalaikę viešojo ir privataus sektorių partnerystę.

2 „Idėjos“. Programos tikslas - sudaryti sąlygas svarbiai naujai iniciatyvai, t. y. įkurti nepriklausomą Europos mokslinių tyrimų tarybą, remti mokslininkų inicijuotus fundamentaliuosius netirtų sričių mokslinius tyrimus, taip skatinant mokslininkus, dėl kurių meistriškumo, kūrybiškumo ir intelektualinio smalsumo bus padaryta naujų svarbių atradimų.

3 „Žmonės“. Šios programos reikšmingumą sudaro tai, jog siekiama kiekybiškai ir kokybiškai išvystyti žmogiškuosius išteklius mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros srityje.

4 „Pajėgumai" - programa siekiama plėtoti turimas priemones, skirtas moksliniams tyrimams ir inovacijoms, kad mokslas vaidintų svarbesnę vaidmenį visuomenėje ir kad būtų galima lengviau plėtoti darnų tarptautinį bendradarbiavimą.

Be to, 7BP, be jau minėtų 4 pagrindinių specifinių programų, priklauso ir specifinė branduolinių mokslinių tyrimų programa EURATOM (truksianti nuo 2007 iki 2011 metų).

7BP lėšomis finansuojama ir Europos Komisijos Jungtinių tyrimų centro (JRC, angl. Joint Research Centre) veikla, susijusi su moksline, tiriamąja ir technine parama ES politikos koncepcijai, stebėsenai ir įgyvendinimui.

Apibendrinat galima teigti, jog išvardinti dokumentai tarpusavyje yra smarkiai susiję, todėl skatinant mokslo, studijų ir verslo integraciją, svarbus jų kompleksinis įgyvendinimas.

2.2.2. Ekonominiai veiksniai, turintys įtakos verslo inkubatorių veiklai

Ekonominiai veiksniai, turintys įtakos mokslo, studijų ir verslo integracijai, pasižymi didžiule įvairove, todėl aptarsime juos atsižvelgiant į įvairius kriterijus.

Vienas tokių kriterijų yra *nedarbas*. Statistikos departamentas praneša, kad gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis, nedarbo lygis pirmąjį 2009 m. ketvirtį išaugo iki 11,9 procento ir beveik pasiekė 2004 m. lygį. Nedarbo lygis per ketvirtį išaugo 1,5 karto, o per metus – 2,4 karto. Ypač išaugo vyrų nedarbo lygis, kuris pirmąjį 2009 m. ketvirtį buvo 14,6 procento, o pirmąjį 2008 m. ketvirtį – 4,6 procento, arba 3 kartus mažesnis. Tai nulėmė ypač ženklus dirbančiųjų skaičiaus sumažėjimas statybose ir pramonės įmonėse, kuriose daugiausia dirba vyrai. Moterų nedarbo lygis pirmąjį 2009 m.

ketvirtį buvo 9,2 procento, arba 1,8 karto didesnis nei prieš metus. O jaunimo (15–24 metų amžiaus) nedarbo lygis didėjo dar sparčiau. Pirmąjį 2009 m. ketvirtį jaunimo nedarbo lygis siekė 25 procentus ir per ketvirtį išaugo 44 procentais, o per metus – 2,5 karto. Panašus jaunimo nedarbo lygis buvo antrąjį 2003 m. ketvirtį.

Neigiamą įtaką verslui, darbo rinkai turėjo besitęsiantis ekonomikos nuosmukis, įmonių bankrotas, laisvų darbo vietų skaičiaus ženklus mažėjimas.

Todėl bedarbiams rasti darbą darosi vis sunkiau, nes šalyje mažėja laisvų darbo vietų. Statistikos departamento duomenimis, pirmojo 2009 m. ketvirčio pabaigoje šalyje buvo 7,5 tūkst. (atitinkamai pirmąjį 2008 m. ketvirtį – 26,1 tūkst.) laisvų darbo vietų samdomiesiems darbuotojams. Per ketvirtį laisvų darbo vietų skaičius sumažėjo 5,4 tūkst., arba 1,7 karto, o per metus – 18,6 tūkst., arba 3,5 karto, išaugus nedarbui, per ketvirtį užimtųjų skaičius sumažėjo 74 tūkst., arba 5 procentais.

Šios problemos skatina *emigraciją, o tai neigiamai veikia mokslo, studijų ir verslo integracijos sėkmę neigiamai veikia emigracija, kadangi vyksta „protų nutekėjimas“, mažėja jaunų darbingo amžiaus žmonių, mažėja gimstamumas bei kt.*

Lietuva pirmąja Europos Sąjungoje pagal emigracijos mastą. Europos Bendrijų statistikos tarnybos duomenimis, 2008 m. tik penkiose ES valstybėse narėse migracija 1000 gyventojų buvo neigiama – Lietuvoje (-2,3), Latvijoje (-1,1), Vokietijoje (-0,7), Lenkijoje (-0,4) ir Bulgarijoje (-0,1). 2005–2008 m. emigravo 126,1 tūkst., o imigravo – 32,4 tūkst. žmonių, t. y. per šį laikotarpį emigravo 93,7 tūkst. gyventojų daugiau negu imigravo. 2005–2008 m. nedeklaruotos emigracijos apimtys įvertintos, remiantis nedeklaruotos emigracijos tyrimų (atliktų 2006–2009 m. pirmąjį ketvirtį) rezultatais. Jie pateikti lentelėje.

5 lentelė

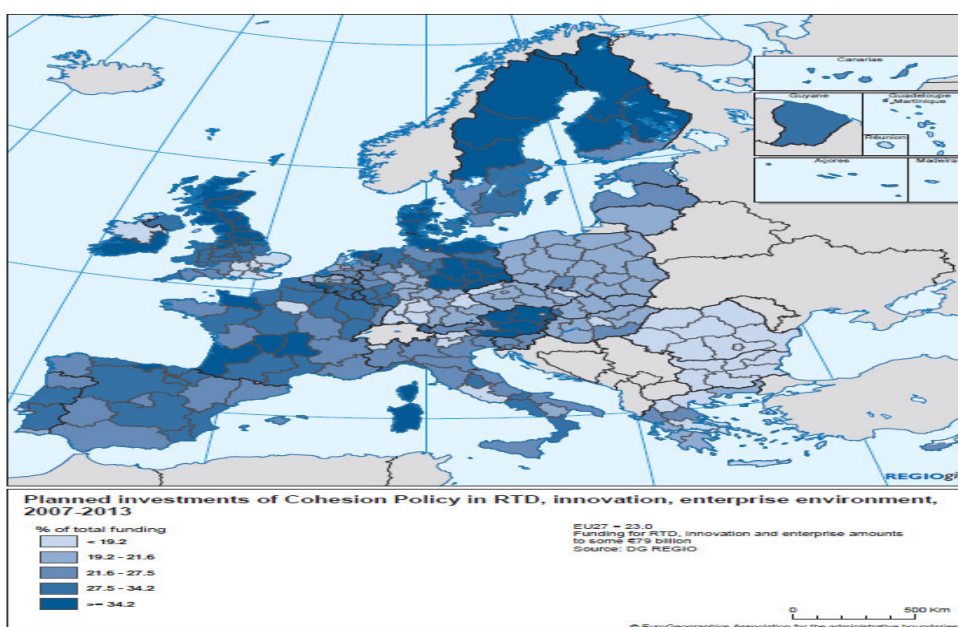
2001-2008 metų deklaruotos ir nedeklaruotos emigracijos srautai tūkst.

	2001-2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Iš viso emigravusių	37,6	22,7	32,5	48,1	27,8	26,5	23,7
15m. amžiaus ir vyresni	31,7	20,4	29,5	41,5	23,7	23,7	21,0
Vyrai	16,6	10,2	14,0	21,1	12,6	10,9	10,3
Moterys	15,1	10,2	15,5	20,4	11,1	12,8	10,7
Asmenys deklaruotą išvykimą	14,4	11,0	15,2	15,6	12,6	13,8	17,0
Asmenys nedeklaruotą išvykimo*	23,2	11,7	17,3	32,5	15,2	12,7	6,7
Asmenys nedeklaruotą išvykimo, palyginti su visais emigrantais, %	61,7	51,5	53,2	67,6	54,7	47,9	28,3

* Nedeklaruotos emigracijos tyrimo rezultatai. 2006–2009 m. Statistikos departamentas naudodamas atsitiktinių imčių metodą

Sudaryta autoriaus, remiantis šaltiniu: Statistikos departamentas prie LR vyriausybės. Prieiga per internetą:

Būtina paminėti, jog regioninės politikos teikiama parama moksliniams tyrimams ir inovacijoms visuose regionuose labai skiriasi (žr. 13 paveikslą). Pažangesniuose regionuose ji yra didesnė ir sustiprina natūralų inovacijomis skatinamo augimo ciklą. Politika turi būti derinama su Konkurencingumo ir inovacijų bendrąja programa (CIP) ir Europos bendrijos mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos septintąja bendrąja programa (7BP). Pastaroji programa ir toliau turėtų būti skirta meistriškumui, mokymuisi vieniems iš kitų ir ES lygmens tyrėjų ir įmonių bendradarbiavimui remti, o pagal regioninę politiką ir toliau turėtų būti teikiama parama siekiant užtikrinti visų regionų galimybes panaudoti ir veiksmingai pritaikyti inovacijas, kad jų nauda būtų jaučiama visoje ES ir padėtų didinti Sąjungos žinių potencialą (Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei regiono komitetui. Regioninės politikos įnašas į pažangų augimą 2020 m. Europoje, 2010).

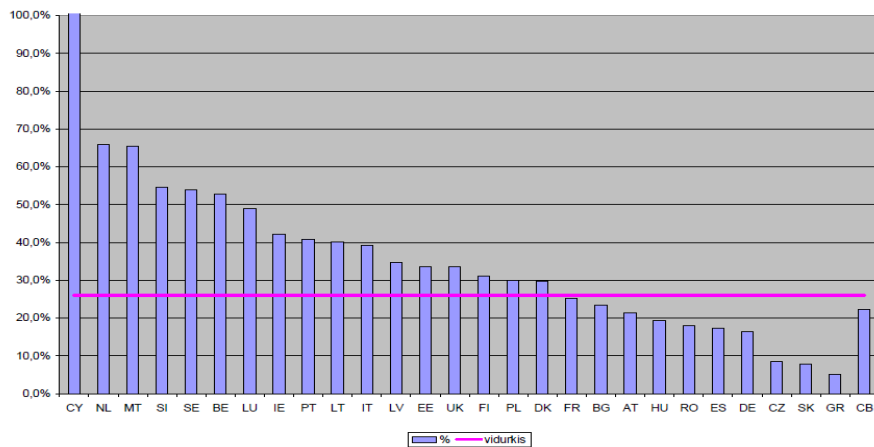
13 pav. Sanglaudos politikos lėšos MTTP ir inovacijoms 2007–2013 m.

Šaltinis: Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei regiono komitetui. Regioninės politikos įnašas į pažangų augimą 2020 m. Europoje (2010). Briuselis [žiūrėta 2011 02 07].

Prieiga per internetą:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/smart_growth/comm2010_553_lt.pdf

O nuo 2009 m. rugsėjo mėn.⁴ iš pirmiau pagal ES regioninę politiką moksliniams tyrimams ir inovacijoms, įskaitant verslumą ir IRT, planuotų 86 mlrd. EUR šiuo metu projektams skirti tik 22 mlrd. EUR (26 proc.) (žr. 14 paveikslą).

14 pav. Valstybių narių inovacinių projektų atrankos pažangos rodikliai 2007–2013 m.

Šaltinis: Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei regiono komitetui. Regioninės politikos įnašas į pažangų augimą 2020 m. Europoje (2010). Briuselis [žiūrėta 2011 02 07].

Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/smart_growth/comm2010_553_lt.pdf

Dėl šios priežasties būtina skatinti įgyvendinimą, optimizuoti intervencijų įtaką, nukreipti veiksmus į sritis, kuriose galima labiausiai stiprinti regiono konkurencinį pranašumą ir didinti skirtingų Bendrijos inovacijų finansavimo šaltinių sinergiją (Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei regiono komitetui. Regioninės politikos įnašas į pažangų augimą 2020 m. Europoje, 2010).

Taip pat svarbu paminėti ir pagrindines mokslinių tyrimų ir technologinės srities problemas. Lietuvai, naudojančiai MTTP iš viso tik apie 0,4–0,6 proc. BVP, tarp jų verslo sektoriuje – apie 0,2 proc. BVP, dar labai toli iki ES vidurkio šioje srityje. Lietuvoje MTTP finansavimas yra daug mažesnis už ES vidurkį ir yra vienas žemiausių rodiklių tarp naujųjų ES šalių. O valstybinio sektoriaus MTTP yra mažai nukreipta į ūkio ir visuomenės poreikius, MTTP rezultatai mažai naudojami verslui, verslo įmonių ir viešųjų mokslinių tyrimų institucijų bendradarbiavimas yra menkas.

Lyginant atskirų šalių bendrąsias lėšas, skiriamas tyrėjų veiklai finansuoti, matyti, kad Lietuvoje vienam tyrėjui finansuoti bendrosios lėšos MTTP yra vienos mažiausios tarp naujųjų ES šalių ir net 17 kartų mažesnės negu ES vidurkis. Kol kas verslo sektoriaus poreikis MTTP, kaip žinių imliai paslaugai, yra nepakankamas; verslas mažai investuoja į MTTP (Rakauskienė O. G., 2007).

Todėl Lietuvoje žemas investicijų į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą lygis, ypač Lietuvos įmonių investicijų apimtis į MTTP.

Išlaidos MTTP pagal finansavimo šaltinius, %

	2005	2006	2007	2008	2009
verslo įmonių lėšos	20,9	26,2	24,5	21,4	21,0
valdžios lėšos	62,7	53,6	47,9	55,6	54,0
užsienio lėšos	10,5	14,3	19,6	15,5	13,1
aukštojo mokslo sektoriaus lėšos	5,7	5,3	7,5	7,2	11,6
ne pelno institucijų sektoriaus lėšos	0,2	0,6	0,5	0,3	0,3

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Tačiau, manoma, kad būsimajame struktūrinių fondų lėšų įsisavinimo etape ši padėtis pasikeis – bus skiriama, kur kas daugiau lėšų mokslo (ir inovacijų) išlaidoms padengti. Nors statistiniai duomenys, atrodo, yra gana nepatikimi ir neprilygsta tikriesiems skaičiams, tačiau galima tvirtinti, kad Lietuvos privačių bendrovių išlaidos mokslui yra išties labai mažos. (Atviro koordinavimo metodo (AKM) mišriosios politikos ekspertų grupės įvertinimo ataskaita, 2007).

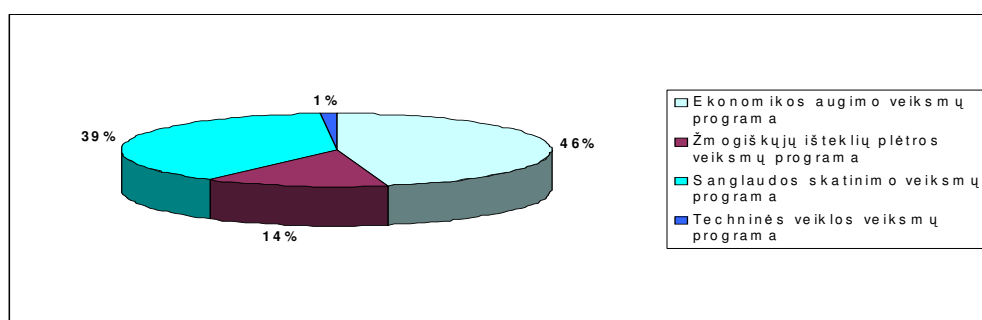
Be to, galima numanyti, jog mokslinių tyrimų sritys ir rezultatai nėra orientuoti į ūkio ir visuomenės poreikius, mažas tokių MTTP rezultatų panaudojimas versle. Lietuvos išradėjai pateikia ypač mažai patentinių paraiškų Europos patentų biurui ir Jungtinių Valstijų patentų biurui. Lietuvoje aukštas mokslinių tyrimų potencialas tam tikrose taikomųjų tyrimų srityse, formuojasi kompetencijos centrai ir tinklai, tačiau viešoji mokslinių tyrimų infrastruktūra juose išlieka menka ir nepakankama adekvačiai ūkio plėtrai reikalingų mokslinių tyrimų veiklai. Be to, silpnas mokslo įstaigų ir universitetų bei ūkio subjektų bendradarbiavimas ne tik mokslinių tyrimų, bet ir studijų procese.

Taip pat verslo inkubatorių veiklą, skatinant mokslo, studijų ir verslo integraciją, neigiamai veikia ir tai, jog Lietuvos verslo įmonių konkurencingumas yra santykinai žemas ir nepakankamas. Daugiausia tai lemia palyginti menka įmonių inovacinė veikla. Pagal tarptautinius šalių inovatyvumo vertinimus Lietuva ženkliai atsilieka nuo ES-15 valstybių vidurkio ir užima žemiausias pozicijas tarp naujųjų ES valstybių (2007–2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programa, 2007).

2009 m. Europos inovacijas švieslentės (*angl. European Innovation Scoreboard*) duomenimis, Lietuvos suminis inovatyvumo indeksas (toliau vadinama – SII) yra 0,313, o ES-27 šalių vidutinis SII – 0,478. Svarbu paminėti, jog pagal SII Lietuva lenkia tik Rumunija, Latvija ir Bulgarija. O lyderės šioje srityje yra Švedija, Suomija, Vokietija, Jungtinė Karalystė ir Danija. Lietuvos SII atsilikimui nuo kitų šalių daug itakos turi nepakankamos išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai (toliau vadinama – MTEP) (European Innovation Scoreboard 2009, 2010).

Svarbu paminėti ir tai, jog mokslinių tyrimų bazė Lietuvoje neatitinka šiuolaikinių reikalavimų, nepakankamas jos pajėgumas riboja mokslinių tyrimų rezultatyvumą ir operatyvumą. Todėl dauguma verslo įmonių investicijų nesukuria įmonėms ilgalaikio pranašumo ar technologinio dominavimo rinkoje. Tai visų pirma rodo, jog verslo visuomenė nesugeba įsisavinti naujovių. Kartu su šia problema rūpesčių kelia šalies mokslininkų amžiaus struktūra ir palyginti mažas skaičius naujų žmonių, šalies mokslo sistemoje įgyjančių mokslų daktaro laipsnį. Vertinant pagal mokslo produktus, akivaizdžiai daugėja Lietuvos mokslininkų parengtų mokslo leidinių bei vis dažniau cituojami Lietuvos mokslininkų darbai. Šiuo aspektu Lietuva sparčiai vežasi kitas šalis. Institucinė struktūra yra nevientisa, atsižvelgiant į šalies dydį, joje yra itin daug įvairių institucijų. Valstybinės mokslinių tyrimų bazės valdymui būdinga didelė institucinio finansavimo dalis ir vidaus valdymo struktūrų uždaramas. Šių valstybės institucijų darbo pasidalijimas nėra visiškai aiškus, o mokslo ir pramonės bendradarbiavimas menkas, palyginti su situacija daugelyje kitų šalių. Negana to, šalies inovacinės veiklos, paremtos mokslinių tyrimų baze, dinamiškumą, pvz., bendradarbiavimą ar pumpurinių įmonių (angl. *spin-offs*) veiklą, varžo teisinės sistemos kliūtys: varžomas universitetų pumpurinių įmonių kūrimasis, o norintieji naudotis intelektine nuosavybe universitetuose susiduria su akivaizdžiais teisiniais ir instituciniais apribojimais (Atviro koordinavimo metodo (AKM) mišriosios politikos ekspertų grupės įvertinimo ataskaita, 2007).

Be to, silpnai išvystyta finansinės paramos priemonių sistema, ypač smulkioms ir vidutinėms įmonėms bei projektams, susijusiems su didesne rizika (2007–2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programa, 2007).

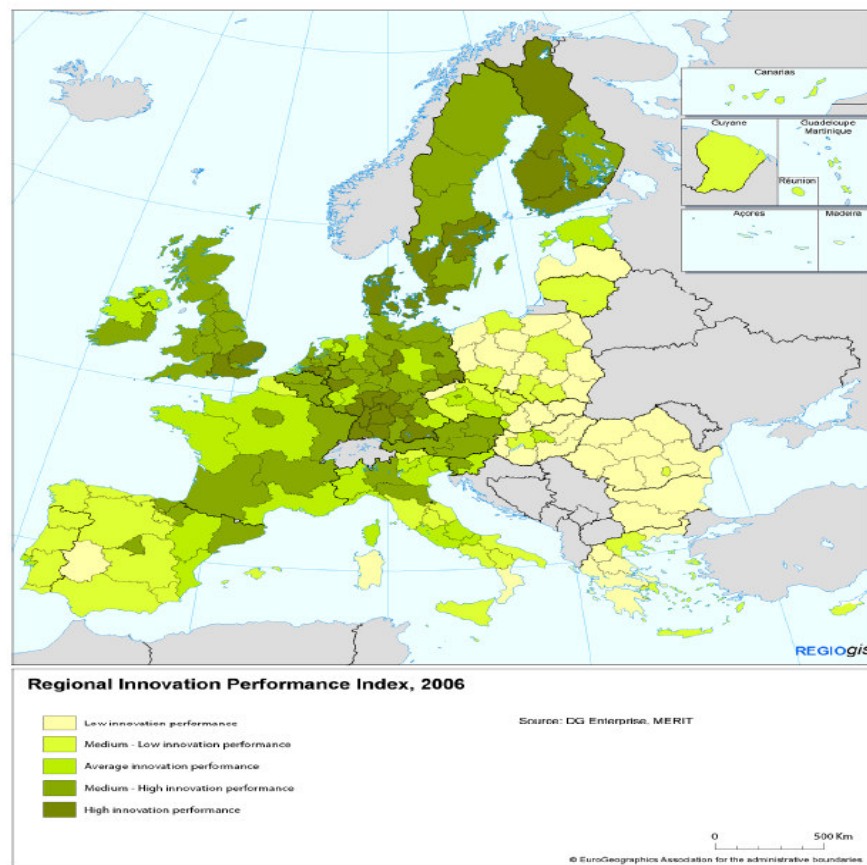
15 pav. 2007 – 2013 m. ES struktūrinė parama pagal veiksmų programas

Šaltinis: ES struktūrinė parama 2007–2013m. [žiūrėta 2009-09-30]. Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/lt/pasirengimas/>.

Galima teigti, jog ES ir Lietuvos regioninės politikos prioritetais (žr. 12 paveikslą) 2007 – 2013 m. išlieka žmogiškųjų išteklių rėmimas ir efektyvus panaudojimas, bei harmoningas ir subalansuotas vystymasis Bendrijoje.

2.2.3. Socialiniai veiksniai, turintys įtakos verslo inkubatorių veiklai

Mokslo, studijų ir verslo integracijos pajėgumai priklauso nuo daug veiksnių – verslo kultūros, darbuotojų gebėjimų, švietimo ir mokymo įstaigų, paslaugų inovacijoms remti, technologijų perdavimo mechanizmų, MTTP ir IRT infrastruktūros, tyrėjų judumo, verslo inkubatorių, naujų finansavimo šaltinių ir vietos kūrybinio potencialo. Geras valdymas taip pat itin svarbus. Kaip matyti iš Regionų inovacijų veiksmingumo rodiklių (žr. 16 paveikslą), t. y. sudėtinio daugelio šių veiksnių rodiklio, MTTP ir inovacijų veiksmingumas visoje ES labai skiriasi (Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei regiono komitetui. Regioninės politikos įnašas į pažangų augimą 2020 m. Europoje, 2010).

16 pav. Regionų inovacijų veiksmingumo rodikliai

Šaltinis: Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei regiono komitetui. Regioninės politikos įnašas į pažangų augimą 2020 m. Europoje (2010). Briuselis [žiūrėta 2011 02 07].

Prieiga

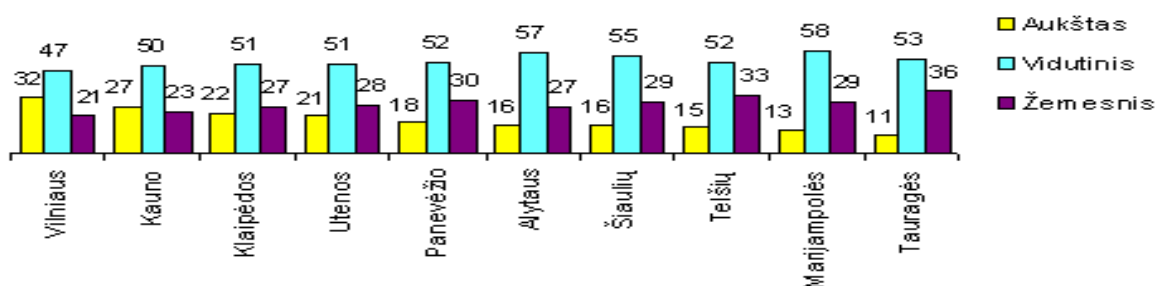
per

internetą:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/smart_growth/comm2010_553_lt.pdf

Mokslo, studijų ir verslo integracijos sėkmę lemia ir tai, jog visuomenėje vyrauja aukštojo mokslo privalumų ir būtinybės suvokimas. Per pastaruosius metus žymiai išaugo aukštojo išsilavinimo prestižas. Apie 70 procentų vidurinių mokyklų abiturientų toliau tęsia studijas aukštosiose mokyklose. Išlieka dideli konkursai stojantiesiems į populiarias universitetų studijų programas, tarp jų – ir į Šiaulių universiteto visų trijų studijų programų dieninį skyrių.

Statistikos departamento atliekamo gyventojų užimtumo statistinio tyrimo duomenimis, 2009 m. vidurinį ir aukštesnį už vidurinį išsilavinimą turėjo 91,3 procento 25–64 metų amžiaus Lietuvos gyventojų. Tai pats aukščiausias išsilavinimo lygis per pastarąjį dešimtmetį šalyje ir vienas aukščiausių Europos Sąjungoje. Europos Sąjungos statistikos tarnybos (Eurostato) duomenimis, 2008 m., palyginti su 2005 m., Lietuva pagal gyventojų, turinčių ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą, dalį pakilo iš penktosios vietos (87,6%) į antrąją (90,6%) ir aplenkė Estiją, Norvegiją, Slovakiją. Išsilavinimo spektrą sąlyginai išskyrus į tris išsilavinimo lygius (aukštą, vidutinį ir žemesnį), matyti, kad 2009 m. Lietuvoje aukšto lygio (aukštąjį ir aukštesnįjį) išsilavinimą turėjo 31 procentas 25–64 metų amžiaus gyventojų (Estijoje – 36%, Latvijoje – 26, ES vidurkis – 25,1%). 2009 m. Lietuva pagal šį rodiklį buvo 12-ta ES. Vidutinio lygio (vidurinį ir specialųjį vidurinį) išsilavinimą turėjo 60,4 (ES vidurkis – 46,7%), o žemesnio lygio (pagrindinį ir pradinį) – 8,7 procento Lietuvos gyventojų (ES vidurkis – 27,9%).

17 pav. Gyventojų (25–64 metų amžiaus) išsilavinimas pagal apskritis 2009 m. procentais.

Šaltinis Statistikos departamentas prie LR vyriausybės. Prieiga per internetą:

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=991>

2009 m. pagrindinio išsilavinimo nebuvo įgiję 129,2 tūkst., arba 5,6 procento, 15–64 metų amžiaus Lietuvos gyventojų (2000 m. – 8,5%, 2005 m. – 6,6%), arba 7 procentai vyrų ir 5 procentai moterų, 7 procentai kaimo ir 5 procentai miesto gyventojų.

Nors vis labiau suvokiama mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros darbų svarba plėtojant šalies ūkį, stiprinant jo konkurencingumą ir inovatyvumą, kuriant naujas darbo vietas bei užtikrinant šalies mokslinę kompetenciją, maži atlyginimai bei mažos pensijos vis labiau aštrina darbuotojų kaitos problemą, vis daugiau aukščiausios kvalifikacijos specialistų emigruoja.

Šalyje vyrauja tiek vidinis (perėjimas dirbti į kitas institucijas, nesusijusias su mokslu ir studijomis), tiek išorinis (išvykimas į kitus miestus (Vilnius, Kaunas, Klaipėda) ir kitas valstybes)

„protų nutekėjimas” ir su juo susiję reiškiniai. Aštrėja ir mokslininkų emigracijos problema. Minimos kelios priežastys: žemi mokslininkų atlyginimai, lėti mokslinės karjeros tempai, didelis skirtumas tarp mokslininkų ir verslo struktūrose dirbančių asmenų atlyginimų. Dažnai mokslininkams tenka dirbti keliose darbovietėse, norint užtikrinti priimtina pragyvenimo lygį. Mažą atlyginimą, kaip emigracijos priežastį, įvardija net 90 proc. Lietuvos gyventojų. Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis "į rankas" (neto) Lietuvoje trečiąjį 2010 m. ketvirtį siekė 1.621 Lt ir buvo 1,2% didesnis nei antrąjį ketvirtį, tačiau 2,6% mažesnis nei pernai liepą-rugsėjį. - beveik 5 kartus mažesnis negu vidutinis darbo užmokestis Europos Sąjungos šalyse ir beveik 4 kartus mažesnis nei JAV. O tai turi įtakos gimstamumui.

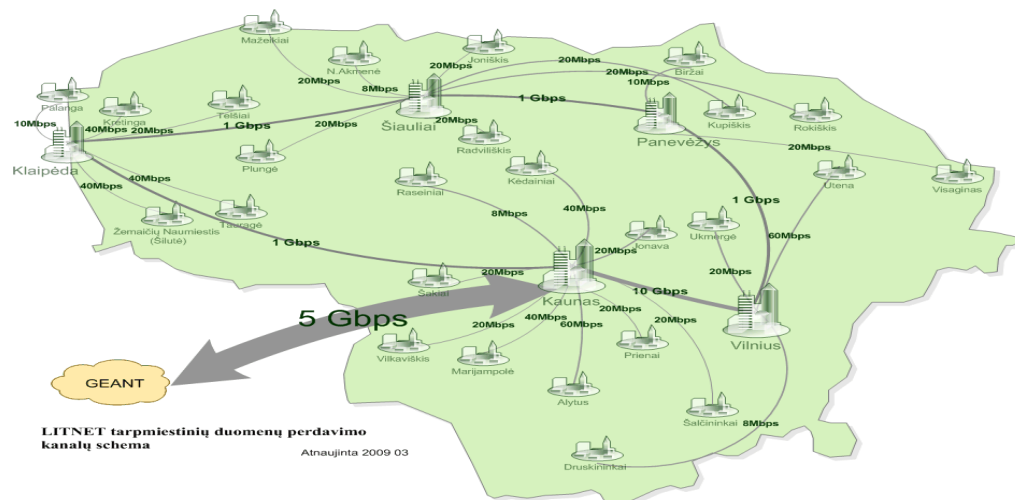
Svarbu paminėti, jog gimstamumas aiškiai mažėja, todėl mažėja ir bendras vidurinių mokyklų moksleivių, taigi ir būsimų studentų, skaičius. Gimusių skaičius sumažėjo nuo 56,9 tūkst. 1990 m. iki 36,7 tūkst. 2009 m. Suminis gimstamumo rodiklis (vidutinis vaikų, kuriuos moteris pagimdo per savo gyvenimą, skaičius) 2007 m. buvo 1,55. Toks žemas gimstamumo lygis nebeužtikrina demografinės pusiausvyros ir kartų kaitos (Socialinių mokslų fakulteto 2008 – 2010 metų strateginis veiklos planas, 2008).

Visuomenė, o neretai ir politikai bei žiniasklaidos atstovai nepakankamai vertina lemiamą švietimo ir aukštojo išsilavinimo reikšmę šalies plėtrai ir nacionaliniam identitetui išlaikyti. Mokslo visuomenė menkai įtraukiama sprendžiant dabartines šalies ūkio ir kultūros problemas, strategiškai planuojant šalies vystymąsi, prognozuojant vienokias ar kitokias valstybines valdžios veiksmų pasekmes.

2.2.4. Technologiniai veiksniai, turintys įtakos verslo inkubatorių veiklai

Mokslinių tyrimų infrastruktūra yra priemonių visuma, kurios suteikia mokslinei bendruomenei galimybes vykdyti fundamentaliuosius ir taikomuosius tyrimus. Tai bibliotekos, duomenų bazės, sociologinės apklausos, humanitarinių tyrimų tinklai, biologiniai archyvai ir repositoriumai, komunikacijų tinklai,

Infrastruktūros plėtrą lydi sunkumai. Valstybė ir savivaldybės imasi projektų, kuriems nevisada pakanka lėšų, todėl siekiama pritraukti privačias investicijas. Tačiau be aiškių teisinių sąlygų ir investicijų gražos galimybių investuojama vangiai. Privačios lėšos į infrastruktūrą ateina atskirų individualių susitarimų su savivaldybe, kuri išduoda privalomus leidimus teritorijų plėtrai, pagrindu. Energijos tiekimas vaduojasi iš monopolijos statuso, tiekimas artinamas prie rinkos sąlygų, tačiau išliekantis aktyvus reguliavimas daro įtaką vartotojų, teikėjų ir investuotojų santykiams ir motyvacijai. Sprendimai dėl infrastruktūros plėtros priimami planuojant valdžios koridoriuose, o ne planuojant privačiai, manant, kad taip įmanoma atsižvelgti į esamus ir būsimus vartotojų, pasirengusių mokėti už paslaugas, pageidavimus.

18 pav. Lietuvos mokslo ir studijų kompiuterių tinklas LITNET. (kompiuterių tinklas, jungiantis Lietuvos Respublikos mokymo, mokslo ir tyrimo institucijas)

LITNET teikia duomenų perdavimo ir interneto paslaugas visoms aukštosios mokykloms, mokslo institutams, kitoms mokslo ir studijų sistemos institucijoms, daugeliui švietimo ir kultūros įstaigų, bibliotekų bei muziejų. Bendras prie LITNET prijungtų institucijų skaičius siekia 1390, o naudotojų skaičius – 350 tūkstančių ribą.(3 pav.)

LITNET pagrindinis tikslas- teikti pažangias bei aukštos kokybės tinklo paslaugas visoms mokymo, mokslo ir tyrimo įstaigoms šalyje.

2.3. Verslo inkubatorių vidinių veiksnių analizė

Verslo inkubatoriai turėtų naudoti įvairias intervencijos priemones skatinant mokslo, studijų ir verslo bendradarbiavimą. Svarbu, jog Verslo inkubatoriuose būtų teikiamos konsultacijos ir pagalba verslininkams ir jaunimui, studentams, ir mokslininkams, ugdomas jų verslumas. Taip pat VI turėtų užtikrinti, jog mokesčių lengvatų potencialas būtų tinkamai išnaudotas. O be to, dėti pastangas į jaunimo - studentų ir moksleivių - verslumo skatinimą. Todėl svarbu išanalizuoti VI vidinius veiksnius, turinčius įtakos mokslo, studijų ir verslo integracijai.

Verslo inkubatorių teisinė bazė

Teisės aktu, tiesiogiai reglamentuojančių verslo inkubatorių veiklą, sąlygojant mokslo, studijų ir verslo integraciją, praktiškai nėra. Verslo inkubatoriai yra tarpsektorinė, besiformuojanti veiklos sritis, todėl teisinė aplinka turi būti pradėta formuoti naudojant esamus teisės aktus reglamentuojančius verslo inkubatorių, mokslo, studijų bei verslo paslaugų veiklas, o taip pat vadovaujantis Bendrąja nacionaline mokslinių tyrimų ir mokslo bei verslo bendradarbiavimo programa.

Pradėti derėtų nuo *LR Švietimo įstatymo* (2003), kuris nustato švietimo tikslus, švietimo sistemos principus, švietimo sistemos sandaros ir veiklos, įteisina mokymosi visą gyvenimą galimybes, švietimo santykių pagrindus bei valstybės įsipareigojimus švietimo srityje. Jame apibrėžta, kad Lietuvos švietimo sistema apima formalųjį švietimą (pradinį, pagrindinį, vidurinį ugdymą, profesinį mokymą, aukštesniąsias ir aukštojo mokslo studijas), neformalųjį švietimą (ikimokyklinį, priešmokyklinį ugdymą ir kitą neformalųjį vaikų bei suaugusiųjų švietimą), savišvietą, pagalbą mokiniui ir mokytojui (informacinę, psichologinę ir pan.).

Ne mažiau svarbus yra *LR Profesinio mokymo įstatymas* (1997), kuris nustato profesinio mokymo sistemos sandarą bei valdymą, grindžiamą valstybės institucijų ir socialinių partnerių bendradarbiavimu. Jis reglamentuoja profesinio mokymo organizavimą, reguliuoja profesinį mokymą, kuris įgyvendinamas Studijų ir mokymo programų registre apibrėžtomis sąlygomis. Šis įstatymas nustato pirminio ir darbo rinkos profesinio mokymo valdymo nuostatas. Buvo parengta ir 2004 m. patvirtinta naujos redakcijos Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo koncepcija.

O LR Užimtumo rėmimo įstatymas (2006), reglamentuoja ieškančių darbo asmenų užimtumo rėmimo sistemos teisinius pagrindus, jos tikslą, uždavinius, užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių institucijų funkcijas bei užimtumo rėmimo priemones ir jų įgyvendinimo organizavimą bei finansavimą.

Be to, labai svarbus *LR Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas* (1998), kuris reglamentuoja neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemą, nustato jo sandaros, veiklos ir valdymo pagrindus ir suteikia teises garantijas neformaliojo suaugusiųjų švietimo dalyviams. Jis įpareigoja neformaliojo suaugusiųjų švietimo teikėjus ir socialinius partnerius padėti įgyvendinti įgimtą žmogaus teisę visą gyvenimą ugdyti savo asmenybę.

Šiaulių regione sukurta viešųjų paslaugų verslui infrastruktūra, kuriai priskirtinos įvairios ne pelno įstaigos: savivaldybių įsteigti informacijos centrai, Verslo inkubatorius, Regiono plėtros agentūra ir kt. Šios įstaigos skatina mažų ir vidutinių įmonių steigimąsi, plėtrą, konkurencingumo didinimą. Tačiau paslaugų verslui infrastruktūra pradėta kurti gana neseniai. Daugiausia dėmesio skiriama fizinei įstaigų infrastruktūrai plėtoti, techninei jų bazei stiprinti. Paslaugos verslo įmonėms yra nepakankamos, neišplėtos specializuotos paslaugos (kokybės valdymo, sertifikavimo ir kitos).

Todėl pirmiausia svarbu paminėti, jog Mokslo ir technologijų parkų plėtros koncepcijoje teigiama, kad siekiant sukurti konkurencingą šalies ūkį, jo struktūra turi būti orientuota į kvalifikuotos darbo jėgos reikalingus, aukštųjų technologijų bei mokslo ir žinių pagrindu plėtojamus sektorius, kuriuose gaminami sudėtingesni arba didesnę pridėtinę vertę turintys produktai. Vieni svarbiausių veiklos, skatinančios konkurencingumą, principų yra verslininkystei palankios aplinkos kūrimas,

investicijų į darbuotojų kompetenciją, mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą didinimas, verslo paslaugų sektoriaus ir jo infrastruktūros plėtojimas (Mokslo ir technologijų parkų plėtros koncepcija, 2003).

2005 m. spalio 19 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1104 patvirtintos Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros iki 2008 metų strateginės kryptys ir Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros 2005–2008 metų priemonės, kuriose išdėstyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės vidutinės trukmės smulkaus ir vidutinio verslo plėtros prioritetai bei priemonės jiems įgyvendinti. Minėtame dokumente numatoma tobulinti šio verslo teisinę ir ekonominę aplinką, gerinti finansinę paramą jam, ugdyti verslumą regionuose, skatinti šio verslo konkurencingumą. Kartu pripažįstama, kad siekiant išlaikyti esamas Lietuvos ūkio ir ekonomikos augimo tendencijas reikia aktyvinti inovacinius ir technologijų plėtros procesus ne tik smulkaus ir vidutinio verslo, bet ir stambiose įmonėse, veikiančiose ir pramonės, ir paslaugų sektoriuose. Kadangi Lietuvoje aukštųjų technologijų pramonės įmonių labai nedaug, nepaprastai svarbu į šios gamybos plėtrą įtraukti mokslo institucijas. Siekiant didinti aukštųjų ir vidutiniškai aukštų technologijų pramonei priskirtinų sektorių plėtrą ir tradicinių sektorių inovacinį potencialą, būtina stiprinti nacionalinę inovacijų sistemą ir didinti jos efektyvumą. Be to, minėtame dokumente pažymima, jog konkurencingumą skatina mokslinių tyrimų rezultatų diegimas versle, įvairių verslo inovacijų programų įgyvendinimas. O tinkamas sąlygas didėti konkurencingumui sukuria aukštos kvalifikacijos darbo jėga, aukštos kvalifikacijos reikalingos paslaugos, informacijos ir telekomunikacijų technologijų plėtra, rinkos poreikius atitinkanti švietimo, mokslo ir tyrimų politika, rinkų veiklos efektyvumo didinimas. Kart pripažįstama, jog įgyvendinant verslo inovacijų programas, didelį koncentruojamąjį vaidmenį vaidina valstybės remiamos mokslą ir gamybą jungiančios grandys – infrastruktūros dariniai (parkai, inkubatoriai) ir konsultacinio pobūdžio paramos inovacijoms paslaugų organizacijos (inovacijų centrai, technologijų centrai ir panašiai).

Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo įstatyme (2004), nurodomos, kokios valstybės pagalbos formos gali būti taikomos smulkaus ir vidutinio verslo subjektams:

- 1) mokesčių lengvatos (jei jos nustatytos įstatymuose), rinkliavų lengvatos;
- 2) finansinė parama: lengvatinių kreditų teikimas, dalinis ar visiškas palūkanų dengimas, garantijų teikimas, kreditų draudimas, rizikos kapitalo investavimas į smulkias ir vidutines įmones, tam tikrų išlaidų (steigimo, tyrimų, garantijų mokesčių, kreditų draudimo įmokų, kokybės sertifikatų įsigijimo ir kitų išlaidų) kompensavimas, subsidijos darbo vietoms kurti;
- 3) įmonių savininkų, įmonių organų narių bei darbuotojų konsultavimo, mokymo, kvalifikacijos kėlimo ar perkvalifikavimo paslaugos lengvatinėmis sąlygomis;
- 4) verslo inkubatorių, verslo centrų, technologinių parkų steigimas ir jų teikiamos paslaugos;

5) Vyriausybės, apskričių viršininkų ar savivaldybių nustatytos kitos pagalbos formos.

Kaip matome iš įstatymo verslo inkubatoriai yra tik nedidelė dalis iš paramos teikėjų smulkiam ir vidutiniam verslui. Dar daugiau, verslo inkubatoriai negali teikti paramos visoms smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms, inkubuojamos įmonės veikla turi nebūti įtraukta į valstybės neremtinų veiklos rūšių sąrašą (arba įmonė, kurios paskutinių finansinių metų pajamos iš valstybės neremtinės veiklos sudaro daugiau kaip 1/3 visų paskutinių finansinių metų įmonės pajamų).

Taip pat verslo inkubatorių veiklą reglamentuoja ir verslo inkubatoriai turi laikytis **2004 m. sausio 27 d. Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo Nr. IX-1977**, kuris reglamentuoja viešųjų įstaigų (tame tarpe ir verslo inkubatorių) steigimą, valdymą, veiklą, reorganizavimą, pertvarkymą ir likvidavimą. Minėtame dokumente pažymima, jog viešoji įstaiga – tai pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas yra tenkinti viešuosius interesus. Jos gautas pelnas gali būti naudojamas tik viešosios įstaigos įstatuose nustatytiems viešosios įstaigos veiklos tikslams siekti; pelnas negali būti skiriamas dalininkams, viešosios įstaigos organų nariams, darbuotojų premijoms. Tokios įstaigos dalininku gali būti tiek fizinis, tiek juridinis asmuo.

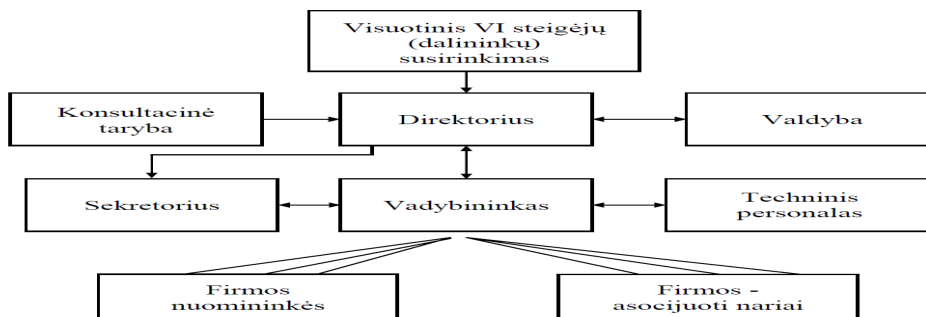
Svarbu paminėti, jog aktualus uždavinys Lietuvai yra pritraukti iš Lietuvos išvykusius tyrėjus, dirbančius užsienyje mokslinį tiriamąjį darbą, grįžti dirbti į Lietuvą. Švietimo ir mokslo ministras 2008 m. lapkričio 20 d. įsakymu Nr. ISAK- 3207 patvirtino Protų susigražinimo ir pritraukimo programą, kuri numato priemones tyrėjų gražinimui ir atvykimui į Lietuvą skatinti, taip pat parengti siūlymus atsakingoms valstybės institucijoms dėl teisės aktų, susijusių su vizų išdavimu ir leidimais gyventi ir įsidarbinti tyrėjams Lietuvoje, tobulinimo.

Verslo inkubatorių organizacinė struktūra

Verslo inkubatorių steigėja ir dalininkė yra valstybė, atstovaujama Ūkio ministerijos. Ūkio ministerija nagrinėjamu atveju yra programos lėšas administruojanti institucija, taip pat ir įstaigos dalininkė, sprendžianti ir vertinanti visus įstaigų veiklos aspektus. Institucija, atliekanti techninius planavimo ir kontrolės veiksmus, tačiau nedalyvaujanti valdyje (jos atstovas yra tik įstaigos taryboje), yra Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra (Viešųjų paslaugų verslui tinklo įstaigų valdymo tobulinimo ir veiklos efektyvumo didinimo galimybių analizė, 2006).

Verslo inkubatoriaus organizacinė struktūra gali būti įvairi. Lietuvoje paplitęs modelis pateikiamas 19 paveiksle. Svarbu paminėti, jog verslo inkubatoriaus valdymo organai yra visuotinis susirinkimas, taryba ir administracija. *Verslo inkubatoriaus visuotinis susirinkimas yra aukščiausiasis Verslo inkubatoriaus valdymo organas.* Kiekvienas dalininkas deleguoja į visuotinį susirinkimą savo atstovus, o susirinkime priimant sprendimus turi vieną balsą nepriklausomai nuo jo įnašo į bendrą kapitalą. Jeigu verslo inkubatoriaus dalininku lieka vienas steigėjas, tai jo raštiški sprendimai prilygsta visuotinio

susirinkimo nutarimams. Todėl svarbu išskirti tai, jog susirinkimo kompetencijai priklauso: keisti ir papildyti įstatus; rinkti (skirti) tarybos narius ir revizorių bei juos atšaukti; tvirtinti tarybos darbo reglamentą; rinkti administracijos vadovą ir nustatyti jam atlyginimą; numatyti privalomas veiklos užduotis; nustatyti paslaugų, darbų kainas ir jų apskaičiavimo tarifus, jeigu to nenustato Vyriausybė; nustatyti tarybos narių ir revizoriaus atlyginimą; tvirtinti metinę finansinę atskaitomybę; steigti verslo inkubatoriaus filialus; reorganizuoti ir likviduoti verslo inkubatorių bei nustatyti verslo inkubatoriaus administracijos darbuotojų pareigybes, jų pareigybinius atlyginimus.

19 pav. VI organizacinė struktūra

Visuotinis susirinkimas šaukiamas ne rečiau kaip vieną kartą per metus, per 3 mėnesius nuo ūkiniu metų pabaigos, verslo inkubatoriaus tarybos, dalininkų arba verslo inkubatoriaus direktoriaus iniciatyva.

O Verslo inkubatoriaus taryba yra kolegialus organas, kuris iš savo narių 1 metams renka tarybos pirmininką. Todėl reikšminga paminėti, jog Tarybos kompetencijai priklauso nustatyti nuomininkų priėmimo ir iškėlimo iš verslo inkubatoriaus tvarką. Be to, taryba analizuoja verslo inkubatoriaus veiklos rezultatus, pajamų ir išlaidų sąmatas, revizijų inventorizacijos duomenis, tvirtina administracijos darbo reglamentą; teikti visuotiniam susirinkimui verslo inkubatoriaus veiklos ataskaitas. Taip tarybos kompetencijai priklauso šaukti ir organizuoti verslo inkubatoriaus visuotinius susirinkimus bei vykdyti kitas visuotinio susirinkimo nustatytas funkcijas, jeigu tai neprieštarauja įstatymams ir inkubatoriaus įstatams.

O Tarybos narių teises ir pareigas, paskyrimo, atšaukimo tvarką bei tarybos nario darbo apmokėjimo sąlygas nustato tarybos darbo reglamentas, kurį tvirtina verslo inkubatoriaus visuotinis susirinkimas. Svarbu paminėti, jog Taryba sprendimus priima posėdžiuose.

Tačiau svarbu išskirti, jog **Verslo inkubatoriaus veiklą organizuoja ir vykdo administracija**, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos įstatymais, kitais teisės aktais, verslo inkubatoriaus įstatais, pareigybių nuostatais, tarybos sprendimais, administracijos darbo reglamentu, kurį patvirtina verslo inkubatoriaus taryba. Administracijai vadovauja direktorius, kuris organizuoja ir vykdo verslo

inkubatoriaus veiklą, tvarko jo reikalus, išskyrus tuos, kurie priskirti verslo inkubatoriaus visuotinio susirinkimo ir tarybos kompetencijai. Todėl svarbu pabrėžti, jog Verslo inkubatoriaus direktorius atlieka šias funkcijas:

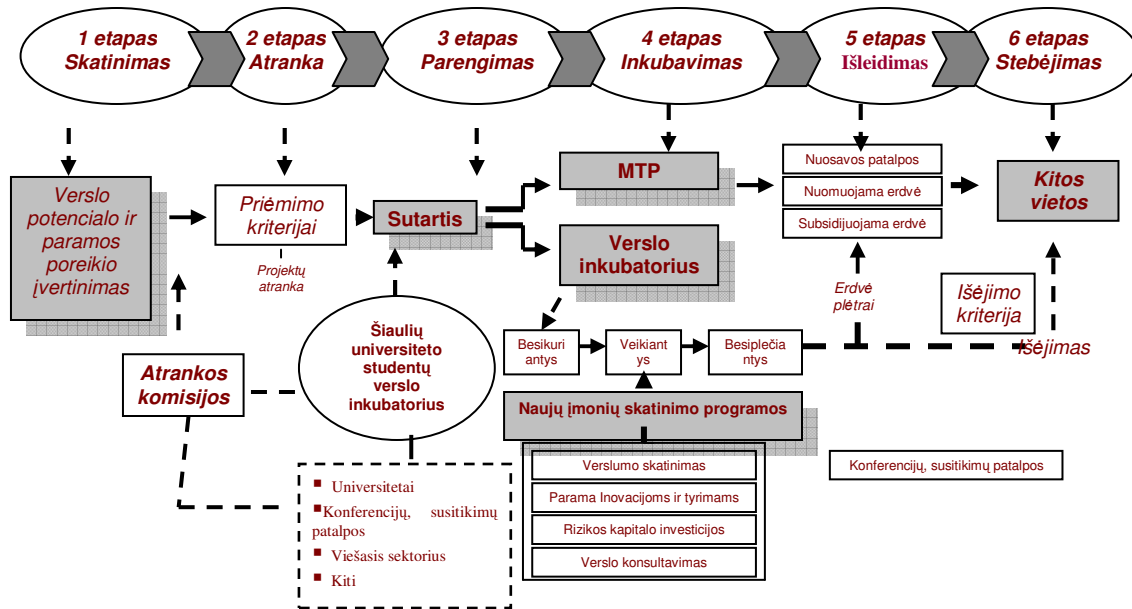
1. Vadovauja verslo inkubatoriaus darbui, rengia verslo inkubatoriaus veiklos planus, tarybai apsvaresčius, teikia juos tvirtinti verslo inkubatoriaus visuotiniam susirinkimui;
2. Įgyvendina verslo inkubatoriaus visuotinio susirinkimo priimtus sprendimus, vadovaudamasis jam suteiktais įgaliojimais;
3. Atidaro ir uždaro sąskaitas bankuose, užtikrina verslo inkubatoriaus turto efektyvų panaudojimą ir jo apsaugą;
4. Priima bei atleidžia darbuotojus Lietuvos Respublikos Darbo sutarties įstatymo nustatyta tvarka;
5. Tvirtina verslo inkubatoriaus vidaus darbo taisykles, darbuotojų paėigybines instrukcijas, kitus vidaus tvarkomuosius dokumentus;
6. Verslo inkubatoriaus vardu pasirašo banko ir finansinius dokumentus, pavedimus;
7. Atstovauja verslo inkubatorių teisme, valdžios ir valdymo organuose ir santykiuose su kitais fiziniais ir juridiniais asmenimis;
8. Verslo inkubatoriaus visuotinio susirinkimo sprendimu steigia filialus;
9. Turi kitas teises ir pareigas, kurios neprieštarauja Lietuvos Respublikos įstatymams ir kitiems teisės aktams.

Be to, svarbu paminėti, jog Verslo inkubatoriaus įsteigimą organizuoja steigėjų pasamdytas direktorius; pageidautina, kad jis turėtų vadybinio darbo patirtį. O priklausomai nuo aptarnaujamų įmonių skaičiaus verslo inkubatoriaus administracijoje turėtų dirbti 1-3 vadybininkai, sekretorius-referentas ir finansistas. Vadybininkas (-ai) palaiko kontaktus su firmomis nuomininkėmis ir išorės partneriais, sprendžia vadovo deleguotus uždavinius. Paprastai dešimčiai inkubatoriaus firmų nuomininkių reikia vieno vadybininko. Sekretorė aptarnauja VI, teikia biuro paslaugas nuomininkams. Papildomoms paslaugoms, darbams gali būti samdomi atskiri darbuotojai – konsultantai (Verslo inkubatorių vadyba, 2001).

Kartu reikia aptarti platesnį klausimą, susijusį su mokslo, studijų ir verslo partneryste. Ekspertų grupės nuomone, yra požymių, kad kuriant žinias mokslo sistemoje nepakankamai atsižvelgiama į pramonės bei visuomenės poreikius. Fundamentaliųjų mokslinių tyrimų, kuriais nesprenžiamos visuomenės problemos ir netenkinami pramonės poreikiai, dalis yra neproporcingai didelė. Tai taip pat rodo, kad bendri mokslo ir pramonės ryšiai, kaip pirmiau minėta, yra riboti – kalbant ne tik apie valstybinę mokslinių tyrimų sistemą, bet ir apie pramonės gebėjimus.

Verslo inkubatorių veiklos modelis apima šešis inkubavimo proceso etapus nuo naujų nuomininkų

pritraukimo į inkubatorių iki išėjimo iš jų ir tolesnės priežiūros paslaugų teikimo.

20 pav. Verslo inkubatoriaus veiklos modelis

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis „Saulėtekio slėnio“ mokslo technologijų parko bei verslo inkubatoriaus įmonių atrakos nuostatais (2006) [žiūrėta 2011 02 10]. Prieiga per internetą: lotus.vgtu.lt/.../Sauletekio%20slenis%20imonių%20atrankos%20kriterijai.doc

Taip pat atrodo, kad šioje sistemoje pramonei trūksta galimybių pradėti atskirus bendradarbiavimo projektus su mokslininkais tyrėjais. Šiuo metu Lietuvoje aptariamas ir įgyvendinamas bendradarbiavimo sistemas daugiausia kuria mokslo visuomenė. Todėl, labiau sutelkus pramonę ir sudarius jai tinkamas sąlygas užmegzti ryšius su mokslo sistema, būtų galima padidinti valstybinės mokslo sistemos dėmesingumą aplinkai. Kartu su nuolatiniu prognozavimo procesu tai labai sustiprintų mokslo aktualumą.

Didinti Lietuvos mokslo dėmesingumą aplinkai ir aktualumą taip pat trukdo tai, kad sistemoje akivaizdžiai trūksta tarpininkaujančių institucijų, o universitetams nepakanka paskatų dalyvauti intelektinės nuosavybės teisių bei žinių perdavimo veikloje, pvz., kuriant vidines žinių perdavimo struktūras, kaip įprasta daugumoje ES šalių ir ypač JAV (Atviro koordinavimo metodo (AKM) mišriosios politikos ekspertų grupės įvertinimo ataskaita, 2007).

Verslo inkubatorių žmogiškieji išteklių mokslinių tyrimų srityje

Kadangi Lietuva neturtinga gamtos išteklių, jos konkurencinio pranašumo galimybių gali suteikti tik žmogiškieji išteklių, todėl švietimo, mokslo ir inovacijų sistemų kokybė bei žinių visuomenės plėtra yra būtinos prielaidos šalies konkurencingumui augti. *Tai įmanoma užtikrinti skatinant mokslo, studijų ir verslo integraciją, kuri palaikytų tam tikrą mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros (MTTP) lygį, investicijas į MTTP. Todėl VI turėtų būti vystomos žinių ir technologijų perdavimo iš viešojo*

sektoriaus į privatų verslą sistemas, sudaromos sąlygos kurtis žinioms imlaus verslo įmonėms. Todėl aptarsime žmogiškuosius išteklius, turinčius įtakos mokslo, studijų ir verslo integracijai bei verslo inkubatorių veiklai.

Be to, svarbu paminėti, jog naujoje globalioje žinių ekonomikoje pagrindinis šalies ekonominės ir socialinės gerovės variklis yra inovacijos, o jos neįmanomos be aukštos kvalifikacijos žmonių. Svarbiausias išteklius, dėl kurio šiandien konkuruoja postindustrinės valstybės, yra protas ir kūrybiškumas. Stiprėjant aukštos kvalifikacijos specialistų paklausai ir globalizacijos tempui, pasaulinė konkurencija dėl protų darosi vis aštresnė.

Kaip matome 7 lentelėje, MTTP žmogiškieji ištekliai neatitinka dabartinių ir ateities poreikių - mažas tyrėjų skaičius (ypač versle). Daugiausia tyrėjų yra aukštojo mokslo sektoriuje. 2009 m. jų buvo net 10633, o verslo įmonių sektoriuje tik 1485.

7 lentelė

Tyrėjai, dalyvaujantys moksliniuose tyrimuose ir technologijų plėtroje

	2006	2007	2008	2009
Aukštojo mokslo sektorius	9236	10195	10325	10633
Valdžios sektorius	1759	1694	1680	1709
Verslo įmonių sektorius	1018	1504	1513	1485

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis Statistikos Departamento duomenimis.

Taip pat aukštas viešojo sektoriaus tyrėjų amžiaus vidurkis (žr. 8 lentelė), o tai lemia prognozuojamą dar didesnę jų trūkumą artimiausioje ateityje, kai pasitraukus vyresnės kartos mokslininkams gali nepavykti jų pakeisti jaunesniais.

8 lentelė

MTEP darbuotojų skaičius pagal amžiaus grupes 2009 m.

		<25	25-34	35-44	45-54	55-64	65+
AM sektorius	Tyrėjai, turintys mokslo laipsnį ar pedagoginį vardą	14	691	1189	1336	1256	744
	Kiti tyrėjai	289	2493	1051	838	544	188
	Technikai ir jiems prilyginti darbuotojai	152	181	161	187	139	29
Valdžios sektorius	Tyrėjai, turintys mokslo laipsnį ar pedagoginį vardą		128	254	269	248	112
	Kiti tyrėjai	49	358	98	87	87	19
	Technikai ir jiems prilyginti darbuotojai	72	97	126	210	113	43
Verslo sektorius	Tyrėjai ir inžinieriai	44	690	261	306	152	32
	Technikai ir jiems prilyginti darbuotojai	23	138	75	65	18	8

Šaltinis: Lietuvos mokslas skaičiais 2010 (2010). Vilnius. Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras [žiūrėta 2011 03 07].

Prieiga

per

interneta:

http://www.mosta.lt/images/stories/files/tyrimai/statistika/Lietuvos_svietimas_skaiciais_2010_mokslas.pdf

Todėl iškyla grėsmė, jog atsiras didelis tyrėjų trūkumas dėl natūralios darbuotojų kaitos („senėjimo“), galintis pasireikšti jau artimiausiais metais

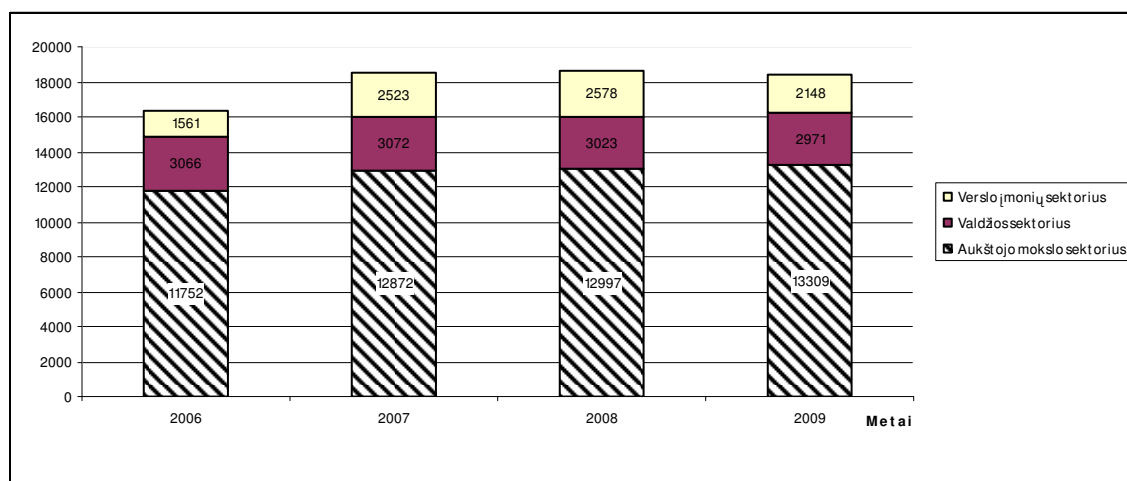
Be to, kaip matome, 9 lentelėje **nepakankama tyrėjų kvalifikacija ir kompetencija**, kadangi tik nedaugelis MTTP darbuotojų verslo įmonių sektoriuje turi mokslinį laipsnį ir patebima tendencija, jog verslo įmonių sektoriuje MTTP darbuotojų turinčių mokslinį laipsnį mažėja (2008 m. buvo 230, o 2009 m. tik 181). Galima numanyti, jog tyrėjo profesija tebėra nepatraukli (Nacionalinė bendroji strategija: Lietuvos 2007 – 2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija, 2006).

9 lentelė

MTTP darbuotojai verslo įmonių sektoriuje

	2006	2007	2008	2009
Aukštasis universitetinis	1033	1919	1984	1495
Mokslų laipsnis (habilituotas daktaras, daktaras)	160	196	230	181
Aukštasis koleginis	145	128	90	165
Aukštesnysis	142	167	106	121
Kitas (specialusis vidurinis, vidurinis ir kt.)	81	113	168	186

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis Statistikos Departamento duomenimis.

21 pav. MTTP darbuotojų skaičius

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis Statistikos departamento duomenimis.

Nors Lietuva turi vieną didžiausių pasaulyje santykinį studentų skaičių, šiuo metu Lietuvos mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros sektoriaus darbo jėga neatitinka šiuolaikinių šio sektoriaus poreikių tiek kiekybiniu, tiek kokybiniu aspektu: tyrėjams trūksta ne tik šiuolaikinės atitinkamos srities, bet ir horizontaliosios kompetencijos. Tyrėjo profesija tebėra nepatraukli, o stebimas „protų nutekėjimas“ ateityje gali gerokai susilpninti šalies intelektinį potencialą, ūkio plėtros, ypač daug žinių reikalaujančiose srityse, perspektyvas (2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa, 2006).

Be to, galima numanyti, jog vyksta „protų nutekėjimas“, mažas tyrėjų mobilumas, o tai ateityje gali gerokai susilpninti šalies intelektualinį potencialą, ūkio plėtros, ypač daug žinių reikalaujančiose srityse, perspektyvas (Nacionalinė bendroji strategija: Lietuvos 2007 – 2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija, 2006).

Todėl 2008 m. gegužės 23 d. Europos Komisija priėmė komunikatą „Geresnės karjeros ir judumo galimybės. Mokslo darbuotojams skirta Europos partnerystė“, kuriame nurodytos esamos žmogiškųjų išteklių problemos ES MTEP sektoriuje ir pasiūlyta ES valstybėms narėms sukurti partnerystę, kuri užtikrintų mokslo darbuotojų pakankumą. Šiame komunikate pabrėžiama, kad siekiant išlaikyti Europoje talentingiausius mokslo darbuotojus ir pritraukti naujų, būtina laikytis subalansuoto požiūrio, kuriuo visiems ES šalių mokslo darbuotojams būtų užtikrintas deramas mokymas bei patrauklios karjeros galimybės ir panaikintos jų mobilumo kliūtys. Komunikatas mokslo darbuotojais įvardija labai platų spektrą dirbančiųjų MTEP sektoriuje – nuo universitetų dėstytojų ir mokslininkų, didelėse mokslinių tyrimų infrastruktūrose atliekančių ilgalaikius fundamentinius mokslinius tyrimus iki konkrečią misiją vykdančių valstybinių laboratorijų darbuotojų, nuo įmonių darbuotojų, vykdančių į rinką orientuotus eksperimentinės plėtros darbus iki aukštųjų technologijų įmonių sektoriaus mažų ir vidutinių įmonių darbuotojų, kurių darbas susijęs su technologijų taikymu ar produktų bei procesų inovacijomis.

Tačiau Lietuva turi ir pakankamai aukštą mokslinių tyrimų potencialą tam tikrose taikomųjų mokslinių tyrimų srityse (biotechnologija, elektronika, lazeriai, informatika, mechanika, t.t.). Keletas Lietuvos mokslinių tyrimų centrų buvo pripažinti aukštos kompetencijos centrais ES lygiu, formuojasi kompetencijos centrai ir tinklai nacionaliniu lygiu. Todėl telkiant ribotus išteklius į esamus aukštos kompetencijos centrus ar jų užuomazgas, galima pasiekti tarptautiniu mastu konkurencingų rezultatų MTTP srityse, plėsti aukštųjų technologijų pramonę.

Reikšmingas požiūris į tai, jog vertinant šalių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) potencialą, tyrėjų skaičius yra svarbiausias intelektinių išteklių matas. Jis net geriau negu MTEP skiriamas finansavimas atspindi šalių mokslo potencialo galimybes, jo vaidmenį visos visuomenės raidai. MTEP finansavimą valingais sprendimais galima keisti gana sparčiai, o nauji tyrėjai yra ugdomi dešimtmečiais, prarasto potencialo atkūrimas reikalauja dar daugiau laiko. Todėl rūpestis šalies tyrėjais, jų socialine padėtimi, prestižu, darbo galimybėmis ir sąlygomis yra ne tik pačių tyrėjų interesas, bet ir visos visuomenės reikalas. Visos mūsų šalyje vykdomos mokslo ir studijų sistemos reformos pirmiausia turi būti įvertintos pagal jų poveikį tolesnei MTEP žmogiškųjų išteklių perspektyvai. Reformos, kurios vykdomos neatsižvelgiant į žmogiškųjų išteklių poreikį ir kokybę, grindžiamos ne objektyviais, o greičiau išgalvotais siekais, kelia didelį pavojų Lietuvos mokslo ir studijų sistemos

egzistencijai.

Verslo inkubatorių finansiniai ištekliai

Verslo inkubatorių veiklai, sąlygojančiai mokslo, studijų ir verslo integraciją, nemažiau svarbūs yra finansiniai ištekliai.

Verslo tarybos plėtojimo 1999 06 24 posėdyje dėl **lėšų, skirtų verslo inkubatorių ir technologinių parkų steigimo, įsikūrimo ir veiklos išlaidoms iš dalies dengti, naudojimo tvarkos** nurodoma, jog bendrosios inkubatoriaus ar parko veiklos išlaidos (patalpų šildymas, elektros sunaudojimas, žemės ir kiti mokesčiai, ryšių, reklamos ir Interneto išlaidos, dokumentų dauginimas, inkubatoriaus, parko administracijos darbo apmokėjimas) *tarybos sprendimu gali būti dalinai padengiamos, išanalizavus inkubatoriaus ar parko pajamų ir išlaidų sąmatą ir nustatant konkrečių išlaidų padengimo procentą pagal kiekvieną išlaidų straipsnį.* Be to, inkubuojamų, veikiančių parkuose ūkio subjektų išlaidos už patalpų nuomą, naudojimąsi bendro naudojimo patalpomis, ryšio paslaugas, elektros energiją ir šilumą gali būti dalinai padengiamos tris metus: pirmais metais - 75 procentai; antrais metais - 50 procentų; trečiais metais - 25 procentai.

Verslo inkubatoriai finansavimą veiklai ir programoms įgyvendinti gauna iš kelių šaltinių:

1. 100 proc. įstaigų kasmet gauna Vyriausybės SVV plėtros ir skatinimo strategijos įgyvendinimo specialiojoje programoje numatytas lėšas viešosioms paslaugoms verslui teikti. Bendrame įstaigos finansavimo kontekste finansavimas iš šio šaltinio yra pats svarbiausias ir sudaro daugiau nei pusę – vidutiniškai 57 procentus metinio biudžeto, o kai kuriose įstaigose net iki 99 procentų.
2. Visi periodiškai (išskyrus Kauno „Verslininkų namus“ ir Ignalinos AE regiono verslo inkubatorių, Vilnios VI ir Ukmergės TVIC) gauna finansavimą iš vietos savivaldybės biudžeto (vidutiniškai 22 procentai).
3. Daugelis įstaigų epizodiškai gauna projektų lėšų.

Visos įstaigos gauna pajamų iš komercinės veiklos (Viešųjų paslaugų verslui tinklo įstaigų valdymo tobulinimo ir veiklos efektyvumo didinimo galimybių analizė, 2006).

Be to, svarbu paminėti ir išlaidas skiriamas moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai. Lietuvoje bendros išlaidos fundamentiniams ir taikomiesiems moksliniams tyrimams (toliau – moksliniai tyrimai) ir eksperimentinei (technologijų) plėtrai tebėra labai nedidelės (tik 0,84 proc. BVP, 2009 m.; ES vidurkis – apie 1,9 proc.). Tačiau mokslinių tyrimų sritys ir rezultatai nėra orientuoti į ūkio ir visuomenės poreikius, mažas tokių MTPP rezultatų panaudojimas versle. Lietuvos išradėjai pateikia ypač mažai patentinių paraiškų Europos patentų biurui ir Jungtinių Valstijų patentų biurui. Lietuvoje aukštas mokslinių tyrimų potencialas tam tikrose taikomųjų tyrimų srityse, formuojasi kompetencijos

centrai ir tinklai, tačiau viešojo mokslinių tyrimų infrastruktūra juose išlieka menka ir nepakankama adekvačiai ūkio plėtrai reikalingų mokslinių tyrimų veiklai. Be to, silpnas mokslo įstaigų ir universitetų bei ūkio subjektų bendradarbiavimas ne tik mokslinių tyrimų, bet ir studijų procese.

Lyginant atskirų šalių bendrąsias lėšas, skiriamas tyrėjų veiklai finansuoti, matyti, kad Lietuvoje vienam tyrėjui finansuoti bendrosios lėšos MTTP yra vienos mažiausios tarp naujųjų ES šalių ir net 17 kartų mažesnės negu ES vidurkis. Kol kas verslo sektoriaus poreikis MTTP, kaip žinių imliai paslaugai, yra nepakankamas; verslas mažai investuoja į MTTP (žr. 10 lentelė).

10 lentelė

Verslo sektoriaus išlaidos MTTP Lietuvoje 2006 - 2009 m., mln.Lt.

	2006	2007	2008	2009
Fundamentiniai tyrimai	0,0	3,0	3,6	1,7
Taikomieji tyrimai	46,2	38,7	39,8	31,2
Technologijų plėtra	137,6	187,4	168,0	148,7

Šaltinis: Statistikos departamentas ir Rakauskienė O. G. (2007). Lietuvos ekonominė ir socialinė sanglauda. Lietuvos ekonomika Europoje ir globalioje erdvėje: straipsnių rinkinys [žiūrėta 2009 10 19]. Prieiga per internetą: www.erc.lt/get.php?f.467

Tais atvejais, kai poreikis yra, dažnai įmonių netenkina viešojo sektoriaus mokslinių tyrimų kokybė. Viso to padarinys yra silpni verslo ir mokslo ryšiai, vienos mažiausių ES mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidos verslo sektoriuje.

Verslo tarybos plėtojimo 1999 06 24 posėdyje dėl lėšų, skirtų verslo inkubatorių ir technologinių parkų steigimo, įsikūrimo ir veiklos išlaidoms iš dalies dengti, naudojimo tvarkos nurodoma, jog inkubatoriuose ar parkuose, kuriems skiriamas dalinis finansavimas (subsidija) jų steigimui, patalpų remontui (rekonstrukcijai) ir ilgalaikio materialaus turto įsigijimui, dalininku yra Ūkio ministerija.

2.4. Verslo inkubatoriaus veiklos SSGG analizė

Siekiant įvertinti mokslo, studijų ir verslo integracijos prioritetus, susiesime išorės ir vidaus veiksmų esminius rezultatus, kuriais atliekant SSGG analizę (žr. 3 priedas), siekiama išanalizuoti mokslo, studijų, verslo bei verslo inkubatorių esmines stiprybes, silpnybes, galimybes bei grėsmes.

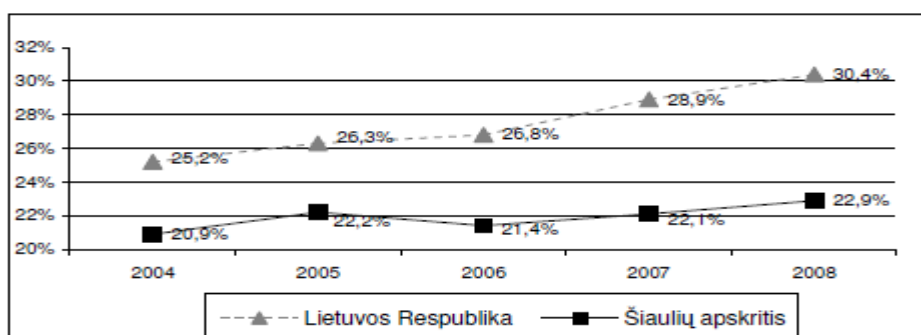
Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų Europos valstybių, pagrindiniai žinių ir naujų technologijų šaltiniai yra universitetai, mokslinių tyrimų institutai ir kitos aukštojo mokslo įstaigos. Todėl **analizuojant mokslo, studijų ir verslo integracijos stiprybes**, galima išskirti tai, jog Šiaulių regionas yra universitetinis regionas. **Šiaulių universitetas tapo vienu didžiausiu klasikinių universitetų šalyje ir yra svarbiausia regiono studijų ir mokslo institucija su išplėtotą universitetine studijų baze (studijų programų įvairovė, modernios bibliotekos, plėtojamą nuotolinę studijas ir kt.).**

Šiaulių universiteto pastangos rengti originalias studijų programas, kurių neturi kiti universitetai, populiarinti studijas universitete vykstant į regionus, daug bendrauti su mokyklomis per bendrus renginius, virtualioje aplinkoje ir kt. davė gerų rezultatų.

Šiaulių universitete stiprinamas teorijos ir praktikos ryšys studijų procese, vyksta praktikos kaip studijų proceso dalies stebėseną, vertinama praktikos ir teorijos santykio dėmė studijų organizavimo procese, praktikos vadybos kokybė, atliekamos mokslinės, pedagoginės, gamybinės, specifinės mokomosios ir kurybinės praktikos, kartu su Šiaulių pramonininkų asociacija laimėtas UNIWIL projektas, skirtas studentų praktikos turiniui, formoms, metodams tobulinti.

Todėl regiono centre Šiauliuose yra **galimybė** ugdyti akademinę dvasiją, stiprinti pagrindinius žinių polius – studijas, mokslą ir meną bei inovacijas. Tai ne tik didina intelektinį vietos potencialą, bet kuria tinkamą kultūrinę ir ekonominę terpę. Universitetas yra atviras permainingoms ir tampa institucija, padedančia visuomenei ir ūkio subjektams dalyvauti integraciniuose procesuose, kurti žinių visuomenę ir žiniomis grįstą ekonomiką, didinti socialinę sanglaudą (Šiaulių regiono 2007 – 2013 metų plėtros planas. I dalis. Strategija, 2010).

Vienas svarbiausių regiono darbo rinkos dalyvių apibūdinančių rodiklių yra išsilavinimas. Todėl labai svarbu, jog yra galimybės kiekvienam Lietuvos piliečiui studijuoti aukštojoje mokykloje pasirinktu būdu (nuotoliniu, neakivaizdiniu (ar kitu būdu). O tai skatina **didelį santykinį asmenų, įgijusių aukštąjį išsilavinimą, skaičius**. Aukštąjį išsilavinimą turinčiu žmonių Šiaulių regione per ketverius metus padidėjo 2 proc. (žr. 22 paveikslą).

22 pav. Gyventojų su aukštuoju išsilavinimu dalies kitimas

Šaltinis: Šiaulių regiono 2007 – 2013 metų plėtros planas. I dalis. Strategija (2010)

*Todėl galima numanyti, jog susidaro **galimybės** sėkmingai konkuruoti darbo rinkoje, efektyviau užtikrinti verslo vystymąsi, siekti geresnių rezultatų, sėkmingiau organizuoti mokslo, studijų ir verslo bendradarbiavimą.*

Be to, vykdomi projektai, sudarantys prielaidas efektyviai mokslo, studijų ir verslo integracijai. Daugelis Europos valstybių turi stiprias mokslo populiarinimo tradicijas, skiria daug dėmesio bei lėšų mokslo pasiekimų propagavimui. Šiaulių regione neretai bendradarbiavimo veiksmai baigiasi protokolų

pasirašymu, pavieniais bendrais projektais, tačiau retai virsta sistemingais, nuosekliais, ilgalaikiais santykiais. Tačiau 2010 balandžio 1 d. startavo Lietuvos mokslininkų sąjungos Šiaulių skyriaus „Salduvė“ vykdomamas projektas „Mokslininkų ir tyrėjų organizacijų bendradarbiavimas su regiono verslo sektoriumi“, kuriuo siekiama kompetentingo mokslininkų ir tyrėjų gebėjimų stiprinimo tam, kad jie inicijuotų, palaikytų ir dažniau imtųsi realių veiksmų savo atliekamų tyrimų rezultatų įveiklinimui, kitaip tariant komercializavimui, populiarinimui ir žinių perdavimui verslui. Akivaizdu, kad tik vienos suinteresuotos šalies pastangos bus bevertės, jei to nepalaikys kita pusė, todėl projekte yra laukiamas aktyvus Šiaulių regiono verslo atstovų dalyvavimas. Juo labiau, kad daugelis projekto veiklų skirtos tiek mokslininkams, tiek verslininkams (Projekto tyrimas "Mokslininkų ir tyrėjų organizacijų bendradarbiavimas su regiono verslo sektoriumi", 2010).

Svarbu ir tai, jog didėja išlaidos MTTP aukštojo mokslo ir valdžios sektoriuose (žr. 11 lentelė).

11 lentelė

Išlaidos MTTP aukštojo mokslo ir mokslo ir valdžios sektoriuose, tūkst. lt

	2006	2007	2008	2009
Kauno apskritis	180,6	228,8	265,8	210,3
Klaipėdos apskritis	19,2	26,8	27,8	19,9
Šiaulių apskritis	15,1	20,8	22,9	23,4
Vilniaus apskritis	257,7	296,0	360,5	328,7

Šaltinis: Statistikos Departamentas

Kaip matome, Šiaulių apskrityje nuo 2006 m. iki 2009m išlaidos MTTP didėjo, o tai sudaro **galimybę** padėti rinkos subjektams kurti ir diegti naujoves, suteikiant jiems tiesioginę paramą.

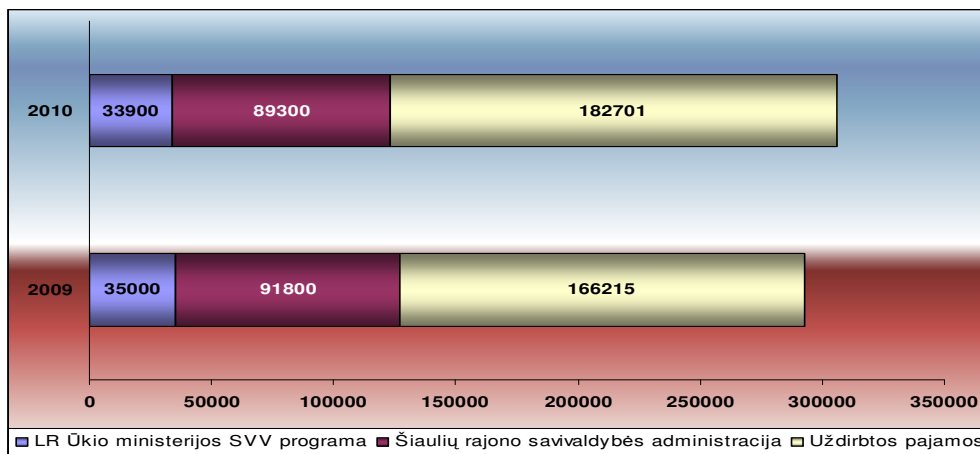
Nemažiau svarbu yra ir tai, jog Šiaulių regionas - aktyvios socialinės partnerystės regionas, kuriam būdinga aktyvi bendruomeninė veikla, o tai sudaro **galimybę** ugdyti lyderius, plėtoti socialinę partnerystę, priimti iššūkius ir įgyvendinti ambicingus planus. Istorija ir dabartis rodo, kad Šiaulių regionas yra ryškus Šiaurės Lietuvos lyderis (Šiaulių regiono 2007 – 2013 metų plėtros planas. I dalis. Strategija, 2010).

Svarbu paminėti dar vieną stiprybę, t. y. **intensyvi pramonės ir verslo plėtra**. Šiaulių patrauklumą didina ir reikšmingi verslo bei pramonės sektoriai, intensyvi paslaugų plėtra. Konkurencingi ilgametės gamybos tradicijas turintys tradiciniai regiono pramonės sektoriai. Apdirbamoji pramonė didele dalimi orientuota į eksportą. O regiono verslo infrastruktūra, apimanti industrines zonas, Šiauliu miesto viešąjį logistikos centrą, verslo inkubatorius ir naujai besiformuojančius klasterius sudaro **galimybę** tolimesnei verslo koncentracijai regione.

Be to, Šiaulių apskrities savivaldybėse įsteigti SVV skatinimo fondai, iš kurių savivaldybės teikia finansinę ir techninę paramą SVV. Šiaulių regione sukurta viešųjų paslaugų verslui infrastruktūra, kuriai priskirtinos įvairios ne pelno įstaigos: savivaldybių įsteigti informacijos centrai,

Verslo inkubatorius, Regiono plėtros agentūra ir kt. Šios įstaigos skatina mažų ir vidutinių įmonių steigimąsi, plėtrą, konkurencingumo didinimą.

Svarbu paminėti ir tai, jog **didėja lėšos skiriamos verslo inkubatoriaus veiklai**. Žemiau grafike pateikiame 2009-2010 m. Verslo inkubatorių finansavimo šaltinių sudėtį.

23 pav. Verslo inkubatorių finansavimo šaltinių sudėtis

Verslo inkubatoriai suteikia **galimybę** teikti konsultacines paslaugas ir įvairioms kitoms verslo vystymo įstaigoms bei institucijoms. O be to, smunkant gamybai konkrečiame regione ar rajone, verslo inkubatoriai įgalina racionaliai panaudoti nenaudojamas patalpas pramoninėse zonose bei paskatina kvalifikuotą darbo jėgą imtis nuosavo verslo.

Todėl svarbu paminėti, jog **vykdomi verslo informaciniai sklaidos renginiai**. 2009 m. I p. buvo planuota suorganizuoti 7 verslo informacijos sklaidos renginius, kurių trukmė 30 val. Faktiškai buvo suorganizuota 13 verslo informacijos sklaidos renginių, kurių bendra trukmė – 63 val. Juose dalyvavo 438 dalyvis (žr. 4 priedas).

Svarbu paminėti dar vieną stiprybę, t. y. **Šiaulių VI bendradarbiavimas su ŠU ir kitomis miesto bei regiono ir šalies aukštosiomis ir profesinio rengimo įstaigomis, Šiaulių m. savivaldybe** (žr. 5 priedas).

O tai sudaro **galimybę** mokslo institucijų sukurtų žinių komercializavimui, verslo poreikiais grįstų taikomųjų tyrimų vykdymui.

Be to, Verslo inkubatoriai prisideda ir prie naujų darbo vietų sukūrimo. Svarbu paminėti, jog 2006 m. rugsėjo pabaigoje septyniuose Lietuvos verslo inkubatoriuose veikė 185 įmonės, kurios per tris šių metų ketvirčius, be jau turimų, papildomai sukūrė 186 naujas darbo vietas. Nuo inkubatorių veiklos pradžios iš viso buvo sukurta daugiau kaip 2700 naujų darbo vietų (Verslo inkubatoriuose gimsta verslo sėkmės formulė, 2006). 6 priede pateikiami duomenys apie kiekvieno inkubatoriaus naujai sukurtų darbo vietų skaičių.

Sukurta palanki teisinė ir institucinė aplinka, sudaranti prielaidas efektyviai mokslo, studijų ir verslo integracijai. Funkcionali darbo rinkos teisinė ir institucinė aplinka reiškia, kad vis daugiau dėmesio ir investicijų skiriama aktyvioms užimtumo politikos priemonėms, sukurti būtini instituciniai mechanizmai siekiant pažangos lygių galimybių (įskaitant vyrų ir moterų lygias galimybes) srityje, suformuotas nestacionarių socialinių paslaugų tinklas. Ateityje būtina pasinaudoti šiomis stiprybėmis toliau gerinant situaciją darbo rinkoje tikslingai naudojant valstybės investicijas. Skiriant lėšas reiktų tinkamai išnaudoti valstybės institucijų tinklą darbo rinkos ir socialinių paslaugų srityje, prisidėti prie šių paslaugų optimizavimo, modernizavimo ir kokybės gerinimo.

Vertinant mokslo, studijų ir verslo integracijos silpnybes, galima išskirti tai, jog Šiauliai neatitinka metropolinio lygmens centro kriterijų ir yra silpniausia šio lygmens grandis. Tačiau būtina paminėti, jog yra realios **galimybės** išplėtoti miestą iki metropolinio lygmens centro, t. y. universitetas, galimybė intensyvinti bendrą veiklą su kitų šalių ir miestų subjektais, lauktinas transporto koridorių svarbos didėjimas, ypač ikūrus Viešąjį logistikos centrą. Šiauliai turėtų sparčiai plėstis kaip regioninis mokslo ir mokymo centras, plačiai taikantis moderniąsias technologijas ir orientuotas į geresnį ekonominių išteklių naudojimą ir žmogiškojo potencialo ugdymą. Plėtros plane akcentuojama būtinybė naudoti makroregioną jungiančių tinklų formavimo priemonės: valdymo ir organizacinės (regionų plėtros tarybų bendradarbiavimas, pramonės ir verslo plėtros tarybų veikla, verslo inkubatorių veikla), technologines ir technines (pvz., transporto tinklai), erdvinio planavimo priemonės. (Šiaulių regiono 2007 – 2013 metų plėtros planas. I dalis. Strategija, 2010).

O Lietuvos mokslo ir studijų institucijų veikla neatitinka darbo rinkos poreikių. Taip yra todėl, jog aukštosiose mokyklose studentai nėra orientuojami įgyti tokius gebėjimus, kurie leistų jam pačiam pasiekti, atsirinkti ir įvertinti specialiąsias žinias ir gebėjimus bei savarankiškai naudotis mokantis visą gyvenimą. Todėl didelė mokinių ir studentų dalis orientuota ne į savarankišką verslą, o į darbą valstybinėje tarnyboje; menka studentų motyvacija įsisavinant profesines žinias bei pasiruošiant konkuruoti darbo rinkoje.

Be to, nepakankama aukštųjų mokyklų teikiama parama studijoms – nepakanka vadovėlių, metodinių priemonių, šiuolaikinių informacinių technologijų, laboratorinės įrangos ir t. t. (Lietuvos aukštųjų mokyklų vidinės struktūros, jų tinklo analizė. Galimos aukštųjų mokyklų valdymo pertvarkos modelis. III ataskaita, 2007).

Lietuvoje aukštas mokslinių tyrimų potencialas tam tikrose taikomųjų tyrimų srityse, formuojasi kompetencijos centrai bei tinklai, tačiau **Lietuvoje nepakankama mokslinių tyrimų ir studijų infrastruktūra bei informacinė bazė.** Todėl reikalinga stiprinti esamą MTTP potencialą aukštos kompetencijos centruose ir tinkluose (Šiaulių universitete, Šiaulių VI, Prekybos, pramonės ir amatų

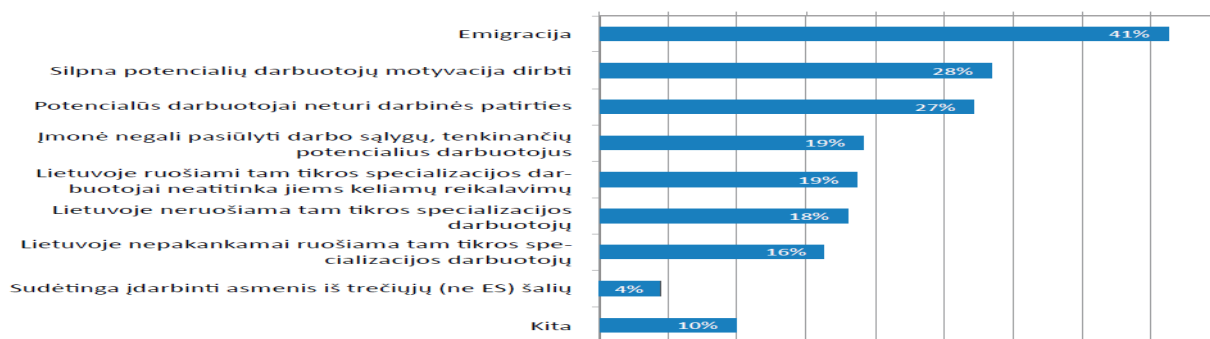
rūmuose), kuris leistų efektyviau dalyvauti tarptautinėse MTTP programose, vykdyti efektyvesnę MTTP veiklą bei pritraukti tarptautines investicijas aukštųjų technologijų srityje.

Visa tai sukuria dar vieną silpnybę, t. y. **žemą darbo jėgos našumą, darbo jėgos kompetencijos ir kvalifikacijos neatitikimą rinkos poreikiams**. Svarbu paminėti, jog kvalifikacijų struktūra neatitinka rinkos poreikių – stinga kvalifikuotų darbininkų ir techninių darbuotojų. Viena iš priežasčių yra tai, jog aukštosios mokyklos per mažai derina savo studijų programas su darbo rinka, todėl nemažai absolventų įsidarbina ne pagal įgytą profesiją ir ne pagal išsilavinimo lygį. Be to, nemažai aukštųjų mokyklų personalo, dėstančio specialybės disciplinas, neturi darbo šiuolaikiniame pramonėje, verslo ir paslaugų sferoje patirties ir nėra giliau susipažinusi su šia sfera. O studijų programose, kuriose tiesiogiai ruošiami specialistai verslui ir pramonei, mažai dėstoma praktika, todėl absolventai turi per mažai praktinių įgūdžių. Svarbu paminėti ir tai, jog valstybinės aukštosios mokyklos dažniausiai nėra pajėgios organizuoti ir vykdyti specialistų kvalifikacijos tobulinimą.

Valstybės registruojamų nekokybiškų studijų programų skaičiaus didėjimas (dabar Lietuvoje 63 studijų kryptyse yra 1294 studijų programos) mažina galimybes įgyti žinojimo ekonomikai svarbiausių kompetencijų pagrindus, būtinus mokymuisi visą gyvenimą.

Be to, užsakymas aukštosioms mokykloms dėl specialistų rengimo nėra formuojamas konkurencijos pagrindu, neatsižvelgiama į tai, kad nemaža dalis absolventų įsidarbina ne pagal įgytą profesiją ir ne pagal išsilavinimo lygį (Lietuvos aukštųjų mokyklų vidinės struktūros, jų tinklo analizė. Galimos aukštųjų mokyklų valdymo pertvarkos modelis. III ataskaita, 2007).

Svarbu paminėti dar vieną silpnybę, t. y. įmonėms sunku išlaikyti darbuotojus ir rasti naujus (žr. 24 paveikslas).

24 pav. Tyrime dalyvavusių įmonių nurodytos priežastys, dėl kurių sunku išlaikyti dirbančiuosius ir rasti naujų darbuotojų

Šaltinis: Darbo rinkos analizė ir pasiūlymai darbo jėgos trūkumo problemai spręsti, atsižvelgiant į šalies ūkio plėtros prognozę 2005–2013 metams. Tyrimas (2007). Vilnius.

Galima numanyti, jog tai sąlygoja šiuolaikinių poreikių neatitinkanti profesinio mokymo ir profesinio orientavimo sistema, atsainus, kai kurių darbdavių požiūris į darbuotojų mokymą. Be to, dėl gana nelanksčios darbo rinkos pernelyg sunkiai prisitaikoma prie struktūrinių pokyčių, darbo rinka

segmentuota, o darbas dar finansiškai nepatrauklus. Todėl iškyla grėsmė, jog

Žemo darbo našumo problemą papildo darbo jėgos trūkumo silpnybė. Šią silpnybę lemia didelė darbo jėgos emigracija, tuo tarpu didelė dalis gyventojų yra ekonomiškai neaktyvūs, didėja ilgalaikių bedarbių dalis tarp visų bedarbių, išlieka santykinai didelis jaunimo nedarbas. Emigracijos srautų analizė rodo, kad daugiausia emigruoja jauni (20–34 metų), darbingi ir išsilavinę Lietuvos gyventojai, todėl darbo jėgos praradimas yra akivaizdus. Jaunesnių nei 35 metai emigrantų dalis per pastaruosius keletą metų sudaro daugiau kaip 65 proc. visų emigrantų (žr. 12 lentelę). Tad Lietuvos gyventojų struktūriniai pokyčiai dėl emigracijos yra labai ženklūs (Sipavičienė, Jeršovas, 2010).

12 lentelė

Darbo jėgos emigracija

Amžius	2006		2007		2008		2009	
	Skaičius	%	Skaičius	%	Skaičius	%	Skaičius	%
0–14	1891	15,0	2176	15,7	2397	14,0	2613	11,9
15–19	792	6,2	880	6,3	992	5,8	1235	5,6
20–34	5990	47,5	6187	44,6	7926	46,6	10027	45,6
35–59	3447	27,4	4105	29,7	5159	30,4	7534	34,3
60+	482	3,9	505	3,7	541	3,2	561	2,5
Iš viso	12602	100	13853	100	17015	100	21970	100

Šaltinis: Sipavičienė, A., Jeršovas, M. (2010). Darbo jėgos migracija: poreikis ir politika Lietuvoje [žiūrėta 2011 01 10]. Prieiga per internetą: <http://www.emn.lt/uploads/documents/Darbo%20jegos%20migracija.pdf>

Dabartinė situacija, kai nedarbas Lietuvoje išlieka gana didelis, mažėja atlyginimai ir išmokos bedarbiams, leidžia prognozuoti, kad emigracijos tendencijos ne tik kad nemažės, bet dar labiau išaugs ateinančiais metais. Todėl iškyla **grėsmė**, jog vyks tolesnis aukštos kvalifikacijos specialistų ir kitos darbo jėgos „nutekėjimas“ į užsienį. Emigracijos padariniai ypač aiškiai Lietuvoje pradėjo reikštis ekonominio augimo laikotarpiu metais (2005–2008), kai dėl pastovios emigracijos ir augančios ekonomikos Lietuvoje ėmė trūkti darbo jėgos. Darbo jėgos emigracija, ypač aukštos kvalifikacijos specialistų, tapo grėsmingu ekonomikos plėtros stabdžiu. Valstybė neteko kvalifikuotų sveikatos, švietimo sektoriaus darbuotojų, mokslininkų. Todėl tolesnė darbo jėgos, ypač aukštos kvalifikacijos, emigracija sudaro **grėsmę** stabdyti ekonomikos plėtrą.

Regione dominuoja žemą - vidutinę pridėtinę vertę kuriančios pramonės šakos, nedidelė dalis tenka aukštų technologijų imonėms. Nors pažangių ir vidutiniškai pažangių technologijų sektoriaus sukurtos pridėtinės vertės dalis apdirbamosios gamybos sukurtoje pridėtinėje vertėje 2005–2008 m. padidėjo nuo 16,4 iki 25,8 proc., tačiau apie 75 proc. visos pramonės produkcijos sukurama žemą pridėtinę vertę generuojančiose pramonės šakose. Atliktos studijos rodo, kad Lietuvos pramonės struktūroje vyrauja žemo technologinio imlumo pramonės šakos, sudarančios apie 74 proc. šalyje

pramonės sukuriamos pridėtinės vertės (plg.: ES vidurkis – 43 proc.)¹. Tokia pramonės struktūra neperspektyvi, ji neskatina ekonomikos šalies augimo. Šiaulių apskrities pramonės modernizavimas, naujų technologijų diegimas padėtų didinti įmonių veiklos efektyvumą.

Pramonės įmonių darbo produktyvumas yra žemas, nes yra mažas įmonių inovatyvumas. Lietuvos inovacinės veiklos rodikliai yra vieni žemiausiu iš ES šalių. Pagal sumini inovatyvumo indeksą (toliau – SII), kuris apskaičiuojamas vertinant 29 rodiklius, Lietuva lenkia tik Rumuniją, Latviją ir Bulgariją, bet gerokai atsilieka nuo ES valstybių narių vidurkio (2008 m. Lietuvos SII – 0,29, o ES-27 – 0,47). Lietuvos atsilikimui daug itakos turi mažos išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, ypač versle (2007 m. ES – 1,18 proc. BVP, Lietuva – 0,23 proc. BVP).

Daugelis Šiaulių apskrities įmonių inovacinės veiklos rodiklių yra žemesni nei ES-25 vidurkis. UAB „Vilmorus“ tyrimo metu nustatyta, kad 57 proc. apklaustųjų diegti inovacijas trukdo lėšų trūkumas, 25 proc. – niekas netrukdo, 3 proc. – informacijos trūkumas, likusiems 22 proc. apklaustųjų inovacijas diegti trukdo kitos aplinkybės. Taip pat šis tyrimas parodė, kad 73 proc. pirmaujančių Lietuvos įmonių per pastaruosius 1–2 m. diegė inovatyvius sprendimus. 2010 m. 52,6 proc. Įmonių planuoja skirti lėšų inovacijoms. Taigi, nors ir yra tam tikrų kliūčių, bet įmonių atstovai domisi inovacijomis ir stengiasi jomis pasinaudoti. Mažą produktyvumą lemia ir žemas investicijų į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą lygis, silpnas bendradarbiavimas tarp mokslo tyrimo institucijų ir pramonės įmonių atliekant mokslinius tyrimus, kuriant naujus produktus ir technologijas rinkai.

Valstybės intervencija yra būtina siekiant spręsti įvardintas silpnybes ir jų priežastis. Valstybė gali paskatinti įmones, viešąjį sektorių ir pačius gyventojus investuoti į žinių, įgūdžių, kvalifikacijos tobulinimą. Nuo valstybės pastangų priklausys, ar pavyks iš esmės sumažinti nelegalią darbo rinką bei paskatinti iš žemės ūkio veiklos besitraukiančių gyventojų persiorientavimą į kitas veiklas. Tam tikros investicijos būtinos gerinant darbo rinkoje neaktyvių asmenų ir bedarbių gebėjimus bei motyvaciją grįžti ir pasilikti darbo rinkoje. Tam tikra kai kurių grupių diskriminacija, nesugebėjimas pasinaudoti darbo rinkos teikiamomis galimybėmis veda prie jų priklausomybės nuo socialinių išmokų arba socialinės atskirties, o tai nepriimtina nei ekonominiu, nei socialinio teisingumo požiūriu (2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa, 2006).

Silpnybes spręsti būtina ir turint omenyje kai kurias nepalankias tendencijas – ateities grėsmes: tikėtina, kad darbo jėgos nutekėjimas į užsienį tęsis dar keletą metų. Be to, visai ES aktuali senstančios darbo jėgos problema, lėtai keičiasi visuomenės stereotipai, susiję su kai kurių asmenų grupių daline diskriminacija darbo rinkoje. Todėl svarbu numatyti priemones ir šiose srityse. Tiesa, tikimasi, kad bent keletas išorinių veiksnių (galimybių) padės sustiprinti pastangas gerinti situaciją darbo rinkoje ir

didinti socialinę aprėptį: toliau nuosekliai augs ekonomika, dėl darbo jėgos trūkumo daugiau dėmesio bus skiriama kokybiškam užimtumui, augs gyventojų motyvacija naudotis darbo rinkos teikiamomis galimybėmis ir kt. Reiktų visokeriopai skatinti šiuos veiksnius ir reguliacinėmis ar investicinėmis priemonėmis, nesukurti mechanizmų, kurie galėtų mažinti šių veiksnių įtaką (2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa, 2006).

Akivaizdu, jog Lietuvos sąlygomis yra būtina skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą tam, kad būtų užtikrinta sėkminga žinių ekonomikos plėtra ir būtų įgyvendinti tiek ES, tiek Lietuvos strateginiai plėtros planai.

3. MOKSLO, STUDIJŲ IR VERSLO INTEGRACIJOS ŠIAULIŲ REGIONE STRATEGINIAI PRIORITETAI: INTERVIU IR GENERALINĖS ASAMLĖJOS METU GAUTŲ DUOMENŲ ANALIZĖ

Interviu metu ekspertams pateiktus klausimus galima suskirstyti į tris stambias grupes, pagal magistro darbo eigoje išryškėjusius mokslo, studijų ir verslo integracijos strateginius prioritetus. Verslo inkubatoriaus ir verslo atstovų buvo prašoma nurodyti veiksnius, turinčius įtakos mokslo, studijų ir verslo integracijai; pagrindines priežastis, padedančias ar trukdančias verslo inkubatorių paslaugas teikti maksimaliu galimu lygiu ir paskutiniame klausimų bloke respondentų prašoma nurodyti, kokius dalykus reikėtų keisti mokslo, studijų ir verslo integracijos procese. Interviu metu gauti duomenys šiame poskyryje pateikiami pagal tris minėtas klausimų grupes, analizuojant skirtingus ekspertų požiūrius bei Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmų asamblėjoje (2011 04 22) išsakytas mintis. Tekste ekspertai užkoduoti: E1, E2, E3, E4.

Veiksniai, turintys įtakos mokslo, studijų ir verslo integracijai. Mokslo, studijų ir verslo integracija turėtų būti suvokiama, kaip kompleksinių sprendimų, skirtų iš esmės modernizuoti verslą, mokslą ir studijas bei paskatinti tolimesnę socialinę – ekonominę pažangą, sistema. Todėl Verslo inkubatoriai yra svarbi mokslo, studijų ir verslo integracijos sistemos dalis.

Ekspertams buvo pateiktos tam tikros gairės (penki konkretūs klausimai), kad jiems būtų paprasčiau nurodyti veiksnius, turinčius įtakos mokslo, studijų ir verslo integracijai ir būtų gauti konkretesni atsakymai. Išanalizavus ekspertų pasisakymus, VI strateginiai prioritetai, mokslo, studijų ir verslo integracijos įgyvendinimo pagrindai, gali būti klasifikuojami tokiu būdu:

- I strateginis prioritetas. Palanki verslo aplinka mažoms ir vidutinėms įmonėms
- II strateginis prioritetas. Bendradarbiavimu ir mokymusi grindžiamų mokslo, studijų ir verslo veiklos ryšių stiprinimas.
- III strateginis prioritetas. Studentų, mokslo institucijų ir įmonių specialistų dalyvavimas studijų procese.
- IV strateginis prioritetas. Verslo inkubatorių veiklos ir valdymo tobulinimas.

3.1. I strateginis prioritetas. Palanki verslo aplinka mažoms ir vidutinėms įmonėms

Vienas pagrindinių verslo inkubatoriaus tikslų yra skatinti verslumą ir sukurti palankias sąlygas verslui Šiaulių regione. Todėl interviu metu ekspertų buvo prašoma nurodyti veiksnius, skatinančius ir trukdančius inkubatorių veiklai Lietuvoje. E1, Šiaulių verslo inkubatoriaus (ŠVI) direktorius, kaip pagrindinę priežastį, kuri trukdo verslo inkubatoriui sėkmingai gyvuoti ir plėstis nurodo tai, kad verslo inkubatorius yra **paliktas be finansavimo šaltinio**. Lėšas, kurios reikalingos ŠVI išlaikymui reikia

užsidirbti patiems. Taip pat svarbu paminėti, jog žiniasklaidoje akcentuojama, kad labai svarbus veiksnys, ilgą laiką neskatinęs verslo inkubatorių efektyvios veiklos ir plėtros – finansavimas lygybės principu (visiems buvo skiriama po 110 000 Lt per metus, (verslo informaciniams centrams po 85 000 litų, kuriuos dažnai įstaigos vos sugebėdavo įsisavinti), neatsižvelgiant į inkubatoriaus dydį, poreikius bei potencialą (vienas inkubatorius gali turėti 50 įmonių, o kitas – tik 5 įmones). Kitaip sakant, viena iš pagrindinių dalininkų Ūkio ministerija, skirdama visiems vienodą metinę „subsidiją“ 110 000 Lt neskaičiuoja nei tikrųjų įstaigos kaštų paslaugoms teikti, nei skatina plėstis. Tikimės, kad dabar diegiamas programinis (projektinis) finansavimas padės išspręsti šią problemą.

Taigi pagrindinio tikslo, kuris buvo žadėtas verslininkams, kad tai bus saugi vieta startuoti verslui ir kad tai bus žemesnės patalpų nuomos kainos negu rinkoje, šiuo metu nėra. ŠVI verslininkams, kurie jų globoje, gali pasiūlyti nemokamą informacinę – konsultacinę pagalbą. Tačiau tai yra labai svarbi pagalbos priemonė verslui - nemokama informacija verslui svarbiais jo veiklos klausimais.

Šiaulių VI veiklos ataskaitoje (2009) akcentuojama, jog didžiąją dalį pajamų sudaro pajamos, gautos iš patalpų nuomos. Tai sudaro 78 proc. visų pajamų (žr. 7 priedas). Patalpų nuomos nuolaidos sudaro 28819 Lt. Šios nuolaidos suteiktos siekiant remti naujai įsisteigusias įmones. Pajamos per 2009 metų I pusmetį, lyginant su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu sumažėjo tik 2002 Lt. Tačiau ateityje pajamos kris, nes įstaiga priversta mažinti patalpų nuomos kainas.

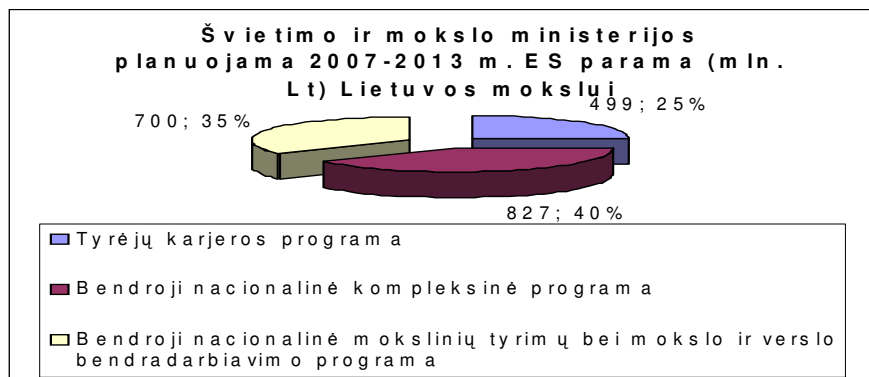
Tuo tarpu, kai buvo kuriami verslo inkubatoriai, tai buvo numatyta, kad vienas iš būdų, kaip inkubatoriai galėtų „užsidirbti“ bus toks, kad šioms įstaigoms bus formuluojamos užduotys, bus užsakomas tam tikras tyrimų skaičius su tam tikrais kriterijais. E2 (Šiaulių verslo inkubatoriaus vyr. finansininkė, Šiaulių universiteto dėstytoja) veiksni, turinti didžiausią įtaką inkubatoriaus veiklos kryptiai nurodo finansus. Respondentė teigia, kad „2010 m. ŠVI gavo apie 30 000 Lt. ir tai buvo tikslinis finansavimas teikti konsultavimo ir mokymo paslaugas, bet tai nebuvo tikslas teikti integraciją tarp verslo ir mokslo. **Sėkminga mokslo, studijų ir verslo integracijos Lietuvoje sėkmė galima, jei tai yra tiksliniai projektai ir tam yra numatomas finansavimas.** Pagal dabartinę situaciją ŠVI kažkokios iniciatyvos imtis galbūt teoriškai gali, kadangi realiai tai nėra pagrįsta finansais, to tiesiog nepajėgia daryti.“ Įvertinus respondentų atsakymus, svarbu paminėti, jog VI vis dėlto gali gauti finansavimą, kadangi gali būti panaudojama ES struktūrinių fondų parama. Ypač aktualus tyrėjų skaičiaus didinimas privačiame sektoriuje. Tačiau Lietuva gali pasinaudoti bendros ES mokslinių tyrimų erdvės ir dalyvavimo tarptautinėse MTTP programose galimybėmis. Tam reikalinga iš ES struktūrinių fondų paramos padėti finansuoti papildomą įnašą dalyvaujant 7 bendroje ir kitose tarptautinėse MTTP programose, taip pat įvairiais būdais skatinti Lietuvos ūkio subjektų, mokslo ir studijų institucijų dalyvavimą minėtose programose (pavyzdžiui, padedant rengti projektus, susirasti

partnerius).

Šiuo metu Lietuvos aukštosios mokyklos ir mokslinių tyrimų įstaigos konkurso tvarka gauna tik apie 7 proc. viešojo finansavimo lėšų. O kadangi Lietuvos mokslininkai nepasiūlo verslininkams naudingų inovatyvių sprendimų, stambaus kapitalo įmonės priverstos didžiules investicijas orientuoti į kitų valstybių sukurtus sprendimus. Todėl dėl netinkamai vykdomos mokslinių tyrimų finansavimo politikos ir nesudarytų palankesnių sąlygų Lietuvos mokslininkams realizuoti savo idėjas, milijardai litų plaukia į kitų šalių biudžetus (Mokslo ir verslo bendradarbiavimas padės išbristi iš krizės, 2009).

Vienas iš pavyzdžių yra **Europos socialinis fondas** (The European Social Fund ESF), kuris remia priemones, skirtas užkirsti kelią nedarbui ir su juo kovoti, plėtoti žmonių išteklius ir socialinę integraciją į darbo rinką, kad būtų skatinamas didesnis užimtumo lygis, moterų ir vyrų lygybė, tvari plėtra bei ekonominė ir socialinė sanglauda. Šis fondas finansuoja veiksmus, kurių imamasi pagal Europos užimtumo strategiją ir metines užimtumo gaires (Europos parlamento ir Tarybos reglamentas, 1999). ESF finansuoja (Europos Sąjungos finansinė parama, 2006):

- švietimą ir profesinį mokymą;
- paramą įsidarbinant;
- mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą (specialistų mokymas mokslinio tyrimo įstaigose);
- socialinės ekonomikos projektus (padeda sukurti privačias vaikų priežiūros įstaigas);
- švietimo ir profesinio mokymo sistemų tobulinimą (keliant darbuotojų kvalifikaciją).

25 pav. Švietimo ir mokslo ministerijos planuojama 2007 – 2013 m. ES parama Lietuvos mokslui

Šaltinis: Domarkienė, L. (2008). Slėniai – mokslo, verslo ir studijų integracija [žiūrėta 2010 11 07]. Prieiga per internetą: www.technopolis.lt/.../Domarkienes%20pranesimas%20geguzes%202014%20d-5.ppt

Be to, Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmų asamblėjoje (2011 04 22) teigta, kad nuo rugsėjo 1 d. darbdavys galės gauti paramą iš darbo biržos, jei jis apmokys darbo neturinčius asmenis savo įmonėje ir juos įdarbins.

Kitas svarbus veiksnys, turintis įtakos verslo inkubatoriaus veiklai ir taip pat jo finansavimui –

politiniai ciklai. ŠVI dalininkai yra Šiaulių miesto savivaldybė ir LR Ūkio ministerija. E1 teigimu, įvykus rinkimams tenka vis iš naujo įrodinėti, kuo verslo inkubatorius užsiima, ką veikia ir pan.

Taip pat svarbu paminėti, jog kyla abejonių dėl verslo inkubatorių administravimo mechanizmo. Už teikiamą paramą reikia parengti visą eilę ataskaitų (ketvirtinių ir metinių) Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūrai ir Ūkio ministerijai, kurių rengimui yra kartais skiriama net 10 - 35% darbo laiko, taigi situacija tampa gana artima tai, kada daugiau rūpesčių nei gaunamos naudos ir finansinės paramos. Iš to seka, kad centralizacija neviseškai pasiteisina, ir stagnuoja efektyvią VI veiklą. *Tuo tarpu didmiesčiuose veikiančios inkubatoriai puikiausiai galėtų save išlaikyti kitų (vietinių) dalininkų (ten, kur dalininkai yra savivaldybės, inkubatoriai yra atleidžiami nuo įvairių mokesčių ir pan.) bei „verslo angelų“ pagalba* (Ar pakankamas dėmesys skiriamas smulkiam ir vidutiniam verslui, 2006).

Be to. E 1 pažymi, jog pasigendama aiškios savivaldybės strategijos inkubatoriaus atžvilgiu: „Pasaulyje (pvz. Švedijoje, Danijoje), kur veikia tokios pačios įstaigos, verslo inkubatorius 100 proc. priklauso savivaldybei, kuri formuoja jam užduotis (kiek ir kokios pakraipos jame turi veikti įmonių). Tai reiškia, kad savivaldybėje strateginis planas, kokias įmones globoti, kurios reikalingos miestui. Tai pat savivaldybė suteikia finansavimą ir verslo inkubatoriui paliekama įmones išplėtoti, atsiskaityti už jų veiklą. Jis prisiima dalį atsakomybės, kad verslo įmonės po 3 – 5 m. išeis į rinką ir kurs kažkokį produktą, darbo vietas. Stengiamasi globoti tas įmones, kurios kuria kuo intelektualesnius ir kuo technologiškai sudėtingesnius produktus ar paslaugas.“

Pagrindinės priežastys, padedančios ar trukdančios verslo inkubatorių paslaugas teikti maksimaliu galimu lygiu

Šiame klausimų bloke apklaustųjų buvo prašoma nurodyti pagrindines priežastis, padedančias / trukdančias teikti verslo inkubatorių siūlomas paslaugas. Pašnekovų buvo prašoma nurodyti verslo inkubatoriaus teikiamas paslaugas, kurios labiausiai reikalingos inkubuojamoms įmonėms. E2 teigia, kad verslo inkubatorių teikiamos paslaugos tiesiogiai susijusios su finansavimu. Kadangi šiuo metu ŠVI finansavimo tikram inkubavimui negauna, tai tikro inkubavimo jame taip pat nėra vykdoma. Nes, pasak pašnekovės, tikrasis inkubavimas yra sietinas su patalpų nuoma lengvatinėmis kainomis. Šiuo metu ŠVI yra rinkos dalyviai ir šios paslaugos pradedantiems verslininkams pasiūlyti negali. E3 išskiria daugiau paslaugų, kurios reikalingos pradedančios įmonėms: mokymai, informacijos sklaida (ypač apie mokesčių apskaitą) verslo kontaktų mugės, pagalba tarptautiniame bendradarbiavime.

Pasak E1 verslo inkubatorius turi atnešti naudą ne šiaip verslui, o teikti pagalbą inovatyviam verslui, susijusiam su naujomis technologijomis, didesne pridėtine verte, kur sukuriama daugiau darbo vietų. Čia yra verslo inkubatorių misija ir į tai jie turi būti orientuoti. Kaip pažymi E2, tai turėtų

priklausyti ir nuo Vyriausybės vykdomos politikos. Vyriausybė turėtų suformuluoti, kokia parama reikalinga smulkiajam verslui. Jeigu reikalinga, Vyriausybė turėtų įvardinti būdus ir priemones, kuriomis bus remiamas verslas. Ir jeigu parengtoje strategijoje bus numatyta, kad vienas iš verslo paramos būdų yra inkubavimas, konsultavimas, mokymas, tai šitos paslaugos turėtų būti teikiamos pakankamai aukšto lygio ir tam turėtų būti numatytas aiškus konkretus finansavimas. Kai šito nėra, tai sistema pradeda arba „šlubuoti“ arba neveikti.

Verslo inkubatorių veiklai, skatinant mokslo, studijų ir verslo integraciją, įtakos turi ir tai, jog valstybinio sektoriaus MTTP yra mažai orientuota į ūkio ir visuomenės poreikius. Taip pat Lietuvoje mažas MTTP rezultatų panaudojimas versle, silpnas bendradarbiavimas tarp mokslo ir verslo sektorių. Todėl būtų reikalinga remti MTTP prioritetinėse srityje, orientuotus į žiniomis pagrįstus ekonomikos ir darbo rinkos poreikius, taip pat didinti orientaciją į MTTP rezultatus ir jų perkėlimą į komercinius produktus ar paslaugas. Ypač reikalinga skatinti bendradarbiavimą tarp mokslo ir verslo sektorių naudojant įvairius veiksmus (Mokslo ir verslo bendradarbiavimas padės išbristi iš krizės, 2009).

3.2. II strateginis prioritetasis. Bendradarbiavimu ir mokymusi grindžiamų mokslo, studijų ir verslo veiklos ryšių stiprinimas

Į klausimą apie inkubuojamų įmonių ir mokslo bei studijų institucijų bendradarbiavimo formas atsakė ir konkrečius pavyzdžius pateikė tik ŠVI direktorius. Kiti pašnekovai teigė apie tai negirdėję. Taigi E1 teigė, kad ŠVI yra dvi įmonės, bendradarbiaujančios su LŽŪU. Įmonės savo veikloje diegė naujas technologijas ir kreipėsi pagalbos į universitetą. Taip pat neblogo pradžia mokslo ir verslo bendradarbiavimui buvo praeitais metais LR Ūkio ministerijos išleisti „inovaciniai čekiai“. Pašnekovo teigimu, tai viena geriausių bendradarbiavimo su mokymo įstaigomis formų. Čia tarp mokymo įstaigų yra labai didelė konkurencija. Sistema veikia taip: įmonei reikia technologinio sprendimo, studijos, kažkokio tai patikrinimo (bet tai susiję su technologijos), tada įmonė kreipiasi į LR Ūkio ministeriją ir gauna 10 ir 20 tūkst. Lt „inovacinį čekį“. Prieš tai yra paskelbtas paslaugos pirkimo konkursas ir vyksta „inovacinio čekio“ apiprekinimas. Visos aukštosios mokyklos, kolegijos, mokslo įstaigos, tyrimų institutai yra pateikę sąrašus, ką jie gali pasiūlyti. Ir tarpinė institucija pateikia verslo įmonei galimus jų problemos sprendimo būdus. Tai naudinga tiek įmonėms (randa sprendimą be papildomų investicijų, padeda sustiprėti konkurencinėje kovoje) tiek mokslo įstaigoms (prisideda prie jų išlaikymo, tobulėjimo).

E1, E4 teigia, kad verslo inkubatoriai sprendžiant dabartines šalies ūkio ir kultūros problemas, strategiškai planuojant šalies vystimąsi, prognozuojant vienokias ar kitokias valstybines valdžios veiksmų pasekmes nėra įtraukiami. Verslo inkubatoriaus direktoriaus nuomone tai lemia tai, kad ŠVI

nedidelė institucija ir ją įtraukti į problemų sprendimą šalies mastu būtų sudėtinga. Tuo metu, kai ŠVI su kitais verslo inkubatoriais bei verslo informaciniais centrais buvo susijungę į asociaciją, dalyvavo strategijos, studijos rengime. Kartais verslo inkubatoriaus pozicijos paklausama, bet į ją neatsižvelgiama. E2 papildė savo kolegą teigdama, kad šiai situacijai įtakos turi ir Vyriausybės pozicija: „LR Vyriausybės vykdoma politika (konkrečiai LR Ūkio ministerijos) yra labai neaiški, vienpusiška ir tobulintina.“

Apklaustųjų nuomonė dėl verslo atstovų informuotumo apie Lietuvoje plėtojamas mokslo naujoves ir jų pritaikomumo galimybes įmonėse išsiskyrė. E3 nuomone, verslo sektoriaus poreikiai moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai yra dideli ir pastoviai augantys, tačiau verslo atstovai apie mokslo ir jų pritaikomumo galimybes įmonėse nėra pakankamai informuojami. Tuo tarpu E1 teigia, kad informacijos yra pakankamai ir kaip argumentą savo nuomonei pagrįsti pateikia ŠVI kartu su Lietuvos inovacijų centru vykdomą programą, taip pat kasdien vykstančius informacinius sklaidos renginius bei bendradarbiavimą su „slėniais“. Šią susidariusią situaciją tiksliausiai apibūdintų E2 mintis: „Įmonės, kurioms mokslo pasiekimai aktualūs, bendradarbiavimui randa ir būdus, ir priemones. Jei įmonė užsiima prekyba, tai bendradarbiavimo poreikis galbūt yra minimalus arba, kai kurie verslininkai, to poreikio nejaučia.“

Be to, specialistai pripažįsta, kad mokslo ir studijų institucijų infrastruktūra (ypač modernios mokslinių tyrimų įrangos stoka), valdymo veiklos modeliai dažniausiai yra pasenę ir neatitinka rinkos poreikių, neužtikrina sveikos konkurencijos tarp pačių institucijų. Be to, mokslinių tyrimų tematika menkai atitinka verslo poreikius, stokojama versle pritaikomų rezultatų. Komercializuoti mokslinių tyrimus trukdo lėšų trūkumas - mokslo institucijos nėra finansiškai suinteresuotos atlikti verslui naudingus tyrimus, mat tai atsieina daug sąnaudų. Šiuo metu Lietuvos aukštosios mokyklos ir mokslinių tyrimų įstaigos konkurso tvarka gauna tik apie 7 proc. viešojo finansavimo lėšų (Mokslo ir verslo bendradarbiavimas padės išbristi iš krizės, 2009).

3.3. III strateginis prioritetasis. Studentų, mokslo institucijų ir įmonių specialistų dalyvavimas studijų procese

Į klausimą dėl pasiūlymų susijusių su programų rengimu ir tobulinimu respondentai nebuvo linkę kategoriškai atsakyti. Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmų asamblėjoje (2011 04 22) buvo teigiama, kad nors darbo biržoje 2010 m. pabaigoje buvo registruota 303 tūkst. Bedarbių, tačiau darbdaviai susiduria su kvalifikuotų darbuotojų trūkumu. Ši problema taps dar aktualesnė, kai Baltijos šalių ir kai kurių kitų rytų Europos valstybių piliečiams bus panaikinti apribojimai įsidarbinti Vokietijoje. Nauja darbo rinka pritrauks dalį kvalifikuotų specialistų.

E1 nuomone ŠVI nesusiduria su specialistų trūkumu (12 metų dirba tos pačios sudėties), taigi iš šios pozicijos su mokslo įstaigomis nebendradarbiauja ir joms siūlyti, kokius specialistus ruošti negali. Tačiau ŠVI direktorius išsakė savo nuomonę, su kokių specialistų trūkumu susiduria inkubuojamos įmonės. Pašnekovas pastebėjo tendenciją, kad rinkoje per daug socialinių mokslų absolventų, o didžiausias poreikis technologinių specialybių studentų ir pateikia pavyzdį, kaip turėtų būti ruošiami studentai, bendradarbiaujant su darbdaviais: „Vokietijos universitete, kuriame teko lankytis (universitetas yra technologinis), dalis studentų nuo II-o kurso jau žino kur dirbs, jų reikia konkrečiai įmonei su konkrečia veikla (daugiausia technologine) ir likusius metus studentai bendradarbiaudami su savo būsimu darbdaviu pasirenka modulius tokius, kokių jam ir būsimiems darbdaviams reikia.“ Svarbą kuo anksčiau studentams įsilieti į darbo rinką pažymi ir E4, tekdamas, kad studentai jau nuo pirmo kurso turi turėti galimybę atlikti praktiką, kuri būtų tęstinė visų studijų metu.

Šiaulių universitetas yra vienas iš ŠVI socialinių partnerių, tačiau iš universiteto iniciatyvos tariantis dėl studijų programų tobulinimo nelabai yra. Kaip teigia E2 „kiekviena pusė gyvena savo gyvenimą.“ Respondentė išreiškė norą, kad universitetas kaip partneriai dalyvautų projektuose ir tai bando daryti.

E3, kaip verslo atstovas, tiesiogiai susiduriantis su absolventų įdarbinimu, pasigenda aukštųjų mokyklų ir susijusių institucijų (tokių, kaip Studijų kokybės vertinimo centras) didesnio lankstumo. Pasak respondento, studijų programos galėtų būti paruošiamos, tvirtinamos arba keičiamos greičiau reaguojant į kintančius rinkos poreikius. E4 teigia, kad ruošiant naujas mokymo programas reikėtų konsultuotis su verslo atstovais, kadangi jiems tenka įdarbinti didžiąją dalį absolventų.

Visi respondentai išskiria pagrindinį veiksnį, labiausiai įtakojančią mokslo, studijų ir verslo integracijos sėkmę. Pašnekovų nuomone pirmiausiai tai priklauso nuo suinteresuotumo į integraciją. E1, E2 teigia, kad šiuo atveju vienos pusės kaltinti negalima. Kartais nėra iniciatyvos iš verslo pusės, bet kartais galbūt nesikreipiama dėl kažkokių iškylančių problemų (finansų stygiaus ar tiesiog nežinojimo), o universitetas turi savo tikslus, veiklą ir galbūt intereso tikslingai veikti ir bendrauti su įmonėmis neturi. Ta praktika, kurią studentai atlieka įmonėse, dažnai yra formali ir netikslinga. E1 studentų praktikose išvelgia teigiamų pokyčių, nes pasak pašnekovo „pramoninkų asociacija vykdo projektą dėl studentų praktikų tobulinimo, kuris gali duoti naudos dėl to, kad šio projekto įgyvendinime dalyvauja ne tik akademinė bendruomenė (universitetas, dėstytojai), bet glaudžiai bendradarbiaujama su pramonininkais.“

Pašnekovų buvo prašoma įvertinti mokymo įstaigų siūlomas mokymo programas. Šiuo klausimu pašnekovų nuomonės šiek tiek išsiskyrė. E2 teigia, kad universitetai daro viską, kad pritrauktų studentus, dabar daug dirbama dėl naujų studijų programų. Tuo tarpu E1 nuomone, jei universitetas į

studijų programas surenka studentus, tai apie jokių pokyčius nemažsto ir pavojų pajunta tik tuomet, kai į mokymo programą nebesusirenką studentai. Tačiau abu pašnekovai sutinka, kad universitetas šiuo metu yra rinkos dalyvis ir šis faktas jo veiksmus smarkiai įtakoja. Visgi verslo atstovo nuomone į aplinkos pokyčius reaguojama per lėtai. E3 teigia, kad aukštųjų mokyklų mokymo programos dažnai neatitinka laikmečio, lėtai prisitaiko prie besikeičiančios aplinkos. E2 išskiria ir kitus veiksnius, turinčius įtakos mokymo įstaigų rengiamoms programoms:

1. į aukštąsias ateina vis silpnesni studentai. Nors programos struktūriškai yra vis tobulinamos, bet žinant šį faktą geresni rezultato sunku tikėtis;
2. dabartinė reforma yra komercializuojama, mokslas tampa verslu.

Svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, jog Lietuvos aukštųjų mokyklų vidinės struktūros, jų tinklo analizės. Galimos aukštųjų mokyklų valdymo pertvarkos modelio III - oje ataskaitoje (2007) pažymima, jog aukštojo mokslo politika formuojama remiantis ne žinojimo ekonomikos poreikiais, bet švietimo įstaigų, ypač universitetų, interesais; nėra nuolatinio vidurinės mokyklos, aukštosios mokyklos, darbdavių, studentų, valdžios ir valdymo institucijų bei joms atstovaujančių nevyriausybinų organizacijų nuomonių derinimo, besiremiančio patikima analitine medžiaga bei pasauline (EBPO, PISA, IALS, kt.) patirtimi.

Taip pat nėra stebimi darbo rinkos poreikiai: 1) nėra reguliarių, kokybinių, trumpalaikių ekonominių ir įmonių tyrimų, 2) nėra aiškių nacionalinių inovacijų ir mokslo tyrimų prioritetų, todėl nėra įmanoma įvairiems sektoriams sumodeliuoti ilgalaikius žmoniškųjų išteklių poreikius (Lietuvos aukštųjų mokyklų vidinės struktūros, jų tinklo analizė. Galimos aukštųjų mokyklų valdymo pertvarkos modelis. III ataskaita, 2007).

Teiginys, jog “didinti Lietuvos mokslo dėmesingumą aplinkai ir aktualumą taip pat trukdo tai, kad sistemoje akivaizdžiai trūksta tarpininkaujančių institucijų” respondentų buvo įvertintas vienareikšmiškai. Visi apklaustieji su minėtu teiginiu nesutiko, teikdami, kad tarpininkaujančių institucijų yra pakankamai, ypač tokių, kurios užsiima ne mokslu, o administravimu. E2 dar pažymėjo, kad naujos tarpininkaujančios institucijos įvedimas apsunkintų procesą ir jis taptų brangesnis, ir tai nepadidintų verslo ir mokslo bendradarbiavimo, tam reikia ieškoti kitų būdų ir priemonių.

Ekspertų buvo prašoma įvertinti, kaip bendrų projektų vykdymas, baigiamųjų darbų rašymas prisidėtų prie mokslo, studijų ir verslo integracijos skatinimo. Visi respondentai mano, kad tai padarytų teigiamą poslinkį studijų ir verslo integracijai ir atkreipia dėmesį, kad judama gera kryptimi esama. Vis daugiau baigiamųjų darbų yra užsakoma įmonių. Tačiau nors baigiamieji darbai pagal įmonių poreikius yra rašomi ir dabar, bet E2 išreiškia susirūpinimą, jog tai didelės naudos nesuteiks nei studentams, nei įmonėms nesuteiks. Šią situaciją galima aiškinti tuo, kad Šiaulių mieste didžiaja verslo

dalį sudaro smulkios / vidutinės prekybinės / paslaugų įmonės, taigi tyrimo laukas nėra labai probleminis, arba tie siūlymai, kurie galėtų būti pateikiami, iš anksto yra žinomi. E4 teigia, kad baigiamųjų darbų, bendrų projektų rašymą apsunkina tai, kad verslo įmonės turi komercinių paslapčių, kurių nenori atskleisti studentams.

Tam, kad studentai įgytas žinias sėkmingai galėtų pritaikyti versle, pašnekovai siūlo tobulinti praktikų atlikimo tvarką. Tam visų pirma reikėtų, kad tuo būtų suinteresuotos visos šiame procese dalyvaujančios pusės. Išryškėjo nuomonių skirtumas tarp verslo atstovo ir studentus ruošiančio pašnekovo. Pirmasis teigia, kad labiausiai studentų praktikomis suinteresuoti darbdaviai, tuo tarpu mokslo bendruomenė į tai žiūri formaliai. E2 mano priešingai, kad būtent verslo įmonės nesuinteresuotos priimti ir dirbti su studentais ir dažnai tai daroma tik iš geranoriškumo, iš supratimo, kad reikia mokyti studentus, bet tikro intereso įmonėms kokybiškai mokyti jaunimą nėra.

Šis nuomonių skirtumas atskleidžia skirtingas mokslo ir verslo atstovų pozicijas ir vengimą imtis iniciatyvos bei prisiimti atsakomybę. Taip pat paaiškina mokslo, studijų bei verslo integracijos situaciją.

Mokslo žinias integruoti į verslą trukdo tai, kad verslo ir mokslo institucijos gyvena pagal savo veiklos tikslus, taigi nėra pakankamai sąlyčio taškų arba tas sąlytis yra formalus. Turėtų būti abipusis interesas integracija, nes dabar iniciatyva yra arba iš vienos pusės arba iš kitos ir tikslai dažnai nesutampa. E1 pasigenda grįžtamojo ryšio: „studentai įmonėse tyrimų atlieka daug (apklausas, baigiamuosius ir pan.), o rezultatai įmonių nepasiekia.“ E3 pateikia pasiūlymą, kaip susidariusią situaciją būtų galima gerinti. Pasak direktoriaus, turi būti nustatyta tiesioginė priklausomybė tarp mokslinių tyrimų finansavimo ir tų tyrimų rezultatų pritaikymo praktikoje. Mokslo institucija, kuri duoda daugiausia praktiškai pritaikomų rezultatų turi būti geriausiai finansuojama valstybės biudžeto lėšomis.

3.4. IV strateginis prioritetasis. Verslo inkubatorių veiklos ir valdymo tobulinimas

Respondentai, paprašyti nurodyti pasiūlymus dėl verslo inkubatorių veiklos ir valdymo gerinimo skatinant mokslo, studijų ir verslo integraciją pirmiausia išskyrė finansinį aspektą. E2 nuomone, pirmiausiai turėtų būti aiški LR Vyriausybės pozicija dėl verslo inkubatorių ir bendrai dėl verslo paramos sistemos egzistavimo. Kadangi ši sistema veikia labai silpnai ir per paskutinius dvejus metus nieko nebuvo daroma, kad ją tobulinti, ši sistema praktiškai yra ant žlugimo ribos. Taigi kalbėti apie inkubatoriaus veiklą, kaip būtų galima glaudinti verslo ir mokslo bendradarbiavimą kalbėti yra ne laikas. Bet kokiai veiklai yra būtinas finansavimas. Bet koks darbas turi turėti finansinį šaltinį, jeigu jų nėra, tai ir darbo realaus nėra ir tai įtakoja rezultatus. VŠĮ direktorius taip pat pasigenda veikos tęstinumo valdžios struktūrose. O pačios valdymo struktūros inkubatorius keisti negali, nes turi

„viešosios įstaigos“ statusą, taigi yra dalininkai (Šiaulių miesto savivaldybė, Šiaulių regiono plėtros agentūra, LR Ūkio ministerija) patariamasis organas taryba ir administracija.

Apklaustieji mano, kad įdiegus verslo inkubatorių e. sistemą pagerėtų mokslo, studijų ir verslo institucijų bendradarbiavimas. Įmonės galėtų užpildyti pageidavimą, kokių baigiamųjų darbų joms reikėtų, o studentams būtų lengviau susirasti tiriamąjį lauką. Pašnekovai apie sistemą yra girdėję, teigia, kad tai nėra naujas sumanymas. E1 teigia, kad bandymų kurti tokią sistemą, kur galbūt įmonėms bus galimybės daugiau studentų nukreipti į tas studijų sritis, kokių specialistų reikia rinkoje, jau yra.

Galima numanyti, jog Verslo inkubatorių E. sistemos sukūrimas (siūlomą VI E. Sistemos modelį žiūrėti 8, 9 ir 10 priede). Tai atvertų galimybes mokslininkams, studentams, verslo atstovams įsijungti į projektus, dinamiškiau vykdyti savo tyrimus bei skelbti tyrimų rezultatus, užtikrintų vis platesnį jų prieinamumą. E. Verslo inkubatorių sistema leistų susieti mokslinius tyrimus, studijas, studentų praktiką ir pan. su verslu, efektyviai bendradarbiauti tarpusavyje, kolektyviai kaupti tyrimų rezultatus bei žinias ir jomis naudotis versle. O taip pat keistis profesinėmis išvadomis ir kompetencija. Be to, tai galima numanyti, jog tai padėtų tobulinant mokslo bei studijų sistemą, atitinkančią verslo poreikius.

VI E. sistemos pagalba būtų galima: skatinti studentų praktinės kvalifikacijos augimą, mokslo ir verslo bendradarbiavimą, teikti informacines paslaugas studentams ieškantiems tyrimų taikymo, praktikų vietų ar taikomojo pobūdžio temų baigiamiesiems darbams, o taip pat teikti informacines paslaugas mokslo ir studijų institucijoms, dėstytojams organizuojantiems praktikas, atliekantiems studijų atitinkančių taikomojo pobūdžio baigiamųjų darbų temų atranką, ieškantiems atliktų tiriamųjų darbų diegimo verslo ir pramonės įmonėse galimybių, tarpdalykinių ar tarpinstitucinių kontaktų su kolegomis.

Apibendrinant šį poskyrį galima teigti, kad kaip ir bet kokiam projektui, taip ir sėkmingai verslo inkubatoriaus veiklai svarbią įtaką turi finansavimas. Kadangi Šiaulių verslo inkubatorius šiuo metu realios finansinės paramos iš steigėjų negauna, tai dėl to vykdyti pagrindinės savo funkcijos, inkubavimo, neturi galimybių. Su lėšų stygiumi susijusios ir kitos ŠVI veiklos kryptys (projektai, konkursai), taip pat jų nebuvimas. ŠVI galėtų vykdyti projektus, kurie susiję su mokslo ir verslo integracija, tačiau dėl lėšų stygiaus nėra pajėgūs tai daryti.

Taip pat pasigendama aiškios LR Vyriausybės bei vietinės valdžios pozicijos verslo inkubatorių atžvilgiu. LR Vyriausybė turėtų sukurti paramos verslui sistemą, kurioje būtų numatyta vieta inkubavimui, savo strategijos nuosekliai laikytis. Vietos valdžia, būdama verslo inkubatoriaus dalininke taip gali ženkliai prisidėti prie verslo inkubatoriaus gyvavimo. Šiuo metu įstaigos veiklą įtakoja politiniai ciklai: išrenkama nauja valdžia ir tenka ŠVI darbuotojams vis iš naujo įrodinėti Tarybai, kokia įstaigos esmė, nauda, kokią veiklą vykdo ir pan. Tačiau pasaulinėje praktikoje tai nėra

nauja iniciatyva ir ten savivaldybes glaudžiai bendradarbiauja formuodamos verslo poreikį miesto ūkio struktūrai.

Inkubuojamų įmonių ir mokslo institucijų tarpusavio bendradarbiavimą stabdo skirtingi įmonių ir mokslo institucijų tikslai ir abiejų įstaigų iniciatyvos stoka. Šį teiginį patvirtina tai, kad apie bendradarbiavimą tarp mokslo ir inkubuojamų verslo objektų prisiminė tik vienas pašnekovas. Kiekviena iš šių pusių turėtų būti suinteresuota integracija. Įmonės nevisada kreipiasi dėl kažkokių iškylančių problemų (tai susiję su finansų stygiumi ar tiesiog nežinojimu), o universitetas turi savo tikslus, veiklą ir galbūt intereso tikslingai veikti ir bendrauti su įmonėmis neturi. Nors pašnekovai mano, kad įmonės, kurios turi interesų (reikia tam tikrų technologinių naujovių, galimybių studijų ar pan.) randa priemonių ir būdų bendradarbiauti su mokslo įstaigomis.

Studentams įgytas žinias sėkmingiau pritaikyti versle padėtų praktikos atlikimo tvarkos patobulinimas. Tam visų pirma reikėtų, kad tuo būtų suinteresuotos visos šiame procese dalyvaujančios pusės. Išryškėjo nuomonių skirtumas tarp verslo atstovo ir studentus ruošiančio pašnekovo. Pirmasis teigia, kad labiausiai studentų praktikomis suinteresuoti darbdaviai, tuo tarpu kito pašnekovo nuomone - būtent verslo įmonės nesuinteresuotos priimti ir dirbti su studentais. Šis nuomonių skirtumas atskleidžia skirtingas mokslo ir verslo atstovų pozicijas ir vengimą imtis iniciatyvos bei prisiimti atsakomybę. Taip pat paaiškina mokslo, studijų bei verslo integracijos situaciją (institucijos gyvena daugiau ar mažiau „uždara“ gyvenimą).

IŠVADOS

Išanalizavus mokslinę literatūrą šia tema ir atlikus dokumentų analizę bei pusiau struktūruotą mokslo institucijos bei verslo sektoriaus specialistų interviu, galima daryti tokias išvadas:

1. Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad Šiaulių regione veikiantis verslo inkubatorius gali būti priskirtas pirmos kartos verslo inkubatoriams, kurių veikla orientuota į paramą, susijusią su naujai įsteigtų ar besikuriančių įmonių aprūpinimu patalpomis, įranga ir biuro paslaugomis. Galima numanyti, jog pirmos kartos verslo inkubatoriai dažniausiai neduoda laukiamos naudos ne tik inkubuojamai įmonei, bet ir inkubatorių steigėjams. Todėl būtina sudaryti sąlygas Lietuvos verslo inkubatorių transformacijai į antros kartos verslo inkubatorius, kurie inkubuojamoms įmonėms be patalpų nuomos galėtų pasiūlyti dalykines, profesionalias verslo organizavimo konsultacines paslaugas, orientuotas į esminių kompetencijų, t. y. žinių, įgūdžių, elgsenos vystymą bei įmonių stebėjimą ir priežiūrą pirmaisiais jų veiklos metais.
2. Mokslo, studijų ir verslo integracijos strateginių prioritetų įgyvendinimui trukdo nekoncentruota mokslo ir verslo sistema, kadangi kiekviena mokslo ir verslo sistemos institucija veikia daugiau individualiai nei integruotai su kitomis institucijomis, nėra nuolatinio bendravimo ir bendradarbiavimo, bendro tikslo siekimo, įgūdžių. Taip pat nėra įstatyminio pagrindo, įpareigojančio ir nurodančio, kaip tai įgyvendinti.

Mokslinės literatūros, dokumentų analizė bei ekspertų interviu rezultatai parodė, jog bendradarbiavimas turės pasisekimą tik tada, kai nauda bus sukurta jame dalyvaujančioms pusėms:

- Vienas iš didžiausių įtaką turinčių veiksnių verslui yra inovacijų kūrimas. Netgi jei kompanija turi galimybių ir kompetencijos atlikti įvairius tyrimus juos dominančioje srityje, vis tik dirbant kartu su universitetu gali stipriai paskatinti tyrimus atliekančių žmonių kūrybingumą.
- Bendradarbiavimo pagalba, verslo įmonės gali tikėtis žmonių, turinčių aukštą potencialą ir atsisakyti rizikos pasamdyti darbui netinkančius žmones.
- Kadangi atliekami tyrimai būtų realūs, t. y. būtų panaudoti tikrovėje, o tai veiktų kaip stipriausia motyvacinė priemonė studentams.
- Universitetų ir verslo bendradarbiavimas taip pat suteiktų svarbių tinklinių galimybių studentams. Pramonė turėtų naudos susitikdama su studentais kaip su potencialiais būsimaisiais darbuotojais, tuo tarpu studentai susipažintų su pramonės atstovais kaip su būsimaisiais darbdaviais.

Tyrimo rezultatai parodė abipusį ryšį tarp mokslo ir verslo sistemos problemų. Apibendrinus tyrimo rezultatus, galima teigti, jog mokslo ir verslo sistemos institucijose išvystyti atskiri mokslo, studijų ir verslo integracijos elementai, tačiau koncentruotos mokslo, studijų ir verslo

integracijos dar nėra. Pagrindinės problemos yra nepakankamas švietimo ir verslo institucijų prioritetų, tikslų, uždavinių, jų įgyvendinimo priemonių derinimas ir tikslinimas atsižvelgiant į sparčiai kintančias išorės ir vidaus sąlygas, o taip pat nepakankamas bendruomenės potencialo įtraukimas.

Mokslinės literatūros, dokumentų analizė bei ekspertų interviu patvirtino tyrime iškeltą hipotezę. Apibendrinus tyrimo rezultatus, galima teigti, jog pagrindiniai mokslo, studijų ir verslo integracijos Šiaulių regione strateginiai prioritetai yra šie: palanki verslo aplinka mažoms ir vidutinėms įmonėms, bendradarbiavimu ir mokymusi grindžiamų mokslo, studijų ir verslo veiklos ryšių stiprinimas, studentų, mokslo institucijų ir įmonių specialistų dalyvavimas studijų procese bei verslo inkubatorių veiklos ir valdymo tobulinimas. Tačiau užtikrinti efektyvų mokslo, studijų ir verslo integracijos strateginių prioritetų įgyvendinimą reikalingas kompleksiškas veikimas bent keliuose lygmenyse, kadangi mokslo, studijų ir verslo integracija yra ne vienos institucijos veikla, o skirtingų sričių specialistų bendras darbas, reikalaujantis glaudaus bei profesionalaus specialistų tarpusavio bendradarbiavimo.

3. Prielaidos mokslo, studijų ir verslo integracijai veikti yra, tačiau reikalingi, kai kurie veiksmai valstybiniu lygmeniu, kad ji taptų gyvybinga, tai: bendra sistemos kūrimo ir veiklos strategija, teikiamų paslaugų standartizavimas, tarpusavio komunikavimo kanalų sukūrimas ir palaikymas, bendri informacijos sklaidos principai, personalo mokymai ir motyvacijos gerinimas.

REKOMENDACIJOS

Išanalizavus atlikto tyrimo rezultatus, galima pateikti tokias rekomendacijas:

- ✓ Siekiant efektyvios mokslo, studijų ir verslo integracijos, būtina derinti ir tikslinti mokslo ir verslo sistemos institucijų prioritetus, tikslus, uždavinius, jų įgyvendinimo priemones, atsižvelgiant į sparčiai kintančias išorės ir vidaus sąlygas.
- ✓ Mokslo institucijos turėtų daugiau komunikuoti su verslo atstovais, siekiant išsiaiškinti pagrindines mokslo atotrūkio nuo verslo problemas.
- ✓ Mokslo, studijų ir verslo integracijos problemų sprendimas bendradarbiaujant mokslo ir verslo institucijoms pagerintų veiklos efektyvumą, leistų suderinti organizacinius procesus, studijų programų rengimą, tobulinimą ir specialistų rengimą pagal atitinkamų pramonės šakų poreikius.
- ✓ Mokslo, studijų ir verslo integraciją paskatintų Mokslo institucijų mokslininkų ir pramonės įmonių specialistų dalyvavimas studijų procese, t. y. paskaitų skaitymas, Studentų tyrimų ir baigiamųjų darbų vykdymas pagal užsakymą.
- ✓ Verslo inkubatoriai galėtų sudaryti palankias sąlygas bendradarbiavimui tarp verslo įmonių ir mokslo institucijų, skatinant naujų technologijų perdavimą ir inovacijų diegimą, dalyvauti rengiant aukštos kvalifikacijos specialistus.
- ✓ Siekiant išugdyti aukštos kvalifikacijos specialistus, atitinkančius rinkos poreikius, būtinas studentų mokslinių praktikų atlikimas ir profesinės veiklos praktikų atlikimas verslo įmonėse.
- ✓ Skatinti bendrų verslo bei mokslo ir studijų institucijų projektų vykdymą bei verslo inkubatoriuje įsikūrusių įmonių įtraukimą į studentų verslumo ir inovatyvumo ugdymą.

LITERATŪRA

1. Adomaitis, E. ir kt. (2009). *Studentų verslo inkubatorius. Pirmas Lietuvoje, tačiau antras Šiauliuose*. [žiūrėta 2011 04 05]. Prieiga per internetą: <<http://www.slideshare.net/Edgaras/student-verslo-inkubatorius>>.
2. Aerts, K., Matthyssens, P., Vandenbernt, K. (2006). Critical role and screening practices of European business incubators. *Technovation*, 27, 254–267 [žiūrėta 2011 02 05]. Prieiga per internetą: http://www.econ.kuleuven.be/fetew/pdf_publicaties/0560.pdf
3. Arimavičiūtė, M. (2005). *Viešojo sektoriaus institucijų strateginis valdymas*. Vilnius, p. 42–45.
4. Atkočiūnienė Z.O. (2008). Žinių vadybos poveikis darniam vystymuisi. *Informacijos mokslai*. 46, 24 - 36.
5. *Atviro koordinavimo metodo (AKM) mišriosios politikos ekspertų grupės įvertinimo ataskaita* (2007) [žiūrėta 2010 02 10]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/smt/docs/eksp_stud/CREST%20ekspertu%20ataskaita%20lietuviskai%202007%2007%2011.pdf.
6. Bagdonas, E., Bagdonienė, L., (2000). *Administravimo principai*. Kaunas: Technologija
7. Bagdonienė, A., Gideikienė, K., Kušleikienė, L., Smolenskienė, F. (2009). Aukštojo mokslo finansavimas: jo įtaka žmogiškojo kapitalo vystymui. *Verslas, studijos ir aš*. 13 – 15 [žiūrėta 2011 03 01]. Prieiga per internetą: <http://ebookbrowse.com/verslas-studijos-ir-as-2009-02-27-pdf-d67855480>.
8. Bagdzevičienė, R., Tamkus, A., Navackaitė, L. (2003). *Šalies ekonomikos plėtra regionalizacijos ir globalizacijos kontekste* [žiūrėta 2010 09 25]. Prieiga per internetą: http://www.lrti.lt/veikla/Pranesimai/RBagdz_SaliesEk.doc.
9. Bayhan, A. (2006). *Business incubator process: a policy tool for entrepreneurship and enterprise development in a knowledge – based economy* [žiūrėta 2010 05 25]. Prieiga per internetą: http://www.competitiveness.org.pk/downloads/BusinessIncubatorConceptPaper_Modified_23Nov06.pdf
10. *Benchmarking of Business Incubators* (2002) [žiūrėta 2010 05 25]. Prieiga per internetą: <http://www.cses.co.uk/upl/File/Benchmarking-Business-Incubators-main-report-Part-1.pdf>
11. Bitinas B. (1998). *Ugdymo tyrimų metodologija*. Vilnius. Jošara.
12. Bitinas B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius. Kronta.
13. Bitinas, B. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
14. Bivainis, J., Tunčikienė, Ž. (2005). *Viešojo sektoriaus institucijų strateginio planavimo metodologinės nuostatos* [žiūrėta 2009 03 07]. Prieiga per internetą: http://209.85.129.132/search?q=cache:Zr7XmbblVNcJ:www.tede.vgtu.lt/upload/ukis_zurn/1str.pdf+Pateiktos+charakteristikos,+kurios+traktuojamos+kaip+prielaidos,+nustatytin%C4%97s+metodologijos+taikymo+atveju+palankios+rengti+strateginius+sprendimus,+orientuotus+didinti+vie%C5%A1ojo+sektoriaus+institucijos+strateginio+atitikimo+jos+aplinkos+reikalavimams+galimybes,+o+pl%C4%97totin%C4%97s+strategijos+atveju+%E2%80%93+rengti+strateginius+sprendimus,+orientuotus+pl%C4%97toti+%C4%AFmon%C4%97s+potencial%C4%85,+i%C5%A1naudoti+esamas&hl=lt&ct=clnk&cd=1&gl=lt&lr=lang_lt&client=firefox-a.
15. Bivainis, J., Tunčikienė, Ž. (2005). *Viešojo sektoriaus institucijų strateginio planavimo metodologinės nuostatos. Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas*. XI, 1.
16. Bosas, A. (2002). *Strateginis valdymas: nuo korporacijos iki valstybės*. Monografija. Klaipėda: KU leidykla.
17. Bosas, A. (2004). *Strateginis valdymas: nuo korporacijos iki valstybės*. Klaipėda;
18. Briefing, P. (2008). *Business incubation in challenging times* [žiūrėta 2010 08 15]. Prieiga per internetą: <http://www.nesta.org.uk/library/documents/Business-incubators.pdf>.
19. *Business incubation: international case studies* (1999). [žiūrėta 2010 02 12]. Prieiga per internetą: http://books.google.lt/books?id=0oCL-ozcL30C&printsec=frontcover&dq=International+case+studies,+Business+incubation&source=bl&ots=9UKyIGndAF&sig=6cpTJCzi9perv3SBjQU_Lfsr-FY&hl=lt&ei=cZkOTKitEuekOKatqagN&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=2&ved=0CCgQ6AEwAQ#v=onepage&q&f=false
20. Damašienė, V. (2004). *Regiono pramonės plėtros ir užimtumo valdymas*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.

21. Darbas regionų labui. *Europos Sąjunga. Regioninė politika* [žiūrėta 2010 09 10]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/27/working2004_Lt.pdf>.
22. Darbo rinkos analizė ir pasiūlymai darbo jėgos trūkumo problemai spręsti, atsižvelgiant į šalies ūkio plėtros prognozę 2008-2015 metams.(2007) Mokslinio tyrimo darbas. LR Ūkio ministerija. Vykdytojas: UAB „ETKC“.
23. De La Garza, G. F. (1993). The importance of university incubators in Latin America. *European Journal of Education*, 1, 31 – 34 [žiūrėta 2010 11 08]. Prieiga per internetą: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&hid=113&sid=f1c39858-f44d-40f9-ab44-319c614fe956%40sessionmgr113>.
24. Dzemyda, I. (2009). Aukštojo mokslo vaidmuo regionų plėtroje: mokslinių tyrimų ir inovacijų politikos įtaka regionų ekonomikai. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2 (15), 47-56 [žiūrėta 2010 11 06]. Prieiga per internetą: <http://www.minfolit.lt/arch/21501/21801.pdf>.
25. *European Innovation Scoreboard 2009* (2010) [žiūrėta 2010 09 25]. Prieiga per internetą: <http://www.proinno-europe.eu/page/european-innovation-scoreboard-2009>.
26. Galkutė, L. (2008). *Mokslo ir verslo partnerystė – visuomenės darniam vystymuisi. Mokslas ir technika* [žiūrėta 2011 02 06]. Prieiga per internetą: <http://www.mosta.lt/Tyrimai/Files/MT.pdf>.
27. Guide, A. (1997). *Evaluation EU Expenditure Programs*.
28. Gunn, R., Williams, W. (2007) *Strategic tools: an empirical investigation into strategy in practice in the UK. Strategic Change* [žiūrėta 2009 04 08]. Prieiga per internetą <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=21&hid=106&sid=434030ed-0168-46bd-a29d-1fc84be9e164%40sessionmgr103>>
29. Hammonds, K. H. (2001). *Michael Porter's big ideas* [žiūrėta 2010 05 19]. Prieiga per internetą: <http://www.fastcompany.com/online/44/porter.html>
30. Janosky, J. E., Babcock, R. L., Brentin, R. P. (2009). *Incubators for Economic Development. The role of regional state colleges and universities in driving new, high-impact ventures*.
31. Jucevičius, R. (1998) *Strateginis organizacijų valdymas*. Kaunas
32. Junevičius A. *Europos Sąjunga: istoriniai, politiniai, teisiniai aspektai*. Kaunas: Technologija, 1999. P. 8.
33. Karazijienė, Ž., Sabonienė A. (2010). *Žinių visuomenės formavimas žinių ekonomikos kontekste*. Kauno technologijos universitetas.
34. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas. Judex.
35. Kasčiūnas, L. (2008). *Europos Sąjungos plėtros politikos kaita: „trečiojo kelio paieškos“*. [žiūrėta 2009-10-16]. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.eu/fileadmin/Politologija/52/3-32.pdf>>.
36. Katiliūtė, E. (2003) Aukštosios ir vidurinės mokyklos sanglauda švietimo politikos aspektu. *Socialiniai mokslai*. 1(38) [žiūrėta 2010 02 12]. Prieiga per internetą: <<http://www.education.ktu.lt/žurnalą>>.
37. Kazlauskaitė, R., Bučiūnienė, I. (2008). The Role of Human Resources and Their Management in the Establishment of Sustainable Competitive Advantage. *Inžinerinė Ekonomika-Engineering Economics*. 5, 78-84.
38. Keciorytė, V. (2008). Aukštojo mokslo principai. *Filologija. Edukologija*. 4, 38 - 45.
39. Kivinen, O. (1999). How to Redesign the Relations Between the Educational System and Working Life. *New Challenges in the Cooperation Between Education and Training and Working Life. Final Report*. Finland, Tampere.
40. Klijonienė, A. Simanavičienė, Ž. (2005) *Regioninės politikos įgyvendinimo vertinimo metodologija* [žiūrėta 2009 11 12]. Prieiga per internetą: <<http://vddb-dt.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2005-ISSN 1392-3137.N 4 33.PG 11-18/DS.002.0.01.ARTIC>>
41. *Konkurencingumo stebėjimo ir vertinimo sistemų apžvalga*. (2009). Konkurencingumo centras. [žiūrėta 2011-04-26]. Prieiga per internetą: <http://www.versli Lietuva.lt/files/files/PDF/konkurencingumo_stebėjimo_ir_vertinimo_sistemų_apžvalga_09102_2.pdf>.
42. Kriščiukaitienė, G. (2004). *Inovacijos, mokslas ir verslas* [žiūrėta 2010 02 23]. Prieiga per internetą: <<http://www.ktl.mii.lt/mt/straipsniai/200401/inovacijos.doc>>.
43. Kučinskienė, M. Fominienė, A. (2010). Verslo inkubavimo proceso transformacijos didėjančios konkurencijos sąlygomis. *Verslo ir teisės aktualijos*. 5, 110 – 122 [žiūrėta 2011 02 05]. Prieiga per internetą: http://www.ttvam.lt/uploads/documents/leidiniai/versl_teis_akt_t5/07_vta_2010_5.pdf

44. Kučinskienė, M., Jatulevičienė, G. (2004). *Analitinių metodikų integravimas verslo strateginiams sprendimams priimti* [žiūrėta 2010 05 10] Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/ekonom/66/straipsniai/str2.pdf>>
45. Kučinskienė, R., Kučinskas, V. (2002). Jaunimo socialinės integracijos optimizavimas. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 9, 316-326.
46. Lalkaka, R. (2001). *Best practices in business incubation: Lessons (yet to be) learned* [žiūrėta 2011 02 05]. Prieiga per internetą: http://www.bii.ge/eng/studies_&_Papers/LALKAKA_UK.pdf
47. Lydeka, Z., Zakarevičius, P., Žukauskas, P. (2008). Mokslinių tyrimų organizavimo ir finansavimo tobulinimo kryptys Lietuvoje. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. 46, 71 – 84 [žiūrėta 2010 11 06]. Prieiga per internetą: <http://www.minfolit.lt/arch/16501/16975.pdf>.
48. Lodienė, D. (2010) Vadybos mokslo integralumas versle [žiūrėta 2011 02 28]. Prieiga per internetą: www.viko.lt/uploads/files/2010/Straipsniai/33%2520straipsnis.pdf+VADYBOS+MOKSLO+INTEGRALUMA+S+VERSLE&hl=en&gl=uk&pid=bl&srcid=ADGEESj7aeYjx0RosfaqnqK0SqFi2hghIOWWv_-ai45OBNrSCIzhljISZqtRs6ebY78Li0sgoyPpwjZDRbjlle858chjicLoJQpuUPVCOdcK7JAQXpNh_bmMazGHC-a4QFo1f9jW84a3&sig=AHIEtbR4-MaDH_fsmczFMwKWFiAxtLEMqA.
49. Martinkus B., Beržinskienė D. (2005). *Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai*. Kaunas: technologija.
50. Melnikas, B. (2001). *Verslo inkubatorių vadyba*. Kaunas: Technologija.
51. Melnikas, B. *Regionų socialinė ekonominė raida: inovacijos ir "oazių" politika* [žiūrėta 2010 11 25]. Prieiga per internetą: < <http://www3.mruni.lt/lt/modules/mydownloads/visit.php?lid=45>>.
52. Merkys G. (1995). *Pedagoginio tyrimo metodologijos pradmenys*. Šiauliai. Šiaulių pedagoginis institutas.
53. Mian, S. A. (1996). *The University Business Incubator: A Strategy for Developing New Research/Technology-Based Firms*. Dot. Com Ventures, Incubators.
54. Milius, P. (2001) Inovacijos – Lietuvos ateitis. *Mokslas ir technika*. 5, 34.
55. Mintzberg, H. (1994) *The Fall and Rise of Strategic Planning*. *Harvard Business Review* [žiūrėta 2010 04 06] Prieiga per internetą <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=12&hid=106&sid=434030ed-0168-46bd-a29d-1fc84be9e164%40sessionmgr103>>
56. Mintzberg, H., Ahlstrand, B., Lampel, J. (1998). *Strategy Safari: a guided tour through the wilds of strategic management*. London: Prentice Hall, p. 257-272.
57. Mokslo ir verslo bendradarbiavimas padės išbristi iš krizės (2009) [žiūrėta 2011 05 02]. Prieiga per internetą: <http://klaipedascienceandtechnologypark.blogspot.com/2009/06/mokslo-ir-verslo-bendradarbiavimas.html>
58. *Nacionalinis atviros priegios mokslinės komunikacijos ir informacijos centras vieta, kur idėjos virsta realybe* [žiūrėta 2010 11 07]. Prieiga per internetą: <http://www.mkic.mb.vu.lt/img/publikacijos/respublika.pdf>
59. Nadkarni S., Narayanan V. K. (2007) Strategic schemas, Strategic flexibility, and firm performance: the moderating role of industry clocspeed. *Strategic Management Journal* [žiūrėta 2010 04 08] Prieiga per internetą <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=17&hid=106&sid=434030ed-0168-46bd-a29d-1fc84be9e164%40sessionmgr103>>
60. Nickols, F. (2006). *Strategy: Definitions & Meanings*. [Žiūrėta: 2009 – 05 – 19]. Prieiga per internetą: <http://home.att.net/~discon/strategy_definitions.pdf>.
61. Paulikas, V. (2006). Mokslas, mokymas ir inovacijos šiuolaikinėje visuomenėje. *Mokslas ir technika*. 2, 26–28 [žiūrėta 2010 02 12]. Prieiga per internetą: <<http://neris.mii.lt/mt/archyvas.htm>>.
62. Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo Lietuvoje ir kitose šalyse studija (2006) [žiūrėta 2011 02 14]. Prieiga per internetą: <http://strategija.viko.lt/uploads/file/2008042703.pdf>.
63. Pukelis, K. (2003). Karjeros projektavimo gebėjimai žinių visuomenėje: nauji iššūkiai profesiniam konsultavimui ir karjeros planavimui. *Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos*, 6, 67-75.
64. Pundzienė, A., Dienys, V. (2003). *Darbas ir mokymasis: darbo pasaulio ir švietimo sąveikos pobūdžio kaita* [žiūrėta 2010 02 12]. Prieiga per internetą: <http://www.vdu.lt/alearning2003/1%20Dalis/LT/pundziene_lt_geras.doc>.
65. Rakauskienė O. G. (2007). Lietuvos ekonominė ir socialinė sanglauda. *Lietuvos ekonomika Europoje ir globalioje erdvėje: straipsnių rinkinys* [žiūrėta 2009 10 19]. Prieiga per internetą: www.erc.lt/get.php?f.467
66. Rakauskienė, O. G. (2006). *Valstybės ekonominė politika (socialinė politika)*. Vilnius: MRU.

67. Roney, C. W. (2004). *Strategic management methodology* [žiūrėta 2009 03 12]. Prieiga per internetą: http://books.google.lt/books?id=q4qtukXFDA4C&dq=strategic+management+methodology&printsec=frontcover&source=bn&hl=lt&ei=SGq6ScPgENSyJAftsKWZCA&sa=X&oi=book_result&resnum=4&ct=result#PPR8.M1.
68. Roney, C. W. (2004). *Strategic Management Methodology: Generally Accepted Principles for Practitioners*. Westport.
69. Sadler, P., Ryall, M. J., Craig, J. C. (2003). *Strategic Management* [žiūrėta 2010 02 15]. Prieiga per internetą: http://books.google.com/books?id=9C3RVivbbX0C&printsec=frontcover&dq=stategic+management&ei=19u8ScaTNou4yATd8_D5Cw#PPA9.M1;
70. Samuolis, G. (2002) Mokslo ir pramonės bendradarbiavimas. *Mokslas ir technika*. 10 [žiūrėta 2010 02 12]. Prieiga per internetą: <<http://neris.mii.lt/mt/archyvas.htm#2002>>.
71. Scaramuzzi, E. (2002). *Incubators in developing countries: Status and development perspectives* [žiūrėta 2011 02 05]. Prieiga per internetą: https://www.businessgrowthinitiative.org/ResourceCenter/BusinessCentersIncubators/Incubators_in_Developing_Countries.pdf
72. Schulte, P. (2004). The Entrepreneurial University: A Strategy for Institutional Development. *Higher Education in Europe*, XXIX (2), 187 – 191.
73. Sistemiško viešojo sektoriaus mokslinių tyrimų ir studijų institucijų tinklo pertvarkymo galimybių analizė (2006). *Mokslo ir studijų infrastruktūros optimizavimo studija, 1 tyrimo ataskaita*, 42 – 45.
74. Smaguraskienė, L. (2008). Teritorinė institucinė verslo skatinimo sistema Lietuvoje. *Annales Geographicae*, 41 (1 – 2) t., 90 – 102 [žiūrėta 2011 02 02]. Prieiga per internetą: <http://www.geo.lt/geo/uploads/media/90-102.pdf>
75. Staliorūtė, L. Inovacinė sistema regioniniame lygmenyje [žiūrėta 2010 12 12]. Prieiga per internetą <http://www.lrti.lt/veikla/publikacijos.html>
76. Stoner J. A. F., Freeman R. E., Gilbert D. R. Jr. (2005). *Vadyba*. Kaunas. Poligrafija ir informatika.
77. Szabó, A. (2006). Business incubators as element of business services institutions. *Erenet Profile*, 1- 14 [žiūrėta 2011 02 05]. Prieiga per internetą: <http://www.erenet.org/papers/bsi.pdf>>. Martinkus B., Beržinskienė D. (2005). *Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai*. Kaunas: technologija.
78. Šimelevič, K., Bagdzevičienė, R. *Regionalizacijos procesas – vienas iš svarbiausių veiksnių, užtikrinančių regionų ekonominę plėtrą* [žiūrėta 2010 12 12]. Prieiga per internetą: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:yT7mp5trFxoJ:www.lrti.lt/veikla/RP_RegProc.doc+REGIONO+SAMPRAITA+IR+REGIONALIZACIJOS+PROCESAI+EUROPOJE&cd=3&hl=lt&ct=clnk&gl=lt
79. Šmergelienė, A. (2007) Lietuvos kolegijų bendradarbiavimo žmoniškųjų išteklių plėtros dalyvių tinkle vertinimas. *Ekonomika*.
80. Tidikis R. (2003). *Socialinių tyrimų metodologija*. Vilnius. Lietuvos teisės universiteto leidybos centras.
81. Tyran, C. K. (1994). *The Application of Electronic Meeting Technology to Support Strategic Management* [žiūrėta 2009 04 10] Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=6&hid=112&sid=d6dfb27e-16c4-45f5-afee-dc53f632971d%40sessionmgr10>>
82. Tomassen, T., Serapinaitė, I. *Regionų plėtra: patirtis – požiūriai – modeliai* [žiūrėta 2010 12 12]. Prieiga per internetą <http://www.lrti.lt/veikla/publikacijos.html>
83. Vaitkevičius S., Merkys G., Savanevičienė A., (2006) Model of Strategic Analysis Tools Typology. *Enginnering Economics*. 2 (47) [žiūrėta 2009 04 08] Prieiga per internetą: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=9&hid=106&sid=434030ed-0168-46bd-a29d-1fc84be9e164%40sessionmgr103>>
84. *Verslo ir mokslo bendradarbiavimas* (2010) [žiūrėta 2010 11 06]. Prieiga per internetą: http://www.ukmin.lt/lt/veikla/veiklos_sritys/ino/VM_bendradarbiavimas/.
85. *Viešųjų paslaugų verslui tinklo įstaigų valdymo tobulinimo ir veiklos efektyvumo didinimo galimybių analizė*. Taikomasis mokslinis tyrimas. [žiūrėta 2011-04-26]. Prieiga per internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/svv/doc/Studija_JOISTRA_20070122.doc>.
86. Vitkus, G. (2002). Europos Sąjunga. *Enciklopedinis žinytas*. Vilnius.

87. Wittman, M. C. (2007) Strategic Alliances: What Can We Learn When They Fail? *Journal of Business-to-Business Marketing*. 14(3) [žiūrėta 2010 04 10] Prieiga per internetą <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=5&hid=106&sid=add99862-0ccb-4b08-a12e-d3c41097b2ff%40sessionmgr104> >
88. *Žalioji knyga. Europos mokslinių tyrimų erdvė. Naujos perspektyvos* (2007) [žiūrėta 2010 11 06]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/research/era/pdf/era_gp_final_lt.pdf.
89. *Žmogiškųjų išteklių sektoriaus situacijos analizė. Situacijos analizės metodologiniai pasirinkimai ir jų argumentai* [žiūrėta 2008 10 14]. Prieiga per internetą: <<http://www.siauliai.aps.lt/ava/selectPage.do?docLocator=E54BC063348211D9B961746164617373&inlanguage=lt>>.
90. Лаврова Л.А. (2006). Инвестиции в человеческого роста - основная проблема качественного экономического роста. Омский научный вестник. 8-1, 190-195.

DOKUMENTAI

1. „Saulėtekio slėnio“ mokslo technologijų parko bei verslo inkubatoriaus įmonių atrakos nuostatai (2006) [žiūrėta 2011 02 10]. Prieiga per internetą: lotus.vgtu.lt/.../Sauletekio%20slenis%20imoniui%20atrankos%20kriterijai.doc
2. 2004 m. sausio 27 d. Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-1977. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 25-752;
3. 2005 m. spalio 19 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1104. *Valstybės Žinios*. 2005, Nr. 126-4491 [žiūrėta 2010 09 25]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=264150&p_query=&p_tr2=.
4. 2005 m. vasario 15 d. patvirtintas Ūkio ministro įsakymas Nr. 4-73 “Dėl viešųjų paslaugų verslui tinklo įstaigų finansavimo” įtvirtino nuostatą, kad tiek VIC, tiek VI finansinė parama iš valstybės biudžeto skiriama pagal pateikiamuose paslaugų verslui programų projektuose pateikiamą lėšų poreikį
5. 2007–2013 m. *Ekonomikos augimo veiksmų programa* (2007) [žiūrėta 2010 09 25]. Prieiga per internetą: www.esparama.lt/.../VP_Ekonomikos_augimo_2007-07-05.doc.
6. 2007–2013 m. *Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa* (2006). Vilnius.
7. 2010 m. kovo 10 d. *Europos Parlamento rezoliucija dėl „ES 2020“* (2010) [žiūrėta 2011 02 02]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010-0053+0+DOC+XML+V0//LT&language=EN>.
8. *Amsterdamo sutartis, iš dalies pakeičianti ir papildanti Europos Sąjungos sutartį, Europos Bendrijų steigimo sutartis ir tam tikrus su jomis susijusius aktus* (1997). [žiūrėta 2010 11 06]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=29686.
9. *Bendroji nacionalinė mokslinių tyrimų bei mokslo ir verslo bendradarbiavimo programa* (2008) [žiūrėta 2010 11 06]. Prieiga per internetą: http://lms.lt/files/active/0/BMV_20080303.pdf
10. *Comenius programa*. [žiūrėta 2009 10 10]. Prieiga per internetą: <http://www.smpf.lt/index.php?id=25>
11. Darbo rinkos analizė ir pasiūlymai darbo jėgos trūkumo problemai spręsti, atsižvelgiant į šalies ūkio plėtros prognozę 2005–2013 metams. Tyrimas (2007). Vilnius.
12. *Darnaus vystymosi rodikliai* (2010). Vilnius [žiūrėta 2010 10 12]. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/uploads/11_Darnaus_vystymosi_rodikliai_2010.pdf?PHPSESSID=c54c359b38bb9bc7066e08e4391cd697>
13. *Dėl Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos*. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimas Nr. 1270. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 139-5019.
14. *ES struktūrinė parama 2007-2013 m. laikotarpiui Lietuvoje*. [žiūrėta 2010 09 30]. Prieiga per internetą: <<http://esf.socmin.lt/index.php?-959049792>>.
15. *ES struktūrinės paramos įsisavinimas 2007-2013 m.* [žiūrėta 2009 09 30]. Prieiga per internetą: <<http://www.verslopagreitis.lt/?lang=lt&page=pages&id=9>>.
16. *Eurobarometras 68 “visuomenės nuomonė Europos Sąjungoje 2007 m. ruduo“* [žiūrėta 2010 10 07]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb68/eb68_lt_nat.pdf>.
17. *Europos parlamento ir Tarybos reglamentas dėl Europos socialinės plėtros fondo* (1999). Nr. 1783/1999. [žiūrėta 2009 11 23]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999R1783:LT:HTML>>.

18. *Europos Sąjungos finansinė parama. Apie ES struktūrinius fondus.* (2006) [žiūrėta 2009 11 22]. Prieiga per internetą: <<http://www.finmin.lt/finmin/selectpage.do?>>.
19. *Infrastruktūros mokesčio ir finansavimo alternatyvų analizė* (2006). Lietuvos laisvosios rinkos institutas.
20. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei regiono komitetui. *Regioninės politikos įnašas į pažangų augimą 2020 m. Europoje* (2010). Briuselis [žiūrėta 2011 02 07]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/smart_growth/comm2010_553_lt.pdf
21. *Lėšų, skirtų verslo inkubatorių ir technologinių parkų steigimo, įsikūrimo ir veiklos išlaidoms iš dalies dengti, naudojimo tvarka*, (1999) [žiūrėta 2010 02 05]. Prieiga per internetą: [textil.stfi.de/download/sites/download_script.asp?filename=136_80.doc](http://www.stfi.de/download/sites/download_script.asp?filename=136_80.doc)
22. *Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvencijos tikslui įgyvendinti* (2007). [žiūrėta 2011 02 05]. Prieiga per internetą: http://www.esparama.lt/ES_Paramas/strukturines_paramos_2007_1013m._medis/titulinis/files/Strategija_2007-03-30.pdf.
23. Lietuvos aukštųjų mokyklų vidinės struktūros, jų tinklo analizė. Galimos aukštųjų mokyklų valdymo pertvarkos modelis. III ataskaita (2007) [žiūrėta 2011 03 07]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/es/III%20ataskaita.pdf
24. Lietuvos Respublikos Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas. *Valstybės Žinios*. 1998, Nr. 66-1909
25. Lietuvos Respublikos Profesinio mokymo įstatymas. *Valstybės Žinios*. 1997, Nr. 98-2478.
26. Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo įstatymas. *Valstybės Žinios*. 2004, Nr.120-4428
27. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. *Valstybės Žinios*. 2003, Nr. 63-2853.
28. Lietuvos Respublikos Užimtumo rėmimo įstatymas. *Valstybės Žinios*. 2006, Nr. 73-2762.
29. Mokslo ir technologijų parkų plėtros koncepcija. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. 963 [žiūrėta 2010 12 06]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/nutarimai/ntr_030718_963.htm
30. Nacionalinė bendroji strategija: Lietuvos 2007 – 2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija (2006) [žiūrėta 2011 03 07]. Prieiga per internetą: www.lzuu.lt/file.doc?id=15985
31. Projekto tyrimas "Mokslininkų ir tyrėjų organizacijų bendradarbiavimas su regiono verslo sektoriumi" (2010) [žiūrėta 2011 04 20]. Prieiga per internetą: <http://lms.salduve.su.lt/index.php?page=331&printview=1>
32. Protų susigrąžinimo programos parengimas ir įgyvendinimas, (2008). *Projekto baigiamasis leidinys*.
33. *Struktūriniai fondai*. [žiūrėta 2010 09 30]. Prieiga per internetą: <http://www.eurofondai.lt/?page=es_strukturiniai_fondai>.
34. Šiaulių regiono 2007 – 2013 metų plėtros planas. I dalis. Strategija (2010) [žiūrėta 2011 04 02]. Prieiga per internetą: http://www.vrm.lt/nrp/assets/files/Siauliai/SRPP/SAVA_SRPP_1dalis_2dalis20105933512.pdf
35. Šiaulių verslo inkubatoriaus veiklos ataskaita už 2009 m. I pusmetį (2009) [žiūrėta 2011 04 05]. Prieiga per internetą: <http://www.svi.lt/content/download/445/3914/file/atask2009Ip%5B1%5D.doc>
36. *Švietimas, mokymas, jaunimas*. [žiūrėta 2009 10 10]. Prieiga per internetą: http://europa.eu/pol/educ/index_lt.htm
37. *Tarptautinės MTTP programos*. [žiūrėta 2009 10 17]. Prieiga per internetą: http://www.ktu.lt/lt/tarptautiniai_ryšiai/tarptautines_programos/7bp_programa.asp
38. Viešojo sektoriaus mokslinių tyrimų ir studijų infrastruktūros analizė. *Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija* (2007). [žiūrėta 2010 09 28]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/es/II%20ataskaita.pdf
39. Viešųjų paslaugų verslui tinklo įstaigų valdymo tobulinimo ir veiklos efektyvumo didinimo galimybių analizė (2006). *Taikomasis mokslinis tyrimas* [žiūrėta 2011 02 05]. Prieiga per internetą: www.ukmin.lt/lt/svv/doc/Studija_JOSTRA_20070122.doc
40. *Žmogiškųjų išteklių plėtra* [žiūrėta 2010 11 01]. Prieiga per internetą: <<http://www.socmin.lt/index.php?2057028156>>.
41. Žmogiškųjų išteklių sektoriaus situacijos analizė. *Situacijos analizės metodologiniai pasirinkimai ir jų argumentai* [žiūrėta 2010 10 14]. Prieiga per internetą: <<http://www.siauliai.aps.lt/ava/selectPage.do?docLocator=E54BC063348211D9B961746164617373&inlanguage=lt>>

PRIEDAI

Klausimynas Šiaulių verslo inkubatoriaus atstovams

Gerbiamas eksperte!

Lietuvoje nėra tinkamai išplėtotą mokslo, studijų ir verslo integracija. *Todėl mums labai svarbu atskleisti mokslo, studijų ir verslo integracijos problemas ir tobulinimo galimybes.* Jūsų atsakymai bus panaudoti rašant magistro darbą tema: Mokslo, studijų ir verslo integracijos strateginiai prioritetai: Šiaulių regiono atvejis.

1. Remdamiesi žemiau išvardintomis gairėmis, nurodykite veiksnius, turinčius įtakos mokslo, studijų ir verslo integracijai.

1. Kokie yra pagrindiniai Jūsų inkubatoriaus veiksmai, siekiant plėtoti mokslo, studijų ir verslo integraciją Lietuvoje? Kokie veiksniai skatina, o kurie trukdo verslo inkubatorių veiklai?

.....

.....

.....

.....

2. Kokius verslo inkubatoriai ir įmonės mato siūlymus aukštosioms mokykloms dėl studijų rengimo? Kokių specialistų reikėtų? Į kokius rezultatus jie turėtų būti orientuoti?

.....

.....

.....

.....

3. Kaip manote, nuo ko priklauso mokslo, studijų ir verslo integracijos sėkmė?

.....

.....

.....

4. Kaip vertinate mokymo įstaigų siūlomas mokymo programas? Ar siūlomų mokymų verslo atstovams tematika atitinka verslo poreikius? Pakomentuokite plačiau. Kokios tematikos mokymų trūksta?

.....

.....

.....

.....

5. Ar sutinkate su teiginiu, jog “didinti Lietuvos mokslo dėmesingumą aplinkai ir aktualumą taip pat trukdo tai, kad sistemoje akivaizdžiai trūksta tarpininkaujančių institucijų” (Nuoroda į šaltinį). Pakomentuokite.

.....

.....

.....

.....

2. Remdamiesi žemiau išvardintomis gairėmis, nurodykite pagrindines priežastis, Jūsų nuomone, padedančias ar trukdančias verslo inkubatorių paslaugas teikti maksimaliu galimu lygiu.

1. Kokios verslo inkubatoriaus teikiamos paslaugos labiausiai reikalingos inkubuojamoms įmonėms?

.....

.....

.....

.....

2. Į ką turėtų būti orientuotas verslo inkubatorių veiklos pobūdis ir specializacija siekiant mokslo, studijų ir verslo integracijos?

.....

.....

.....

.....

3. Ar inkubuojamos įmonės bendrauja su mokslo ir studijų institucijomis (bendri projektai, studentų praktikos ir pan.)? Nurodykite Jums žinomas bendradarbiavimo formas ir pateikite šio bendradarbiavimo privalumus.

.....

.....

.....

.....

4. Kas turėtų būti tobulinama verslo inkubatorių sistemoje siekiant geresnių rezultatų ir didesnio teigiamo poveikio mokslo, studijų ir verslo integracijos procese?

.....

.....

.....

.....

5. Ar verslo inkubatoriai įtraukiami sprendžiant dabartines šalies ūkio ir kultūros problemas, strategiškai planuojant šalies vystimąsi, prognozuojant vienokias ar kitokias valstybines valdžios veiksmų pasekmes? Argumentuokite savo atsakymą.

.....

.....

.....

6. Ar verslo atstovai yra pakankamai informuoti apie Lietuvoje plėtojamą mokslą naujoves ir jų pritaikomumą įmonėse? Kokie verslo sektoriaus poreikiai moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai?

.....

.....

.....

3. Remdamiesi žemiau išvardintomis gairėmis, nurodykite, kokius dalykus reikėtų keisti mokslo, studijų ir verslo integracijos procese

1. Kaip mokslo, studijų ir verslo integracijai skatinti padėtų bendrų projektų vykdymas, baigiamųjų darbų rašymas?

.....

.....

.....

2. Kaip sėkmingai atlikti mokslo, studijų ir verslo integraciją, kad studentai įgytas žinias sėkmingai galėtų pritaikyti versle?

.....

.....

.....

3. Kodėl praktinio pritaikomumo funkcijas, integruojant mokslo žinias į verslą, pilnai neatlieka mokslo institucijos? Kaip mokslui suformuoti tokias žinias, kurios būtų pritaikytos versle praktiškai ir kvalifikuotai?

.....

.....

.....

.....
4. Nurodykite pasiūlymus dėl verslo inkubatorių veiklos ir valdymo gerinimo skatinant mokslo, studijų ir verslo integraciją.
.....
.....
.....

5. Kokiomis priemonėmis turėtų bendrauti tarpusavyje mokslo, studijų ir verslo institucijos?
.....
.....
.....

6. Kaip manote, ar įdiegus verslo inkubatorių e. sistemą pagerėtų mokslo, studijų ir verslo institucijų bendradarbiavimas integracijos procese? Pakomentuokite.
.....
.....
.....

ATSAKYKITE Į KELETĄ KLAUSIMŲ APIE SAVE

Jūsų išsilavinimas:

Jūsų darbo stažas:

Jūsų pareigos:

.....

.....

.....

DĖKOJAME UŽ IŠSAMIOUS ATSAKYMUS!

Klausimynas verslo atstovams

Gerbiamas eksperte!

Lietuvoje nėra tinkamai išplėtotą mokslo, studijų ir verslo integracija. *Todėl mums labai svarbu atskleisti mokslo, studijų ir verslo integracijos problemas ir tobulinimo galimybes.* Jūsų atsakymai bus panaudoti rašant magistro darbą tema: Mokslo, studijų ir verslo integracijos strateginiai prioritetai: Šiaulių regiono atvejis.

I. Remdamiesi žemiau išvardintomis gairėmis, nurodykite veiksnius, turinčius įtakos mokslo, studijų ir verslo integracijai.

1. Kokie yra pagrindiniai Jūsų įmonės veiksmai, siekiant plėtoti mokslo, studijų ir verslo integraciją Lietuvoje?

.....

.....

.....

.....

2. Kokius siūlymus aukštosios mokykloms mato verslo įmonės dėl studijų rengimo? Kokių specialistų reikėtų? Į kokius rezultatus jie turėtų būti orientuoti?

.....

.....

.....

.....

3. Kaip manote, nuo ko priklauso mokslo, studijų ir verslo integracijos sėkmė?

.....

.....

.....

4. Kaip vertinate mokymo įstaigų siūlomas mokymo programas? Ar siūlomų mokymų verslo atstovams tematika atitinka verslo poreikius? Pakomentuokite plačiau. Kokios tematikos mokymų trūksta?

.....

.....

.....

.....

II. Remdamiesi žemiau išvardintomis gairėmis, nurodykite pagrindines priežastis, Jūsų

nuomone, padedančias ar trukdančias verslo inkubatorių paslaugas teikti maksimaliu galimu lygiu.

1. Kokią įtaką verslo inkubatorių veikla turi mokslo, studijų ir verslo integracijos procesui?

.....
.....
.....
.....

2. Į ką turėtų būti orientuotas verslo inkubatorių veiklos pobūdis ir specializacija siekiant mokslo, studijų ir verslo integracijos?

.....
.....
.....
.....

3. Ar įmonės bendrauja su mokslo ir studijų institucijomis (bendri projektai, studentų praktikos ir pan.)? Nurodykite Jums žinomas bendradarbiavimo formas ir pateikite šio bendradarbiavimo privalumus.

.....
.....
.....
.....

4. Kas turėtų būti tobulinama valstybės vykdomoje politikoje, siekiant geresnių rezultatų ir didesnio teigiamo poveikio mokslo, studijų ir verslo integracijos procese?

.....
.....
.....
.....

5. Ar verslo atstovai įtraukiami sprendžiant dabartines šalies ūkio ir kultūros problemas, strategiškai planuojant šalies vystimąsi, prognozuojant vienokias ar kitokias valstybines valdžios veiksmų pasekmes? Argumentuokite savo atsakymą.

.....
.....
.....
.....

6. Ar verslo atstovai yra pakankamai informuoti apie Lietuvoje plėtojamą mokslo naujoves ir jų pritaikomumo galimybes įmonėse? Kokie verslo sektoriaus poreikiai moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai?

.....

.....

.....

III. Remdamiesi žemiau išvardintomis gairėmis, nurodykite, kokius dalykus reikėtų keisti mokslo, studijų ir verslo integracijos procese

1. Kaip manote, kokie būtų pagrindiniai mokslo, studijų ir verslo strateginiai prioritetai?

.....

.....

.....

2. Kokiomis priemonėmis turėtų bendrauti tarpusavyje mokslo, studijų ir verslo institucijos?

.....

.....

.....

3. Kaip mokslo, studijų ir verslo integracijai skatinti padėtų bendrų projektų vykdymas, baigiamųjų darbų rašymas?

.....

.....

.....

4. Kaip sėkmingai atlikti mokslo, studijų ir verslo integraciją, kad studentai įgytas žinias sėkmingai galėtų pritaikyti versle?

.....

.....

.....

5. Kodėl praktinio pritaikomumo funkcijas, integruojant mokslo žinias į verslą, pilnai neatlieka mokslo institucijos? Kaip mokslui suformuoti tokias žinias, kurios būtų pritaikytos versle praktiškai ir kvalifikuotai?

.....
.....
.....
.....

ATSAKYKITE Į KELETĄ KLAUSIMŲ APIE SAVE

Jūsų išsilavinimas:

Jūsų darbo stažas:

Jūsų pareigos:

.....

.....

.....

DĖKOJAME UŽ IŠSAMIUS ATSAKYMUS!

Verslo inkubatorių veiklos SSGG analizė

Stiprybės
<ul style="list-style-type: none"> • Šiaulių universitetas tapo vienu didžiausių klasikinių universitetų ir yra svarbiausia regiono studijų ir mokslo institucija su išplėta universitetine studijų baze (studijų programų įvairovė, modernios bibliotekos, plėtojamos nuotolinės studijos ir kt.). • Galimybės kiekvienam Lietuvos piliečiui studijuoti aukštojoje mokykloje pasirinktu būdu (nuotoliniu, neakivaizdiniu (ar kitu būdu). • Didelis santykinis asmenų, įgijusių aukštąjį išsilavinimą, skaičius. • Vykdomi projektai, sudarantys prielaidas efektyviai mokslo, studijų ir verslo integracijai. • Didėja išlaidos MTTP aukštojo mokslo ir valdžios sektoriuose • Šiaulių regionas - aktyvios socialinės partnerystės regionas • Intensyvi pramonės ir verslo plėtra • Šiaulių apskrities savivaldybėse įsteigti SVV skatinimo fondai, iš kurių savivaldybės teikia finansinę ir techninę paramą SVV. • Didėja lėšos skiriamos verslo inkubatoriaus veiklai. • Vykdomi verslo informaciniai sklaidos renginiai • Šiaulių VI bendradarbiavimas su ŠU ir kitomis miesto bei regiono ir šalies aukštosiomis ir profesinio rengimo įstaigomis, Šiaulių m. Savivaldybe • Verslo inkubatoriai prisideda ir prie naujų darbo vietų sukūrimo
Silpnybės
<ul style="list-style-type: none"> • Šiauliai neatitinka metropolinio lygmens centro kriterijų ir yra silpniausia šio lygmens grandis. • Mokslo ir studijų institucijų veikla neatitinka darbo rinkos poreikių. • Nepakankama mokslinių tyrimų ir studijų infrastruktūra bei informacinė bazė. • Žemas darbo jėgos našumas, darbo jėgos kompetencijos ir kvalifikacijos neatitikimas rinkos poreikiams. • Regione dominuoja žemą - vidutinę pridėtinę vertę kuriančios pramonės šakos, nedidelė dalis tenka aukštų technologijų imonėms. • Pramonės įmonių darbo produktyvumas yra žemas, nes yra mažas įmonių inovatyvumas. • „Protų nutekėjimas“: gabių abiturientų, absolventų, aukštos kvalifikacijos specialistų išvykimas į užsienio šalis arba į kitus Lietuvos didžiuosius miestus. • Darbo jėgos trūkumas yra vienas iš didžiausių Lietuvos ūkio plėtros apribojimų. • Netobula mokymosi visą gyvenimą institucijų sistema, kurią lemia netobulas reguliavimas, neužbaigtos švietimo sistemos reformos. • Nemažai aukštųjų mokyklų personalo, dėstančio specialybės disciplinas, neturi darbo šiuolaikinėje pramonės, verslo ir paslaugų sferoje patirties ir nėra giliau susipažinusi su šia sfera. • Absolventai turi per mažai praktinių įgūdžių. (Lietuvos aukštųjų mokyklų vidinės struktūros, jų tinklo analizė. Galimas aukštųjų mokyklų valdymo pertvarkos modelis ir ataskaita (2007)) • Studijų programose, kuriose tiesiogiai ruošiami specialistai verslui ir pramonei, mažai dėstoma praktika. • Nepakankama švietimo paslaugų kokybė, kurią lemia nepakankama švietimo personalo kvalifikacija, trūksta šiuolaikiškos metodikos, susidėvėjusi arba morališkai pasenusi švietimo infrastruktūra ir prastas aprūpinimas mokymo priemonėmis.
Galimybės
<ul style="list-style-type: none"> • Ugdyti akademinę dvasią, stiprinti pagrindinius žinių polius – studijas, mokslą ir meną bei inovacijas • Verslo inkubatorių veiklos pagalba sėkmingai konkuruoti darbo rinkoje, efektyviau užtikrinti verslo vystymąsi, siekti geresnių rezultatų, sėkmingiau organizuoti mokslo, studijų ir verslo bendradarbiavimą. • Didėjančios išlaidos MTTP mokslo ir valdžios sektoriuose sudaro galimybę padėti rinkos subjektams kurti ir diegti naujoves, suteikiant jiems tiesioginę paramą • verslo infrastruktūra, apimanti industrines zonas, Šiaulių miesto viešąjį logistikos centrą, verslo inkubatorius ir naujai besiformuojančius klasterius sudaro galimybę tolimesnei verslo koncentracijai regione. • Teikti konsultacines paslaugas ir įvairioms kitoms verslo vystymo įstaigoms bei institucijoms. Smunkant gamybai konkrečiame regione ar rajone, verslo inkubatoriai įgalina racionaliai panaudoti nenaudojamas patalpas pramoninėse zonose bei paskatina kvalifikuotą darbo jėgą imtis nuosavo verslo.

- Mokslo institucijų sukurtų žinių komercializavimas, verslo poreikiais grįstų taikomųjų tyrimų vykdymas.
- Šiaulius išplėtoti iki metropolinio lygmens centro

Grėsmės

- Tolesnis aukštos kvalifikacijos specialistų ir kitos darbo jėgos „nutekėjimas“ į užsienį.
- Švietimo sistema dėl mažų atlyginimų tampa nepatraukli produktyviausiems darbuotojams ir auga „protų nutekėjimas“ į kitas veiklos sritis
- Tolesnis „protų nutekėjimas“ iš aukštojo mokslo ar MTTP sistemos dėl nepalankios aplinkos tyrėjų karjerai
- Didelis tyrėjų trūkumas dėl natūralios darbuotojų kaitos („senėjimo“), galintis pasireikšti jau artimiausiais metais
- Integruoto požiūrio į darbo rinkos lankstumo ir užimtumo saugumo pusiausvyrą stoka gali kliudyti didėti užimtumui ir darbo jėgos ekonominiam aktyvumui.
- Tolesnė darbo jėgos, ypač aukštos kvalifikacijos, emigracija gali stabdyti ekonomikos plėtrą.
- Nėra vientisos mokslo ir inovacijų politikos, per maža biudžeto investicijų, taigi Lietuvos mokslas ir įmonės gali pralaimėti konkurencinę kovą Europos mokslinių tyrimų ir ekonominėje erdvėje.
- Kuriant uždarą nacionalinę mokslo, inovacijų ir aukštojo mokslo sistemą vien biudžeto lėšomis, mažės šalies mokslo potencialas, blogės specialistų rengimas.
- Netinkamas ES struktūrinės paramos naudojimas MTEP ir inovacijoms, nesuderinti specialistų rengimo ir darbo rinkos plėtros procesai gali skatinti aukštos kvalifikacijos specialistus, tyrėjus ir kitą darbo jėgą išvykti į užsienį.

Sudaryta autoriaus remiantis šaltiniais: Lietuvos aukštųjų mokyklų vidinės struktūros, jų tinklo analizė. Galimas aukštųjų mokyklų valdymo pertvarkos modelis ir ataskaita (2007), Darnaus vystymosi rodikliai (2010), 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa (2006), Šiaulių regiono 2007 – 2013 metų plėtros planas. I dalis. Strategija (2010)

Verslo informaciniai sklaidos renginiai

Eilės Nr.	Renginio pavadinimas	Data	Dalyvių skaičius	Renginio trukmė (val.)
1	Informacinis renginys "Mokestinės bazės pasikeitimai nuo 2009 01 01"	2009.01.13	40	5
2.	Mokamasis seminaras pareiškėjams, siekiantiems gauti paramą pagal priemones "E-VERSLAS LT" ir " PROCESAS LT"	2009.01.26	30	6
3.	Info renginys 2007-2013 metų KPP parama kaimo vystymui	2009.02.19	36	4
4.	Apskritojo stalo diskusija, skirta ŠVI 10-mečiui "Smulkiojo ir vidutinio verslo aktualijos Šiaulių apskrityje. 10 metų patirtis ir perspektyvos	2009.02.20	61	7
5.	"Asmeninio naudojimo vertikalios "Tassa" vėjo jėgainės skirtos elektros, šilumos gamybai ir su jomis susijusiomis naujosios technologijos Lietuvos rinkai" pristatymas	2009.02.25	40	5
6.	Naujovės siekiantiems paramos pagal KPP 2007-2013 metų programą	2009.02.26	45	4
7.	"IT&T sprendimai - įmonės veiklos kaštų optimizavimui"	2009.03.05	21	6
8.	RENGINYS Tyrimas „Šiaulių neįgaliųjų verslo plėtros centro teikiamų paslaugų įvertinimas: neįgaliųjų asmenų sutelktos grupės tyrimo rezultatai“	2009.03.25	6	4
9.	Investicijos į tauriuosius metalus	2009.05.05	13	3
10.	„Europos Sąjungos parama verslui ir inovacijoms“ (Renginys skirtas „Europos verslininkystės savaitei 2009“)	2009.05.12	11	5
11.	"Agrarinės aplinkos priemonės:reikalavimai ir galimybės"	2009.05.19	30	5
12.	"Verslo skatinimo galimybės"	2009.05.22	15	3
13.	Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartų praktinio taikymo įsaigose inf. Renginys	2009.06.04	90	6
Iš viso:			438	63

Šaltinis: Šiaulių verslo inkubatoriaus veiklos ataskaita už 2009 m. I pusmetį (2009) [žiūrėta 2011 04 05]. Prieiga per internetą: <http://www.svi.lt/content/download/445/3914/file/atask2009Ip%5B1%5D.doc>

Šiaulių VI bendradarbiavimo ypatumai

Šiaulių verslo inkubatoriaus bendradarbiavimas	Veikla
Šiaulių VI bendradarbiavimas su ŠU ir kitomis miesto bei regiono ir šalies aukštosiomis ir profesinio rengimo įstaigomis	<p>Šiaulių VI praktiką atliko 12 studentų</p> <p>Socialinės parterystės sutartis su ŠU</p> <p>Socialinės parterystės sutartis su Šiaulių kolegija</p> <p>Socialinės parterystės sutartis su Šiaurės Lietuvos kolegija</p> <p>Darbas Bakalaurų baigiamųjų darbų komisijose</p> <p>Darbas Šiaulių PRC baigiamųjų egzaminų komisijoje</p> <p>Įvadinė paskaita ŠU Socialinių mokslų fakulteto studentams "SVV paramos sistema Lietuvoje Šiaulių VI teikiamos paslaugos verslininkams"</p> <p>VU Ekonomikos fakulteto studentės A.Purickaitės kursinis darbas "'Verslo inkubatoriai, ju veiklos vystymo praktinės galimybės Lietuvoje"</p> <p>Praktikantų atlikti tyrimai apie Šiaulių VI įsikūrusių įmonių amžių, lytį ir išsilavinimą.</p>
Bendradarbiavimas su Šiaulių m. savivaldybe	<p>Darbas savivaldybės SVV rėmimo fonde;</p> <p>Darbas savivaldybės Teigiamo įvaizdžio formavimo komisijos darbe</p> <p>Informacijos teikimas savivaldybės Tarybos komisijoms;</p> <p>Dalyvavimas ir informacijos teikimas miesto savivaldybės įmonių pasitarimuose.</p> <p>Informacijos teikimas "Šiaulių Talkšos ežero sutvarkymo galimybių studijos" rengėjams.</p> <p>"Šiaulių "Kultūros parko įsteigimo" projektas.</p> <p>"Baltų parko įsteigimo" projektas</p>
Kita verslo inkubatoriaus veikla	<p>Tarptautinėje mokslinė-praktinė konferencijoje „Verslas, studijos ir aš". Parengtas ir skaitytas pranešimas tema: „Smulčiojo ir vidutiniojo verslo paramos infrastruktūra Lietuvoje: reikšmė regionų plėtrai ir problemos". 2009 02 27 Šiaulių kolegija</p> <p>Gegužės 15 d. dalyvavo tiesioginėje radijo laidoje (radijo stotis RS2). Tema: Verslo inkubatorius – sudėti paramos verslui infrastruktūros dalis. Studentai verslo inkubatoriuje: Kas geriau - galimybės įsidarbinti inkubatoriaus įmonėse ar imtis verslo pačiam.</p> <p>2009 m. gegužės 07 d. buvo priimta Burgaso (Bulgarija) universiteto Socialinių mokslų fakulteto dekanı dr. doc. Ivano Dimitrovo vadovaujama aukštosios mokyklos delegacija. Sutarta dėl dalyvavimo Burgaso universitete organizuojamos konferencijos rugsėjo pradžioje. Taip pat dėl dalyvavimo Burgaso verslo inkubatoriaus įsteigimo projekte.</p>

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis Šiaulių verslo inkubatoriaus veiklos ataskaita už 2009 m. I pusmetį (2009) [žiūrėta 2011 04 05]. Prieiga per internetą: <http://www.svi.lt/content/download/445/3914/file/atask2009Ip%5B1%5D.doc>

Verslo inkubatorių įmonių ir naujai sukurtų darbo vietų skaičius

Verslo inkubatoriai	Įregistravimo data	Inkubuojamų įmonių skaičius VI veiklos pradžioje	Įmonių skaičius (inkubuotų ir inkubuojamų) nuo VI įregistravimo iki 2005 m. sausio 1 d.	Naujai sukurtų darbo vietų skaičius nuo VI įregistravimo iki 2004 m. sausio 1 d.
Alytaus VI	1998 12 13	4	30	159
Ignalinos AE	2003 03 10	12	30	36
regiono VI				
KTU regioninis VI	1998 06 11	6	99	327
Kazlų Rūdos VI	2000 08 03	0	31	138
Šiaulių VI	1999 01 08	4	56	570
Telšių apskrities VI	1998 11 09	10	44	368
Vilnios VI	1998 12 13	5	60	128
Iš viso:		41	350	1726

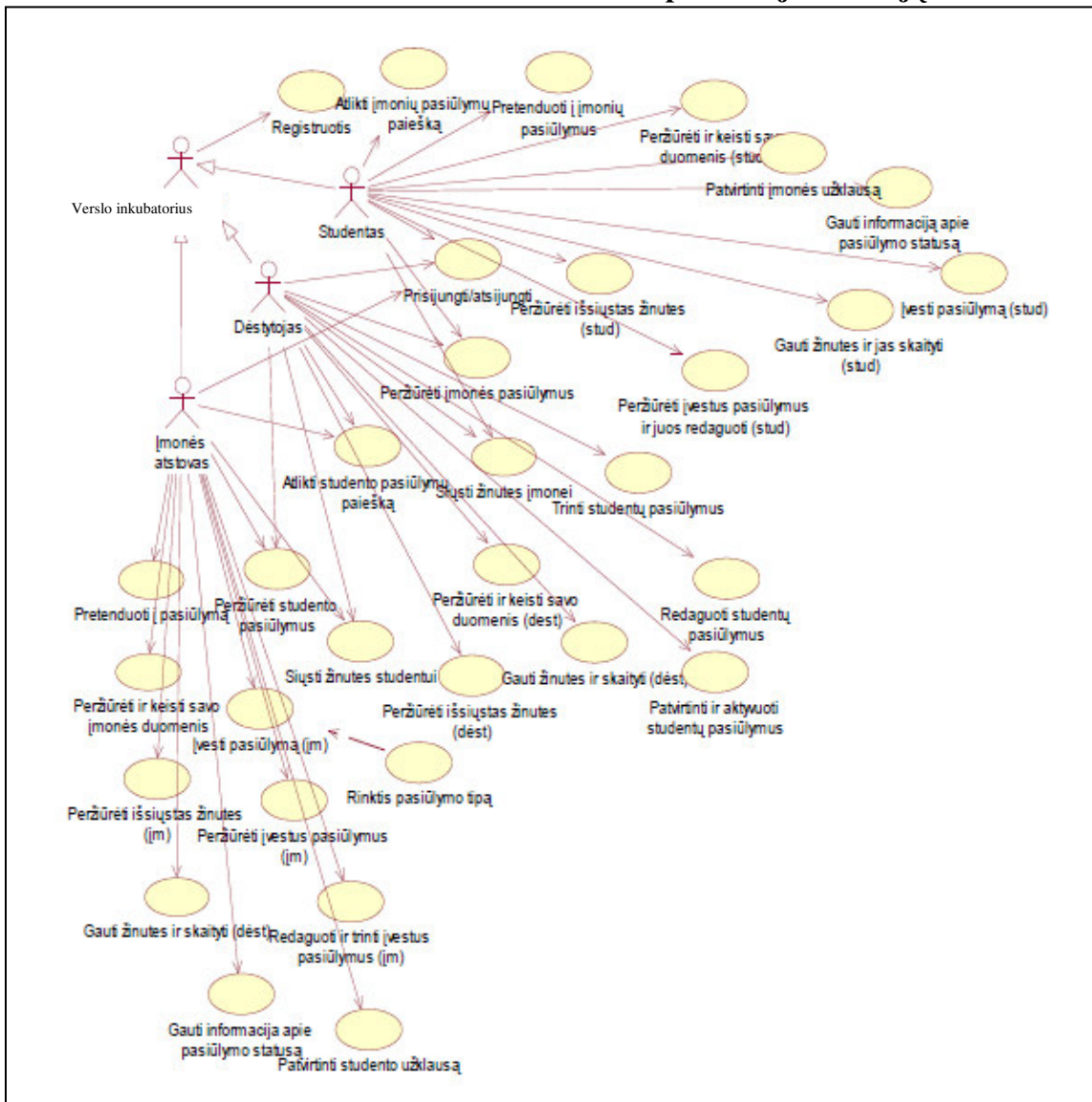
Šaltinis: Ar pakankamas dėmesys skiriamas smulkiam ir vidutiniam verslui (2006). Nacionalinės plėtros institutas [žiūrėta 2010 02 23]. Prieiga per internetą: <http://www.npi.lt/site/Failai/File/EEK_SVV_galutine_ilga.doc>.

Šiaulių VI pajamų struktūra

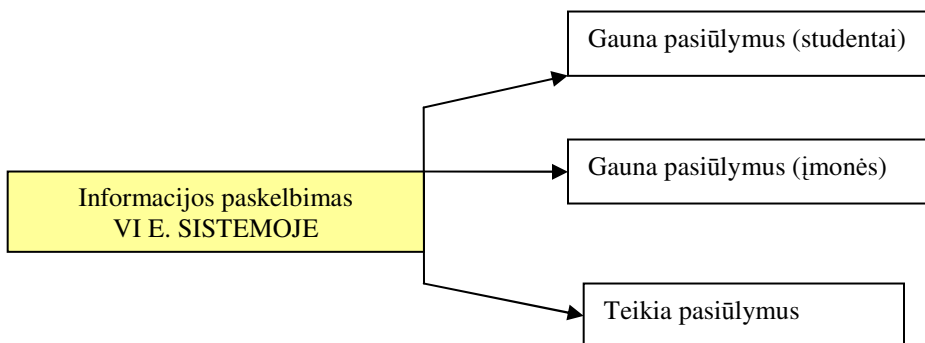
Pajamos 2009 metai I pusmetis	Viso:	Struktūra,%	Reitingas
biuro patalpų nuoma	189984,85	78,07	1
kitų patalpų nuoma	3003,00		6
patalpų nuomos nuolaidos(-)	-28819,12		
Mokymų ir seminarų pajamos	2200,00		
suteiktos paslaugos (abonentinis telefono mokestis)	2073,18		
biuro paslaugos (telefonas,faksas,spausdinimas, kopijavimas,paštodėžutė, vizitinės kortelės)	2554,32		
projektai	12000,00	5,80	2
salės nuoma	10430,50	5,10	3
ilgalaikio turto nuoma (multimedia,grafoprojektorius ir kt.)	2175,00		
renginių organizavimas (mokymai,seminarai)	105,00		
kavinės nuoma	6006,00	2,91	4
virtualaus biuro paslaugų pajamos	3761,94	1,82	5
asocijuotų narių pajamos	800,00		
kitos veiklos pajamos	100,00		
banko palūkanos	50,70		
	206425,37	100,00	

Šaltinis: Šiaulių verslo inkubatoriaus veiklos ataskaita už 2009 m. I pusmetį (2009) [žiūrėta 2011 04 05]. Prieiga per internetą: <http://www.svi.lt/content/download/445/3914/file/atask2009Ip%5B1%5D.doc>

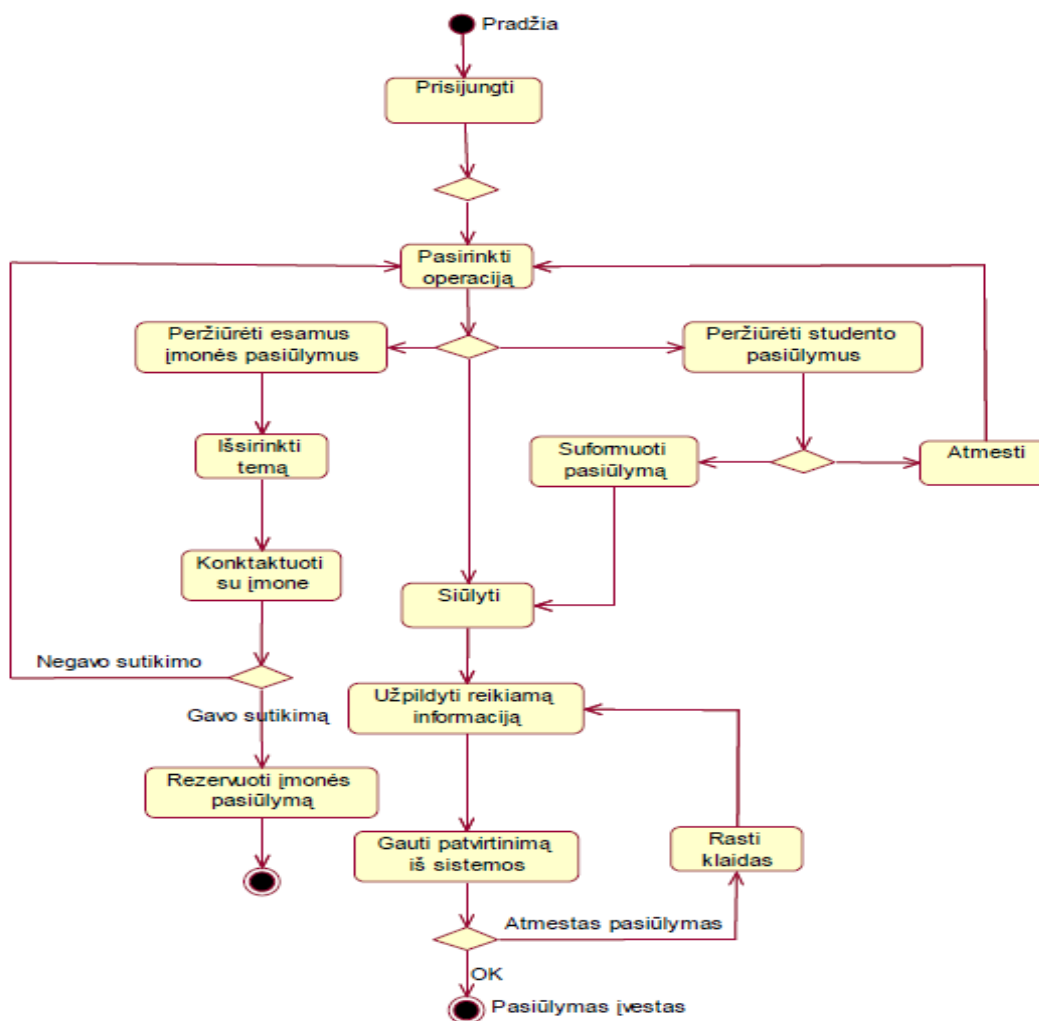
Verslo inkubatoriaus E. Sistemos panaudojimo atvejų schema

Informacijos paskelbimo VI E. sistemoje metodų modelis

Įmonių ir dėstytojų darbų sekos modelis VI E. sistemoje

Studentų darbų sekos modelis VI E. sistemoje

